

Załącznik do Uchwały

Rady Gminy w Regiminie

Nr ~~XI~~ ⁵⁴/15 z dnia 30.09.2015 r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY REGIMIN 2015 – 2021.

Regimin 2015

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie.....	3
1.1. Przesłanki budowy Strategii Rozwoju Gminy Regimin na lata 2015 – 2021.....	4
1.2. Metodologia prac	6
2. Ramy instytucjonalne lokalnej polityki rozwoju.....	7
3. Spójność Strategii z dokumentami wyższego szczebla.....	8
4. Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza na obszarze Gminy Regimin	13
4.1. Uwarunkowania ekologiczno – przestrzenne.....	13
<i>Powierzchnia i położenie geograficzne.....</i>	<i>13</i>
<i>Środowisko przyrodnicze.....</i>	<i>15</i>
<i>Ochrona środowiska.....</i>	<i>20</i>
<i>Zagospodarowanie przestrzenne.....</i>	<i>26</i>
4.2. Uwarunkowania społeczne.....	27
<i>Ludność i demografia.....</i>	<i>27</i>
<i>Oświata i wychowanie.....</i>	<i>33</i>
<i>Kultura i sport.....</i>	<i>37</i>
<i>Ochrona zdrowia.....</i>	<i>39</i>
<i>Rynek pracy.....</i>	<i>40</i>
<i>Opieka społeczna</i>	<i>43</i>
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	<i>46</i>
<i>Mieszkalnictwo.....</i>	<i>48</i>
4.3. Uwarunkowania gospodarcze.....	51
<i>Działalność gospodarcza.....</i>	<i>51</i>
<i>Rolnictwo.....</i>	<i>54</i>
<i>Turystyka</i>	<i>65</i>
4.4. Infrastruktura techniczna.....	68
<i>Sieć wodociągowa</i>	<i>68</i>
<i>Oczyszczanie ścieków.....</i>	<i>69</i>
<i>Infrastruktura transportowa</i>	<i>71</i>
<i>Sieci telekomunikacyjne, łączność</i>	<i>77</i>
<i>Zaopatrzenie w energię.....</i>	<i>78</i>

<i>Gospodarka odpadami</i>	<i>80</i>
4.5. Dziedzictwo kulturowe.....	83
<i>Rys historyczny.....</i>	<i>83</i>
<i>Stan obiektów dziedzictwa kulturowego.....</i>	<i>87</i>
5. Wnioski wynikające z analizy aktualnej sytuacji społeczno – gospodarczej gminy	93
5.1. Uwarunkowania ekologiczno – przestrzenne.....	93
5.2. Uwarunkowania społeczne.....	94
5.3. Uwarunkowania gospodarcze.....	95
5.4. Infrastruktura techniczna.....	96
5.5. Uwarunkowania kulturowe.....	97
6. Analiza SWOT.....	98
7. Misja i wizja rozwoju Gminy Regimin	107
8. Plan operacyjny Strategii.....	109
9. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć realizacji Strategii.....	115
10. Plan finansowy na lata 2015 – 2021	118
10.1. Budżet Gminy Regimin.....	118
10.2. Finansowanie realizacji i wdrażania Strategii.....	122
11. Zasady zarządzania Strategią.....	123
12. System monitorowania i ewaluacji Strategii Rozwoju.....	123

1. WPROWADZENIE.

Strategia Rozwoju Gminy Regimin na lata 2015-2021 jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu gminy, określającym obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, w kompetencjach realizowanych przez władze gminy. Respektując obowiązujące zasady rozwoju regionalnego w Polsce (tzw. Nowy paradygmat rozwoju regionalnego) oraz wyzwania, przed jakimi stoi Gmina Regimin, Strategia uwzględnia potrzeby i oczekiwania całej wspólnoty gminnej.

Regimin poprzez swoje korzystne połączenia komunikacyjne, bliskość centrów ponadlokalnych i regionalnych oraz bardzo bogate walory przyrodniczo – kulturowe ma szansę, w perspektywie 2020 roku stać się ważnym ośrodkiem funkcji lokalnych, charakteryzującym się rozwiniętą sferą usługową, gospodarczą i wysoką atrakcyjnością rekreacyjno – turystyczną. Wykorzystanie szans związanych z tymi przewagami powinno stać się w najbliższej przyszłości jednym z podstawowych wyzwań stojących przed całą wspólnotą samorządową. W tym kontekście, u podstaw realizacji celów i kierunków interwencji Strategii leży nawiązywanie współpracy pomiędzy Gminą Regimin a sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego, sektorem gospodarczym, organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami. Wyzwanie to sprawia, że Strategia Rozwoju Gminy Regimin na lata 2015 – 2021 zawiera zadania będące w kompetencjach innych szczebli samorządowych i partnerów społecznych i gospodarczych.

W systemie zarządzania polityką rozwoju Strategia pełni kluczową rolę jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów gospodarczych i społecznych, którzy mogą się na nią powoływać w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz w oparciu o nią budować własne plany strategiczne. Dzięki temu dokument ten jest również narzędziem kierowania i intensyfikacji współpracy z partnerami samorządowymi, prywatnymi i pozarządowymi. Tworzenie partnerstw na etapie realizacji poszczególnych kierunków interwencji niniejszej Strategii będzie miało kluczowe znaczenie dla rozwoju gminy, w tym również w związku z pozyskiwaniem zewnętrznych środków finansowych. Realizacja kierunków interwencji Gminy Regimin nierzadko wiązać się będzie z podejmowaniem współpracy pomiędzy samorządami wszystkich szczebli, partnerami społecznymi i prywatnymi. Stąd też Strategia nie obejmuje wyłącznie zadań będących w kompetencjach samorządu gminnego, ale wskazuje na rozwiązania niezbędne dla stałego i efektywnego rozwoju całej wspólnoty lokalnej. Takie podejście jest zgodne z nowym paradygmatem polityki regionalnej państwa – wieloszczeblowym zarządzaniem Strategią.

Strategia Rozwoju Gminy Regimin na lata 2015 – 2021 jest spójna z priorytetami i celami dokumentów szczebla krajowego i regionalnego, tj. Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie; Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030 r.; Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r.; Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020; krajowych strategii sektorowych oraz Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r. Innowacyjne Mazowsze.

Strategia Rozwoju Gminy Regimin na lata 2015 – 2021, podobnie jak każda strategia jest specyficznym scenariuszem rozwoju, określającym docelową wizję, strategiczne i operacyjne cele rozwoju, zadania oraz sposoby ich realizacji. Opracowanie Strategii służy osiągnięciu przez Gminę Regimin jak największych korzyści społeczno-gospodarczych przy jak najefektywniejszym wykorzystaniu dostępnych zasobów finansowych, organizacyjnych i ludzkich oraz przy skoncentrowaniu środków na strategicznych dla gminy zadaniach.

Podmiotem rozwoju lokalnego jest społeczność gminy, zaś przedmiotem jest gminna rzeczywistość w wymiarze gospodarczym, społecznym i ekologicznym. Społeczność lokalna jest nie tylko odbiorcą powstających w efekcie rozwoju gminy nowych, lepszych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej i podnoszących jakość życia, winna też aktywnie uczestniczyć w realizacji zadań strategicznych poprzez swoją aktywność społeczną i gospodarczą.

Strategia Rozwoju Gminy Regimin na lata 2015 – 2021 została przygotowana w wyniku prac prowadzonych przez władze samorządowe Gminy Regimin przy ścisłej współpracy z partnerami społecznymi i prywatnymi. Dzięki zaangażowaniu przedstawicieli samorządu, organizacji publicznych, przedsiębiorców i lokalnych liderów życia społecznego Strategia stanowi nie tylko narzędzie prowadzenia polityki rozwoju lokalnego, ale również syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności tworzących wspólnotę samorządową.

1.1. Przesłanki budowy Strategii Rozwoju Gminy Regimin na lata 2015 – 2021.

Opracowanie Strategii Rozwoju Gminy Regimin na lata 2015 – 2021 jest odpowiedzią na dynamikę zmian społeczno-gospodarczych zachodzących w obrębie gminy, jak i w jej otoczeniu (rzeczywiste procesy i zjawiska natury gospodarczej, społecznej, kulturowej, zarządczej itp.), a także wynika z nurtu przesłanek formalno-prawnych, uzasadniających potrzebę weryfikacji dokumentów strategicznych wszystkich JST w kraju (konieczność przeglądu i weryfikacji Strategii w kontekście dostosowania założeń do wytycznych i rekomendacji, które płyną z dokumentów o charakterze nadrzędnym).

Wśród kluczowych czynników determinujących potrzebę przygotowania Strategii na lata 2014-2020, należy zatem wymienić:

Dostosowanie polityki rozwoju do zmieniających się uwarunkowań społecznych oraz gospodarczych w gminie i jej otoczeniu.

Gmina to nie tylko wydzielony granicami administracyjnymi obszar, ale przede wszystkim mieszkańcy tworzący z mocy prawa lokalną wspólnotę samorządową, w której na bieżąco ulega zmianie sytuacja demograficzna, społeczna i gospodarcza. Gmina funkcjonuje w interakcji z otoczeniem. Szereg poważnych przeobrażeń, jak np. ogólnoswiatowe spowolnienie gospodarcze (i związane z tym mniejsze dochody budżetowe), rosnące dysproporcje w rozwoju jednostek samorządu terytorialnego czy zmiana obserwowanych trendów demograficznych wpływa w dużym stopniu także na sytuację Gminy Regimin. Nowa Strategia winna się zatem opierać na konkretnych założeniach oraz definiować cele oraz kierunki interwencji, służące

podnoszeniu jej konkurencyjności i przełamywaniu strukturalnych problemów gospodarczych i społecznych.

Dostosowanie Strategii Rozwoju Gminy Regimin do nowych dokumentów strategicznych szczebla regionalnego i krajowego.

Ostatnie lata to okres weryfikacji oraz powstawania nowych i aktualizacji poprzednich wersji dokumentów planistycznych o charakterze strategicznym szczebla krajowego i regionalnego. Aktualny system prowadzenia polityki rozwoju w Polsce oparty jest o hierarchiczny układ dokumentów strategicznych, wzajemnie ze sobą spójnych i powiązanych. Obejmuje wytyczne płynące ze strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju, Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju (SRK) oraz 9 strategii zintegrowanych, w tym Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR), wyznaczającej cele polityki regionalnej wobec poszczególnych terytoriów w kraju, w tym w szczególności obszarów miejskich i wiejskich. Nowy paradygmat polityki regionalnej, zdefiniowany w ramach KSRR, oparty jest o model polaryzacyjno-dyfuzyjny, zakładający pełne wykorzystanie naturalnych procesów koncentracji i przepływów zasobów i osób, które ogniskują się w sieciach osadniczych, tworzonych przez duże ośrodki, przy jednoczesnym wzmacnianiu potencjału do absorpcji i dyfuzji procesów rozwojowych na obszarach położonych poza funkcjonalnymi obszarami miast wojewódzkich. W tak ujęty system prowadzenia polityki rozwoju wpisuje się przyjęta w 2013 r. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r. „Innowacyjne Mazowsze”, stanowiąca z kolei podstawę dla konstruowania subregionalnych i lokalnych dokumentów strategicznych. Uwzględnienie wytycznych i rekomendacji płynących z dokumentów nadrzędnych pozwoliło na skorelowanie Strategii Rozwoju Gminy Regimin z priorytetami rozwojowymi województwa, a w dalszej perspektywie na korzystanie z nowych narzędzi polityki regionalnej.

Strategia Rozwoju Gminy Regimin skorelowana została także z założeniami dokumentu planistycznego, jakim jest Strategia Rozwoju Powiatu Ciechanowskiego do 2020 roku. Zawarte w niej cele i kierunki działań są dla planowania rozwoju gminy priorytetowe, gdyż sformułowane zostały na bazie wniosków i uwag przedstawionych przez samorząd Gminy Regimin w procesie tworzenia tego dokumentu planistycznego. Strategia Rozwoju Powiatu Ciechanowskiego uwzględnia więc w sposób szczegółowy zasadnicze kierunki rozwoju także Gminy Regimin.

Wizja, misja gminy oraz plan ich realizacji wyrażający się w celach strategicznych i operacyjnych wymaga zgodności z dokumentami wyższego szczebla o charakterze strategicznym dla całego powiatu, województwa, kraju i Europy. Polityka rozwoju gminy musi uwzględniać i wpisywać się w globalną koncepcję rozwoju określoną w dokumentach nadrzędnych.

Wypracowany w Strategii Rozwoju Gminy Regimin „scenariusz” zmian, jakie należy przeprowadzić w celu wdrażania polityki zrównoważonego, wieloaspektowego i spójnego rozwoju wpisuje się w założenia następujących dokumentów europejskich, krajowych i regionalnych:

1. Średniookresowa Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Europa 2020 r.
2. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2030 r.
3. Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r.
4. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR).
5. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r. Innowacyjne Mazowsze.
6. Strategia Rozwoju Powiatu Ciechanowskiego do roku 2020.

Uspójnienie horyzontu czasowego Strategii Rozwoju Gminy Regimin z horyzontem czasowym nowego okresu programowania Unii Europejskiej oraz dokumentów nadrzędnych.

Horyzont czasowy Strategii Rozwoju Gminy Regimin sięga 2021 roku, czego bezpośrednim uzasadnieniem jest przyjęcie okresu obejmującego w całości kolejną perspektywę finansową Unii Europejskiej (tj. 2014-2020), a także zapewni spójność z perspektywą przyjętą w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego.

Przedział czasowy Strategii wkomponowany jest w horyzont czasowy Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego, sięgający do 2030 roku.

Wykracza natomiast nieznacznie czasowo poza ramy chronologiczne przyjęte w Strategii Rozwoju Powiatu Ciechanowskiego, obejmującej okres do 2020 roku.

1.2. Metodologia prac.

Strategia Rozwoju Gminy Regimin na lata 2015-2021 kładzie nacisk na zrównoważony rozwój gminy, prowadzący w efekcie do poprawy jakości życia mieszkańców oraz wzrostu atrakcyjności gospodarczej, inwestycyjnej i rekreacyjno-turystycznej gminy. Konstrukcję dokumentu oparto na społeczno - eksperckim modelu budowy planów strategicznych jednostek samorządu terytorialnego, w pełni oddającym oczekiwania krajowych oraz unijnych instytucji odpowiedzialnych za rozwój terytorialny w Polsce. Prace nad Strategią odbyły się przy współudziale grona specjalistów, konsultantów, pracowników i partnerów Gminy Regimin, bazując na ich doświadczeniu, wiedzy i opinii. Projekt strategii został udostępniony za pośrednictwem strony internetowej www.regimin.pl, co pozwoliło na przeprowadzenie konsultacji ze społecznością lokalną. Za pomocą tych konsultacji władze gminy przedstawiły mieszkańcom swoje zamierzenia, mając na uwadze nawiązanie konstruktywnego dialogu przy współtworzeniu wspólnej rzeczywistości oraz zapewnienia głosu wszystkim zainteresowanym. Strategia Rozwoju Gminy Regimin została przygotowana na podstawie wieloaspektowej diagnozy, która stanowi analizę stanu obecnego z uwzględnieniem najważniejszych dziedzin mających wpływ na jakość życia mieszkańców. Diagnoza dotyczy procesów i zjawisk, jakie miały miejsce w minie Regimin do roku 2015, przyjmując do analizy przedział minimum pięcioletni. Wybrane okresy badawcze wiążą się z dostępnością danych na czas pracy nad dokumentem, jak również w niektórych przypadkach okresami (wybranymi latami) dokonywania badań statystycznych przez Główny Urząd Statystyczny. Przedstawione wyniki diagnozy w wyodrębnionych tematycznie rozdziałach wyrażają stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców

gminy, trendy rozwojowe, a także wskazują obszary, w których istnieje konieczność wprowadzenia działań mających na celu ich poprawę. Diagnoza stanu gminy została przygotowana w oparciu o dane statystyczne pozyskane z GUS, Powiatowego Urzędu Pracy w Ciechanowie, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i Urzędu Stanu Cywilnego w Regiminie, referatów, pracowników i partnerów Gminy Regimin. Korzystano również z opublikowanych badań, analiz i raportów dotyczących sytuacji społeczno – gospodarczej dla powiatu, województwa i kraju. W kolejnej części dokumentu, na podstawie diagnozy społeczno – gospodarczej, powstała analiza SWOT gminy. Jest to synteza najważniejszych wniosków wynikających z raportu stanu obecnego gminy, która uwypukliła atuty i mocne strony, ale również pozwoliła wskazać główne problemy do rozwiązania.

Analiza SWOT stanowiła fundament do wypracowania celów strategicznych i operacyjnych, tworzących swoisty „scenariusz” działań koniecznych do podjęcia z wykorzystaniem obszarów prorozwojowych, z dużym potencjałem, a także naturalnych zasobów pozostających w dyspozycji gminy. Plany rozwojowe gminy, opierające się na 4 filarach – obszarach kluczowych, tj. Konkurencyjna gospodarka, Rozwój kapitału ludzkiego, Inwestycja w zasoby i Współpraca z otoczeniem, zostały wyartykułowane w formie kierunków rozwoju, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia zamierzonych celów. „Scenariusz” ten będzie jednak podlegał ewolucji wraz z postępującymi w sposób ciągły zmianami w środowisku zarówno wewnętrznym, jak i zewnętrznym gminy. Dlatego też niezwykle ważny jest systematyczny monitoring i, w razie potrzeby, również ewaluacja strategii.

2. RAMY INSTYTUCJONALNE LOKALNEJ POLITYKI ROZWOJU.

Konieczność tworzenia gminnych dokumentów planistycznych o charakterze strategicznym nie wynika wprost z przepisów prawa. Znowelizowana w 2013 roku ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, tworząca podstawy prawne do przygotowania przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju zasad wdrażania programów Unii Europejskiej na lata 2014-2020, wśród dokumentów strategicznych opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego wymienia jedynie strategie rozwoju województw oraz strategie ponadregionalne. Katalog ten pozostawia jednak otwarty, a wśród podmiotów odpowiedzialnych za prowadzenie polityki rozwoju wymienia samorząd gminny.

Ugruntowana praktyka prowadzenia polityki rozwoju na szczeblu gminnym realizowana jest najczęściej w postaci tworzenia gminnych strategii rozwoju. Zasady lokalnej polityki rozwoju powinny jednak uwzględniać wytyczne w zakresie prowadzenia polityki rozwoju na wyższych szczeblach. Poczynając od dokumentów na szczeblu UE, w szczególności uwzględniając zasady Europejskiej Polityki Spójności, poprzez strategiczne dokumenty krajowe, przygotowane przede wszystkim przez administrację rządową, wojewódzkie i subregionalne strategii rozwoju, opracowywanych przez samorząd wojewódzki, a kończąc na strategii szczebla powiatowego.

Przedstawiony schemat prezentuje aktualny system prowadzenia polityki rozwoju, oparty o hierarchiczny układ dokumentów strategicznych, wzajemnie ze sobą spójnych.

Schemat 1: *Hierarchia europejskich, krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych:*

W procesie lokalnego planowania strategicznego należy jednak pamiętać o zachowaniu spójności i relacyjnym powiązaniu z systemem nadrzędnych dokumentów strategicznych, szczególnie tych opracowanych po wejściu w życie aktualnej strategii wojewódzkiej.

3. SPÓJNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO SZCZEBŁA.

W niniejszej Strategii uwzględniono trzy główne priorytety strategiczne Europy 2020, w tym: *Wsparcie rozwoju inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu*. Rozwój inteligentny Gminy Regimin to w szczególności zwiększenie udziału innowacyjnych technologii przyjaznych środowisku, innowacji w kształceniu (podniesienie zastosowania e-edukacji w gminie) oraz wprowadzenie intensywnych działań w kierunku dalszej informatyzacji gminy i cyfrowej modernizacji. Strategia Europa 2020 zakłada również zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii o 20% w celu ochrony klimatu, podniesienie poziomu wykształcenia i zwiększenie odsetka osób uzyskujących wyższe wykształcenie oraz zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem.

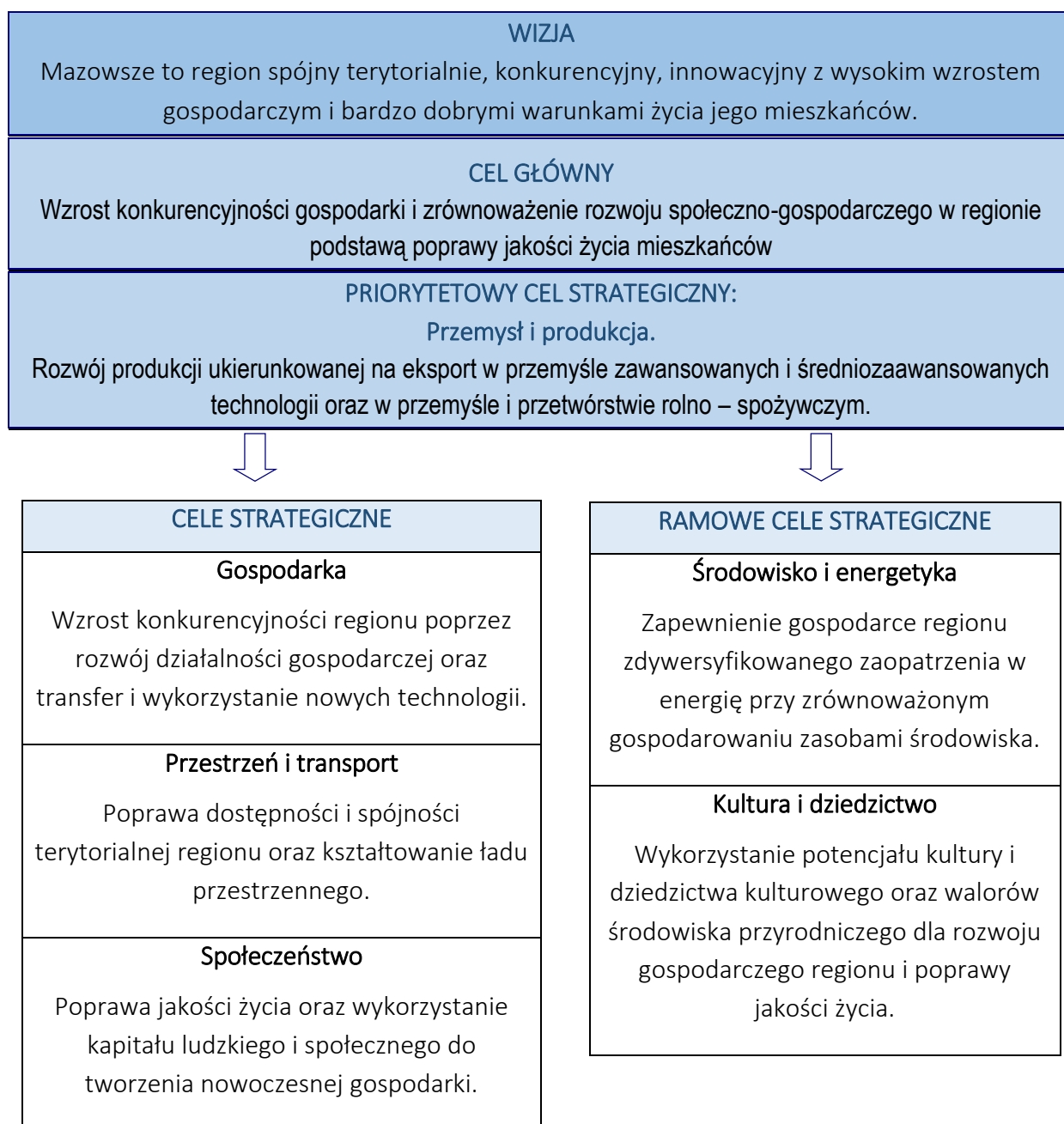
Dokumenty strategiczne szczebla krajowego – Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2030 roku, Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju do roku 2020 kładą duży nacisk na rozwój w kierunku: *Sprawnego i efektywnego państwa, konkurencyjnej gospodarki oraz spójności społecznej i terytorialnej*.

Celem strategicznym polityki regionalnej, określonym w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR) jest efektywne

wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągania celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności o charakterze długookresowym. KSRR ustala trzy cele szczegółowe do 2020 roku:

1. wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów,
2. budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych,
3. tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia Rozwoju Gminy Regimin jest również dokumentem, który odpowiada założeniom polityki rozwojowej Mazowsza, ujętej w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030 „Innowacyjne Mazowsze” i prezentowanej w ramach poniższego schematu:

W ramach określonych w Strategii celów przyjęto szereg kierunków działań służących realizacji tych celów. Można wśród nich wyróżnić takie, które szczególnie służą wspieraniu polityki regionalnej w wymiarze lokalnym i odpowiadają celom rozwojowym wyznaczonym przez gminę Regimin. Najważniejsze z nich to:

1. W ramach realizacji priorytetowego celu strategicznego, jakim jest przemysł i produkcja określono następujące kierunki działań:
 - Tworzenie warunków do generowania i absorpcji innowacji.
 - Rozwój produkcji: tworzenie warunków przyjaznych dla inwestorów i przedsiębiorców.
 - Umiędzynarodowienie gospodarcze.
 - Tworzenie warunków do zwiększenia inwestycji pozarolniczych – głównie w przemyśle rolno – spożywczym.
 - Wspieranie tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw produkcyjnych.
2. W ramach celu strategicznego „Gospodarka” w zakresie obszarów wiejskich określono następujące kierunki działań:
 - Wykorzystanie i wzmacnianie specjalizacji regionalnych.
 - Wspieranie rozwoju nowych technologii, w szczególności biotechnologii i biomedycyny, nanotechnologii, fotoniki i optoelektroniki, technologii informacyjno – komunikacyjnych i kosmicznych.
 - Wzmacnianie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich.
 - Zwiększanie dostępu do szerokopasmowego internetu i e-usług.
3. Realizacja celu strategicznego „Przestrzeń i transport” odbywać się będzie poprzez wdrażanie następujących kierunków działań:
 - Zwiększanie dostępności komunikacji wewnątrz regionu.
 - Zapobieganie nadmiernej suburbanizacji i kreowanie ładu przestrzennego.
 - Spójność wewnątrzregionalna – koncentracja na najbardziej zapóźnionych podregionach.
4. W ramach celu strategicznego „Społeczeństwo” planuje się, iż na obszarach wiejskich wdrażane będą następujące kierunki działań:
 - Wyrównywanie szans edukacyjnych.
 - Aktywizacja rezerw rynku pracy oraz działania na rzecz poprawy sytuacji demograficznej.
 - Wzrost wykorzystania zasobów ludzkich poprzez zwiększenie mobilności zawodowej i przestrzennej.
 - Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, integracja społeczna.
 - Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz działania na rzecz ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego.
5. Ramowy cel strategiczny „Środowisko i energetyka” wdrażany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:
 - Wspieranie rozwoju przemysłu ekologicznego i eko-innowacji.
 - Produkcja energii ze źródeł odnawialnych.

- Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska.
 - Dywersyfikacja źródeł energii i jej efektywne wykorzystanie.
 - Modernizacja i rozbudowa lokalnych sieci energetycznych oraz poprawa infrastruktury przesyłowej.
 - Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym.
 - Poprawa jakości wód odzysk/uneszkodliwianie odpadów, odnowa terenów skażonych oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń.
6. Kierunkami działań, jakie dotyczą obszarów wiejskich, ujęte w ramowym celu strategicznym „Kultura i dziedzictwo”, są:
- Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu.
 - Wspieranie rozwoju sektora kreatywnego.
 - Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w działalności gospodarczej.
 - Upowszechnianie kultury i twórczości.
7. Kierunkami działań, jakie dotyczą obszarów wiejskich, ujęte w ramowym celu strategicznym „Kultura i dziedzictwo”, są:
- Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu.
 - Wspieranie rozwoju sektora kreatywnego.
 - Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w działalności gospodarczej.
 - Upowszechnianie kultury i twórczości.

Strategia Rozwoju Gminy Regimin jest dokumentem strategicznym i planistycznym, który nie tylko odpowiada założeniom polityki regionalnej realizowanej w skali województwa, całego kraju i Unii Europejskiej, ale wpisuje się również w kierunki rozwoju powiatu ciechanowskiego. Projekty i działania wyznaczone do realizacji przez ten dokument są więc ściśle powiązane z celami rozwojowymi wyznaczonymi przez samorząd powiatowy. Są one ujęte w Strategii Rozwoju Powiatu Ciechanowskiego do 2020 roku.

Wizja powiatu to ciechanowskiego to „trwały, społecznie akceptowany i bezpieczny dla zdrowia społecznego i ekologicznego ludności rozwój pozwalający dorównać europejskim standardom życia przy pełnym wykorzystaniu zasobów ludzkich, kapitałowych oraz walorów położenia powiatu”. Cele strategiczne powiatu ujęte zostały w kilku grupach problemowych:

1. Powiat Ciechanowski obszarem czystego środowiska;
2. Powiat Ciechanowski obszarem zrównoważonego rozwoju terenów wiejskich;
3. Powiat ciechanowski promujący zdrowie;
4. Powiat Ciechanowski promujący rozwój małych i średnich przedsiębiorstw;
5. Powiat Ciechanowski obszarem rozwoju turystyki głównie na terenach nad Wkrą i Łydynią;
6. Upowszechnienie pełnego wykształcenia średniego.

Wśród celów szczegółowych zawarto takie, które szczególnie ściśle korelują z celami strategicznymi gminy Regimin:

1. W zakresie promowania czystego środowiska:

- Wdrożenie kompleksowego programu gospodarki odpadami w powiecie;
- Przywrócenie czystości terenów zielonych i wód w Powiecie Ciechanowskim;
- Zwiększenie lesistości w powiecie;
- Rozwój i budowa infrastruktury komunalnej na obszarach wiejskich.

2. W zakresie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich:

- Gospodarstwa ekologiczne jako szansa rozwoju na terenach wiejskich;
- Ochrona środowiska naturalnego i zasobów krajobrazu wraz z dziedzictwem kulturowym;
- Wzmocnienie roli rolników na rynku produkcji rolnej - grupy producenckie;
- Rozbudowa infrastruktury technicznej na terenach wiejskich.

3. W zakresie promocji zdrowia:

- Stworzenie warunków do rozwoju promocji zdrowia i promowania zdrowia przez społeczeństwo;
- Współuczestnictwo w zabezpieczaniu dostępności ludności do opieki zdrowotnej podstawowej i specjalistycznej;
- Udział w rozwoju różnych form opieki nad osobami przewlekle i terminalnie chorymi oraz starszymi.

4. W zakresie promocji rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw:

- Prowadzenie spójnej polityki rozwoju przedsiębiorczości na terenie Powiatu Ciechanowskiego przez władze gminne, miejskie, powiatowe i główne podmioty gospodarcze działające na naszym terenie;
- Przyciągnięcie inwestorów zewnętrznych.

5. W zakresie rozwoju turystyki:

- Budowa i rozbudowa bazy turystycznej na terenie powiatu szczególnie nad Wkrą i Łydynią;
- Wspieranie promocyjne turystyki i rekreacji na terenie Powiatu Ciechanowskiego;
- Krzewienie kultury fizycznej, sportu i rekreacji wśród mieszkańców powiatu.

Należy ponadto podkreślić, że zaplanowane do realizacji na lata 2015-2021 działania, ujęte w Strategii Rozwoju Gminy Regimin, są również powiązane ściśle z dotychczas realizowanymi przez gminę inwestycjami i przedsięwzięciami. Opracowanie jest w tym kontekście kontynuacją założeń strategicznych przyjętych przez samorząd lokalny w ubiegłych latach. Dodatkowym i niezwykle istotnym elementem planowania stała się także nowa perspektywa finansowa UE, stwarzająca możliwość współfinansowania działań ze środków Unii Europejskiej, co zostało uwzględnione w opracowaniu dokumentu.

4. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA NA OBSZARZE GMINY REGIMIN.

4.1. Uwarunkowania ekologiczno – przestrzenne.

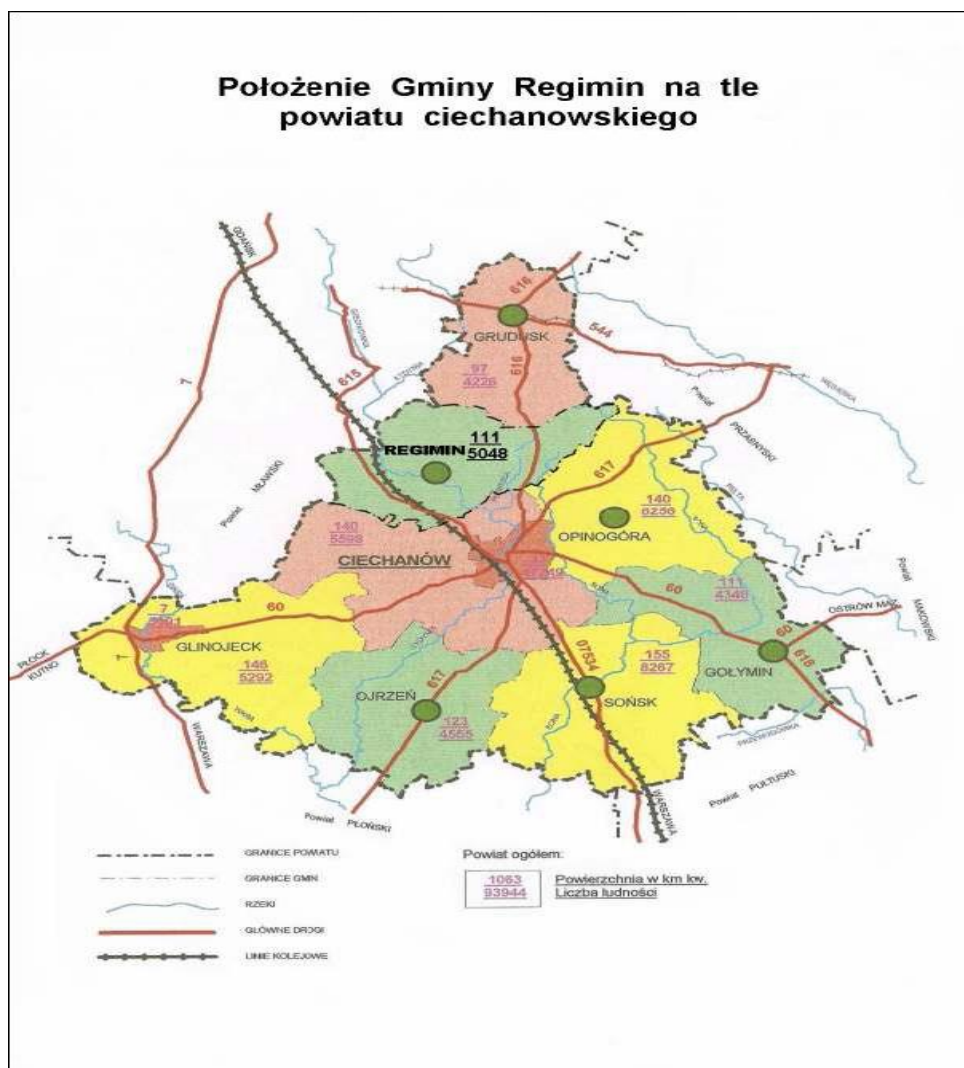
Powierzchnia i położenie geograficzne.

Gmina Regimin położona jest w północnej części powiatu ciechanowskiego, znajdującego się w granicach administracyjnych województwa mazowieckiego.

Graniczy ona z 6 gminami przynależnymi administracyjnie do trzech powiatów, mianowicie ciechanowskiego, mławskiego i przasnyskiego:

- od wschodu – z gminą Opinogóra (pow. Ciechanów) i Czernice Borowe (pow. Przasnysz),
- od zachodu – z gminą Strzegowo i Stupsk (pow. Mława),
- od południa – z gminą Ciechanów (pow. Ciechanów),
- od północy – z gminą Grudusk (pow. Ciechanów).

Powierzchnia gminy Regimin wynosi 11 129 ha, co stanowi 10,4% powierzchni powiatu ciechanowskiego oraz nieco ponad 0,3 % województwa mazowieckiego. Na jej terenie znajduje się 26 miejscowości oraz 25 sołectw. Na terenie jednego z nich – Kozdroje Włosty – położone są dwie miejscowości.

Tab.1: Jednostki pomocnicze (sołectwa) wchodzące w skład gminy Regimin:

Lp.	Sołectwa wchodzące w skład gminy	Powierzchnia (w ha)
1.	Grzybowo	393,4
2.	Jarluty Duże	491,7
3.	Jarluty Małe	463,9
4.	Kalisz	407,4
5.	Karniewo	465,4
6.	Kątki	229,1
7.	Klice	520,9
8.	Kliczki	125,3
9.	Kozdroje Włosty	356,6
10.	Koziczyn	372,8
11.	Lekowo	409,4
12.	Lekówiec	227,9
13.	Lipa	461,9
14.	Mościce	99,8
15.	Pawłowo	535,6
16.	Pawłówko	149,5
17.	Pniewo Czeruchy	1351,6
18.	Pniewo Wielkie	528,1
19.	Przybyszewo	345,1
20.	Radomka	268,2
21.	Regimin	423,4
22.	Szulmierz	1078,7
23.	Targonie	499,9
24.	Trzcianka	270,9
25.	Zerńbok	652,3

Źródło: dane Urzędu Gminy.

Gmina Regimin leży w makroregionie Niziny Północnomazowieckiej, na pograniczu dwóch mezoregionów, tj. Wzniesienia Mławskiego i Wysoczyzny Ciechanowskiej. Jednostki te stanowią obszar o dość zróżnicowanej rzeźbie terenu powstałej wskutek działalności lądolodu

środkowopolskiego. Najstarszym, a jednocześnie dominującym elementem rzeźby terenu jest krawędź opinogórska, rozciągająca się we wschodniej części gminy z punktem kulminacyjnym w rejonie miejscowości Koziczyn o wysokości 186,1 m. n.p.m. Intensywnie użytkowana rolniczo krawędź opinogórska, ze względu na znaczne, dochodzące do 15 % spadki terenu, narażona jest na niebezpieczeństwo erozji gleb.

Drugim charakterystycznym dla gminy elementem rzeźby terenu jest wzgórze morenowe z kulminacyjnym punktem na wysokości 172 m n.p.m. położone w zachodniej części gminy, w rejonie miejscowości Pawłowo. Wymienione wzniesienia terenowe charakteryzują się wysokimi walorami morfologiczno – krajobrazowymi i stanowią strefę działu wodnego Łydyni.

Pozostały obszar gminy położony na wysokości 125 – 145 m n.p.m. jest równinno – falisty o spadkach nie przekraczających 5 %, nachylony do dolin rzecznych, głównie Łydyni i Pławnicy. Najbardziej równinny obszar ograniczony jest miejscowościami Jarluty Małe, Jarluty Duże, Klice i Kątki i występuje w zachodniej części gminy

Najmłodszymi, a jednocześnie najniższymi formami morfologicznymi są tarasy zalewowe Łydyni oraz innych cieków wodnych. Tworzą one płaską powierzchnię wyniesioną do ok. 1 m ponad poziom zwierciadła wody w ciekach., którym towarzyszą. Szerokość tarasu zalewowego waha się od ok. 500 m (Łydynia w rejonie Pniewo – Klice) do poniżej 100 m.

Większość terenu gminy została włączona w system obszarów chronionego krajobrazu z wyjątkiem fragmentów w północnej i południowej jej części. Ogranicza jednak w pewnym stopniu możliwości gospodarczej integracji i wyznacza określone możliwości rozwojowe.

Środowisko przyrodnicze

Szata roślinna.

Naturalność i różnorodność szaty roślinnej stawia gminę Regimin w kategorii najbardziej wartościowych pod tym względem obszarów w powiecie ciechanowskim. Występuje duże zróżnicowanie roślinności, wynikające z różnorodności siedlisk oraz z działalności gospodarczej człowieka.

Gmina Regimin charakteryzuje się występowaniem dwóch skupisk terenów biologicznie aktywnych, kształtujących środowisko przyrodnicze gminy: na zachodzie Las Lekowski i kompleks trwałych użytków zielonych Klice–Kątki–Jarluty oraz w części środkowo – wschodniej kompleksy łąk i lasów z rejonu Karniewo–Szulmierz, powiązanych doliną rzeki Łydyni.

Na obszarze opracowania tereny lasów i zadrzewień zajmują 2759 ha, co stanowi 25,05 % powierzchni gminy. Stawia to gminę Regimin w czołówce gmin powiatu ciechanowskiego, dla którego średnia wynosi jedynie 16,4 %.

Przeważająca część lasów pozostaje w zarządzie Nadleśnictwa Ciechanów (ok. 75 %). Lasy prywatne obejmują rozdrobnione zalesienia oraz fragmenty większych kompleksów, głównie na obrzeżach lasów państwowych.

Dominującym typem siedliskowym jest bór świeży, bór mieszany świeży oraz las mieszany świeży. W dolinie rzeki Łydyni oraz obniżeniach terenu skupiają się siedliska podmokłe i bagienne.

Wśród drzewostanów dominują drzewostany sosnowe (ok. 73 % powierzchni liczonej wg gatunków panujących). Gatunkami uzupełniającymi są: olsza czarna (9%), brzoza (8%), dąb szypułkowy (7,3 %) i świerk (1%). Pozostałe gatunki drzew stanowią znikomy procent całości drzewostanu.

W lasach na terenie gminy Regimin, spotkać można ciekawe okazy roślinności, w tym także objęte ścisłą ochroną. Rezerwat „Lekowo” jest obszarem występowania rzadko spotykanej lilii złotogłów. Częściej spotkać można częściowo chronione: pierwiosnkę lekarską, konwalię majową i kruszynę pospolitą.

Ścisłą ochroną objęte są również występujące na terenie gminy grzyby: sromotnik bezwstydy i szmaciak gałęzisty.

Elementem charakterystycznym krajobrazu gminy, powodującym jego urozmaicenie są zadrzewienia i zakrzaczenia śródpolne. Często są to wyjątkowe okazy drzew i krzewów – grusze polne, dzikie jabłonie i śliwy, głogi, krzewy jeżyn, tarnina, dzika róża, które nie tylko upiększają krajobraz, ale są też ostoją i schronieniem dla wielu gatunków zwierząt. Ze względu na likwidację miedz i scalenia gruntów zadrzewienia te w szybkim tempie są likwidowane i niszczone.

Fauna.

Świat zwierząt na terenie gminy uwarunkowany jest różnymi typami środowisk. Pod względem zoogeograficznym obszar gminy Regimin należy do prowincji europejsko – zachodniosyberyjskiej. Stąd na polach i w lasach leżących na terenie gminy spotkać można: jelenie, sarny, dziki, danielę, borsuki i jenoty. Występuje także liczna populacja lisa oraz coraz rzadziej spotykane zające szaraki. W lasach Leśnictwa „Lekowo” zaobserwowano pojedyncze przypadki występowania łosia oraz migrujące przez teren gminy wilki.

Gatunkami licznie występującymi na terenie gminy są tchórz, kuna, wiewiórka pospolita, coraz częściej spotykana norka amerykańska. O poprawie stanu czystości wód na terenie gminy świadczyć może pojawienie się kilku rodzin bobrów oraz coraz powszechniejsze występowania raka rzecznego. Spośród ryb występują najczęściej: ukleja, płoć, leszcz, lin, okoń i szczupak. Budowa oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacji sanitarnej zdecydowanie zmniejszyła poziom zanieczyszczenia Łydyni, co skutkuje pojawieniem się kolejnych gatunków ryb, w tym jazi czy też pstrąga. W środowisku wodnym spotkać można także wydry oraz liczne gatunki ptactwa wodnego: perkozy, łabędzia niemego, mewy, dzikie kaczki, łyski. Łąki są terenem lęgowym czajek i bekasów. Bogaty świat ptaków uzupełniają jaskółki, języki, skowronki, słowiki, gołębie, przepiórki, kuropatwy, bażanty. Ze względu na czystość środowiska oraz sprzyjające warunki na terenie gminy spotykane są gatunki ptaków objęte ochroną m.in. myszołowy, kania, kruki, sokoły wędrowne, jastrzębie, puszczyki. Uroczysko „Lekowo” było miejscem gniazdowania bociana czarnego. Gniazdo jest w chwili obecnej opuszczone, ale osobniki tego rzadkiego ptaka są zauważane na obszarze rezerwatu.

Czyste środowisko, duże obszary użytków zielonych oraz bogactwo pożywienia powodują, że na terenie gminy występuje duża populacja bociana białego. Obszar gminy nie jest jedynie terenem żerowisk tego ptaka, ale także terenem gniazdowania. W latach 2006-14 gniazda założyło ponad 30 bocianich rodzin.

Gleby.

Na terenie gminy Regimin gleby wykazują duże zróżnicowanie pod względem typów, jak i kompleksów przydatności rolniczej.

Obszar w północno – wschodniej części gminy (Radomka, Koziczyn, Lipa), gdzie dominują czarne ziemie właściwe, gleby brunatne właściwe i wylugowane, stanowi rozległy i dość jednorodny kompleks gleb urodzajnych. Są to gleby zwarte o składzie mechanicznym pyłków, ilów, glin ciężkich i lekkich oraz piasków gliniastych.

Drugi rejon bardzo urodzajnych gleb położony jest w południowej i środkowo – zachodniej części gminy (Lekowo, Lekówiec, Pawłowo, Grzybowo oraz częściowo Klice i Kliczki). Występują tu gleby w większości o składzie mechanicznym glin lekkich i piasku gliniastego na podłożu glin średnich lub ciężkich.

Pod względem własności fizycznych gleby obu rejonów są słabo przepuszczalne, o głębokim poziomie próchnicznym i zasobne w składniki pokarmowe. Pod względem przydatności rolniczej są one zaliczane do kompleksu 1-pszennego bardzo dobrego, 2-pszennego dobrego i 4-żytniego bardzo dobrego oraz miejscowo 8- zbożowo – pastewnego mocnego. Są szczególnie przydatne pod uprawy roślin o bardzo dużych wymaganiach (pszenica, buraki cukrowe, koniczyna, warzywa).

W rejonach wsi: Pniewo Wielkie, Jarluty Duże, Jarluty Małe oraz Szulmierz, Targonie, Karniewo i Trzcianka przeważają gleby słabe jakościowo, typu brunatnych wylugowanych i kwaśnych, o składzie mechanicznym – piaski lub piaski słabo gliniaste podścielone na głębokości ok. 1 m piaskiem. Są to gleby ubogie w składniki pokarmowe i z reguły trwale zbyt suche. Pod względem przydatności rolniczej zaliczane są głównie do kompleksu 6-go (żytnio – ziemniaczany) i 7-go (żytni bardzo dobry). Do głównych upraw należą tutaj: ziemniaki, żyto, łubin, a w miejscach korzystniej uwilgotnionych – owies i warzywa.

Użytki zielone w większości należą do bardzo urodzajnych (głównie kompleks 2z) o glebach mineralnych, mułowo-torfowych, murszowych i torfowych. Najbardziej urodzajne łąki i pastwiska występują w zachodniej części gminy (rejon wsi Klice, Kątki, Karniewo). Trwałe użytki zielone występujące w rejonie wsi Trzcianka, Kozdroje, Jarluty Duże oraz Jarluty Małe zaliczane są do słabych jakościowo.

Wody powierzchniowe.

Pod względem hydrograficznym analizowany obszar znajduje się w dorzeczu Wkry. Pokryty jest siecią odpływu wód powierzchniowych: rzek, strumieni i rowów melioracyjnych. Największym ciekim wodnym jest rzeka Łydynia – lewostronny dopływ Wkry o całkowitej długości 72 kilometrów i powierzchni zlewni 697,9 km kw., przepływająca przez środkową część gminy z północnego zachodu na południowy wschód.

W części wschodniej gminy, w obrębie istniejących torfowisk, przepływa rzeka Pławnica, która uchodzi do Łydyni poza granicami gminy. Niewielka część obszaru gminy Regimin odwadniana jest przez dopływy Wkry – Wisiołkę i Rosicę na zachodzie oraz Sonę na wschodzie. Strefę wododziałową w zachodniej części gminy stanowi wzgórze moreny czołowej, natomiast w części wschodniej – krawędź opinogórska. Na wschodnich stokach krawędzi biorą początek rzeki: Pełta i Sona.

Większość rzek została zakwalifikowana do kategorii rzek o ograniczonych zasobach, nie gwarantujących w pełni pokrycia potrzeb wodnych. Natomiast zlewnie tych rzek – do zlewni zagrożonych deficytem wód powierzchniowych.

Wody podziemne.

Z rozpoznania warunków hydrograficznych wynika, że na terenie gminy Regimin w większości występują korzystne warunki zaopatrzenia w wodę. Wynika to z faktu, że ok. 80% terenu gminy położonych jest nad Głównym Zbiornikiem Wód Podziemnych „Górnej Łydyni”, którego całkowity obszar wynosi 200 km kw.

Mało korzystne warunki panują w rejonie Kozdroje – Włosty, natomiast praktycznie bezwodny jest rejon Grzybowo – Targonie. Wody podziemne charakteryzują się zarówno swobodnym (wody gruntowe), jak i napiętym (wody wgłębne) lustrem wody. Swobodne zwierciadło wód gruntowych cechuje utwory przepuszczalne nie ograniczone od stropu występowaniem osadów nieprzepuszczalnych (głina, iły).

Wody podziemne rozpoznane zostały w utworach czwartorzędowych, w których na ogół występują dwa poziomy wodonośne. Pierwszy, przypowierzchniowy poziom o miąższości kilku metrów, występujący na głębokości kilku, rzadziej kilkunastu metrów narażony jest na skażenie zanieczyszczeniami z powierzchni. Zasadniczy poziom wodonośny występuje na głębokości kilkudziesięciu metrów, miejscami (np. w rejonie Kalisz – Przedwojewo i Zeńbok) na głębokości kilkunastu metrów pod powierzchnią terenu.

Największe potencjalne wydajności możliwe do uzyskania z pojedynczego otworu mogą przekroczyć wartość 100 m sześć./godz. i występują na południowy zachód od m. Trzcianka (rejon Kalisz – Przedwojewo) oraz w okolicy Regimina. Zasoby Kalisz – Przedwojewo wykorzystywane są obecnie dla potrzeb miasta Ciechanów, natomiast zasoby rejonu Regimina w niewielkiej części wykorzystywane są na zaspokajanie potrzeb mieszkańców gminy Regimin.

Ujmowane warstwy wodonośne posiadają w większości dobrą lub średnią izolację od powierzchni. Dobra izolacja (utwory nieprzepuszczalne o miąższości pow. 10 m lub utwory półprzepuszczalne o miąższości pow. 20 m) występuje we wschodniej części gminy oraz w rejonie Karniewa i Jarlut. Słaba izolacja gruntowa (utwory nieprzepuszczalne o miąższości pon. 2 m oraz utwory półprzepuszczalne do 5 m miąższu) cechuje rejon ujęcia Kalisz – Przedwojewo.

Klimat.

Warunki klimatyczne gminy Regimin nie różnią się zasadniczo od sąsiednich terenów. Dobre warunki klimatyczne dotyczą wysoczyzn: w cieplej porze roku temperatury średnie przekraczają 13 stopni, a średnie miesięczne temperatury i maksymalne dobowe wskazują na bardzo korzystne warunki termiczne w ciągu całego roku.

Na obszarze gminy jest znaczna powierzchnia terenów o niekorzystnych warunkach termicznych. Doliny rzek stanowią typowe obszary akumulacji i zalegania chłodnego powietrza oraz występowania częstych inwersji termicznych.

Niezależnie od powietrza chłodnego zalegającego w dolinach następuje akumulacja zimnych mas z terenów wyżej położonych, które jako cięższe grawitacyjnie zsuwają się po zboczach z górnych odcinków dolin. Spływ najintensywniej odbywa się wzdłuż lokalnych obniżień cieków. W związku z dużą wilgotnością często występują mgły. Mają one bardzo niekorzystny wpływ na warunki klimatyczne: skracają czas promieniowania słonecznego, utrudniają promieniowanie oraz rozpraszają zanieczyszczenia.

Gmina Regimin leży na obszarze charakteryzującym się najmniejszym w Polsce średnim opadem rocznym. Opad jest wyjątkowo niski, gdyż utrzymuje się poniżej 500 mm, podczas gdy dla Polski przyjmuje się średnio ca 600 mm. Najniższy opad w ciągu roku notuje się zimą i na początku wiosny, natomiast najwyższy od maja do września z maksimum w lipcu.

Parowanie terenowe wynosi ok. 500 mm/rok, co w zestawieniu z niskim poziomem opadu rocznego powoduje występowanie deficytu wody w glebie oraz zjawisko głębokich niżówek w lokalnie zasilanych ciekach wodnych. Problem głębokiego deficytu wody na terenie gminy jest jednym z poważniejszych zagrożeń dla jej rozwoju, szczególnie w procesie intensyfikacji rozwoju rolnictwa i produkcji rolnej.

Na terenie gminy dominują wiatry z kierunków zachodnich i wschodnich. Przeważają wiatry słabe i bardzo słabe. Najrzadziej obserwowane są wiatry z kierunku południowego.

Na obszarze krawędzi opinogórskiej (rejon Koziczyna, Lipy, Radomki) siła wiatrów jest większa ze względu na wyniesienie terenu oraz jego otwartość. Istnieją tutaj korzystne warunki do budowy elektrowni wiatrowych, produkujących „czystą energię”

Powietrze.

Na terenie gminy nie są prowadzone odrębne pomiary zanieczyszczenia powietrza. Jednakże brak uciążliwego przemysłu na obszarze gminy i w jej okolicy, działania proekologiczne podjęte w pobliskim Ciechanowie (modernizacja systemu ciepłowniczego, ograniczenie emisji związków trujących przez zakłady przemysłowe) i na terenie samej gminy (wymiana kotłowni z węglowych na gazowe i olejowe) oraz bogactwo przyrodnicze znajdujące się na terenie gminy pozwalają na zaliczenie omawianego terenu do obszarów o bardzo wysokich parametrach określających czystość powietrza.

Surowce mineralne.

Na terenie gminy brak jest udokumentowanych oraz zarejestrowanych złóż surowców mineralnych. Prowadzone w latach 80-tych prace poszukiwawcze za czwartorzędowym kruszywem grubym przyniosły efekt w postaci wytypowania dwóch pozytywnych stanowisk. W związku z tym w latach 2009-14 w rejonie m. Pniewo Wielkie (przy granicy z gminą Stupsk) były eksploatowane złoża żwirów i piasków, które jednak uległy szybkiemu wyczerpaniu.

W rejonie Jarluty – Szulmierz – Niestum udokumentowano występowanie torfowisk ze stwierdzonymi zasobami torfu z kategorii C2 w ilości ok. 10,8 tys. m sześć. Ze względu na nieopłacalność eksploatacji nie prowadzi się jednak wydobycia torfu.

Ochrona środowiska.

Zakładane kierunki rozwoju gminy Regimin uwarunkowane są przede wszystkim jej rolniczym charakterem. Przy ich określaniu niezbędnym jest jednak uwzględnianie specyfiki, jaką posiada gmina w zakresie środowiska naturalnego oraz konieczność podjęcia działań zmierzających do jego ochrony.

Obszar „Zielonych Płuc Polski”.

Region północno-wschodniej Polski należy do jednego z ostatnich w Europie obszarów o nieskażonej przyrodzie i niezwyklej walorach krajoznawczych. Idea ochrony tak cennych zasobów narodziła się już w 1983 roku, zaś początkiem formalnych działań w tym kierunku było porozumienie pięciu byłych województw – białostockiego, łomżyńskiego, ostrołęckiego, olsztyńskiego i suwalskiego.

W celu konsekwentnego przestrzegania na tym terenie zasad ekorozwoju Sejm Rzeczypospolitej Polskiej przyjął w dniu 14 września 1994 roku Deklarację w sprawie obszaru Zielonych Płuc Polski. Obejmuje on powierzchnię ponad 60 750 km kw., czyli ok. 19,5% powierzchni kraju. Na obszarze ZPP znajduje się 355 gmin oraz 55 powiatów.

Do gmin, które uznano za wyjątkowe pod względem przyrodniczym, krajobrazowym i środowiskowym zaliczono również gminę Regimin.

Istotą idei Zielonych Płuc Polski jest funkcjonowanie wieloprzestrzennego systemu ochrony przyrody składającego się z obszarów prawnie chronionych oraz przestrzeni między nimi, pełniących funkcje gospodarcze podlegające rygorom na mocy innych przepisów uwzględniających ich położenie w pobliżu obszarów przyrodniczo cennych.

Położenie gminy Regimin na obszarze Zielonych Płuc Polski w sposób zasadniczy wpływa na określenie kierunków jej rozwoju oraz zasad korzystania z zasobów środowiska naturalnego dla poprawy warunków życia ludności.

Obszary chronionego krajobrazu.

Na terenie gminy nie utworzono parków narodowych lub krajobrazowych, jednak została ona włączona w system obszarów chronionego krajobrazu. Zgodnie z Rozporządzeniami Wojewody Mazowieckiego Nr 21 i 24 z 15 04 2005 r. w obrębie gminy Regimin znalazły się wyjątkowe krajobrazowo tereny należące do Krośnicko-Kosmowskiego oraz Nadwkrzańskiego Obszarów Chronionego Krajobrazu.

Pierwszy z nich obejmuje obszar gminy Regimin o powierzchni ok. 7021 ha, natomiast drugi – ok. 1826 ha, co łącznie stanowi 8847 ha powierzchni terenu gminy. Obszary chronionego krajobrazu zajmują więc prawie 80% całego terenu gminy, gdy w powiecie ciechanowskim wskaźnik ten kształtuje się na średnim poziomie ok. 37 %. Ochroną nie objęte są jedynie południowo-wschodnie (Grzybowo, Pawłówko, Targonie) oraz północne fragmenty gminy powyżej miejscowości Jarluty Małe i Jarluty Duże.

Obszary są objęte ustawową ochroną ze względu na wyjątkowe walory krajobrazowe o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

Wskaźnik obszaru objętego ochroną świadczy o wyjątkowej pozycji gminy Regimin wśród innych gmin pod względem wartości krajobrazu i środowiska.

Rezerваты przyrody.

Wyjątkowość przyrodniczą gminy Regimin wśród pozostałych gmin Północnego Mazowsza podkreśla także fakt istnienia na jej terenie dwóch rezerwatów przyrody o charakterze florystycznym:

- **rezerwat „Modła”** o powierzchni 9,36 ha utworzony został na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z 19 04 1979 roku i obejmuje fragment starodrzewu sosnowo-dębowego o dobrze zachowanych cechach lasu naturalnego. Gatunkiem dominującym jest dąb bezszypułkowy w wieku 160-200 lat. Sosna stanowi jedynie niewielką domieszkę. Rezerwat utworzono dla celów naukowo-dydaktycznych, a także dla ochrony gniazda bociana czarnego.
- **rezerwat „Lekowo”** o powierzchni 5,31 ha, powstały na podstawie w/w zarządzenia, położony jest na terenie uroczyska o tej samej nazwie. W skład rezerwatu wchodzi dwa pododdziały różniące się składem gatunkowym. W części północnej występuje drzewostan dębowy w wieku około 170 lat, w części południowej – dąb z domieszką sosny w tym samym wieku. Gatunkami uzupełniającymi są: grab, lipa, klon i brzoza. Na obszarze rezerwatu występują też rzadkie gatunki roślin – lilia złotogłów, kruszyna pospolita oraz prawnie chronione gatunki grzybów: sromotnik bezwstydnny oraz szmaciak gałęzisty.

Oba rezerваты położone są na terenie Nadleśnictwa Ciechanów w największym na obszarze powiatu kompleksie leśnym Lasów Lekowskich. Są to jednocześnie jedyne rezerваты przyrody znajdujące się na terenie powiatu ciechanowskiego.

Parki zabytkowe.

Niewątpliwie cennymi pod względem przyrodniczym i kulturowym obiektami są znajdujące się na terenie gminy parki podworskie, które pozostają pod nadzorem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W swojej pierwotnej wersji były to często założenia parkowe, w skład których wchodziły także kompleksy stawów, alei dojazdowych oraz sadów i klombów. Ich wyjątkowo liczne występowanie na terenie gminy Regimin spowodowane było dużą, jak na Północne Mazowsze, ilością ziemiańskich dworów i majątków.

Tab.2: Podworskie parki zabytkowe zlokalizowane na terenie gminy Regimin:

Lp.	Miejscowość	Powierzchnia	Charakterystyka	Nr rejestru zabytków
1.	Jarluty Małe	5,50 ha	Park podworski pochodzący z II połowy XIX wieku.	376/95
2.	Lipa	8,70 ha	Park podworski z systemem stawów pochodzący z przełomu XIX i XX wieku.	377/95

3.	Szulmierz	2,80 ha	Park podworski krajobrazowy oraz aleja dojazdowa z II poł. XIX wieku.	242/80
4.	Zeńbok	3,90 ha	Park podworski z systemem stawów pochodzący z pocz. XX wieku.	378/95
5.	Klice		Park i ogród podworski z II połowy XIX wieku.	2197/06
6.	Koziczyn	4,10 ha	Pozostałości parku i sadu podworskiego z końca XIX wieku	2196/06
7.	Pawłowo		Pozostałości parku podworskiego i kompleksu stawów z XIX wieku	
8.	Lekowo		Pozostałości parku podworskiego z II połowy XIX wieku	

Źródło: Gminna Ewidencja Obiektów Zabytkowych.

Nie wpisane do rejestru zabytków, ale włączone do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków zostały także kolejne, cenne pod względem historycznym i przyrodniczym, podworskie parki i inne elementy dawnych założeń parkowych.

Tab.3: Podworskie parki wpisane do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków:

Lp.	Miejscowość	Charakterystyka obiektu
1.	Grzybowo	Park podworski z pocz. XX w.
2.	Karniewo	Pozostałości parku podworskiego z końca XIX w.
3.	Kliczki	Resztki parku podworskiego z ok. 1900 r.

Źródło: Gminna Ewidencja Obiektów Zabytkowych.

Ze względu na brak bieżącej konserwacji oraz opieki parki ulegają pogłębiającej się degradacji i zniszczeniu. W wyniku zarastania przez dziką roślinność tracą one swój pierwotny charakter i zatarciu ulegają ich założenia oraz kompozycja. Istotnym powodem degradacji była także działalność człowieka, polegająca na nielegalnej wycince wielu okazów drzew. Poważne szkody w drzewostanie czynią także coraz częściej występujące szkwały, wichury i nawałnice. Osłabione szkodnikami i wiekiem drzewa ulegają złamanom i są przewracane przez nawałnice. Dotyczy to w szczególności parków i alei w Lipie i Klicach. W przypadku kasztanowców największym zagrożeniem jest zwiększająca się rokrocznie populacja szkodnika – szrotówka kasztanowiaczka, który uszkadza i doprowadza do zniszczenia dużą liczbę tego gatunku drzew.

Pomniki przyrody.

Elementami wymagającymi szczególnej ochrony są pomniki przyrody żywej (pojedyncze drzewa, grupy drzew, aleje, drzewostan pomnikowy) oraz pomniki przyrody nieożywionej (głazy narzutowe). Na terenie gminy Regimin znajdują się liczne pomniki przyrody, ustanowione dwoma rozporządzeniami Wojewody Mazowieckiego (Nr 34 i 35 z dnia 18 sierpnia 2008 r.).

Tab.4: Pomniki przyrody znajdujące się na terenie Gminy Regimin:

Lp.	Położenie		Charakterystyka chronionego obiektu			
	Miejscowość	Lokalizacja	Rodzaj obiektu	Nazwa	Obwód (cm)	Wysokość (m)
1.	Grzybowo	Dz. ew. nr 209	drzewo	Grab pospolity	263	17
2.	Jarluty Małe	Zachodnia część parku	grupa 3 drzew	Jesion wyniosły – 3 szt.	275 300 306	20
3.		Południowa część parku	drzewo	Lipa drobnolistna	286	19
4.		Wschodnia część parku	drzewo	Dąb szypułkowy	306	19
5.		Wschodnia część parku	drzewo	Jesion wyniosły	320	20
6.	Klice	Teren parku	aleja	Grab pospolity – 98 szt.	63-255	14
7.		Przy drodze Klice-Krośnice	drzewo	Dąb szypułkowy	320	19
8.	Klin	Uroczysko Lekowo	drzewo	Dąb szypułkowy	270	30
9.	Lipa	Teren parku	aleja – 55 szt.	Lipa drobnolistna	100-330	17
10.			aleja – 215 szt.	Grab pospolity	32-110	17
11.	Pawłowo	Teren parku	drzewo	Klon pospolity	360	18
12.		Zachodnia część parku	grupa drzew	Kasztanowiec biały – 2 szt.	362 330	22 24
13.				Lipa drobnolistna	330	28
14.	Pniewo Czeruchy	Uroczysko Lekowo (osada Klin)	grupa drzew	Drzewostan sosnowo-dębowy	180-205 181-338	
15.		Uroczysko Lekowo	drzewo	Dąb szypułkowy	320	19
16.	Pniewo Wielkie	Przy drodze Mława-Ciechanów	drzewo	Lipa drobnolistna	312	21

17.	Szulmierz	Teren parku	grupa 2 drzew	Lipa drobnolistna	380 345	22
18.		Przy drodze Ciechanów- Mława	drzewo	Dąb szypułkowy „Stefan”	320	21
19.	Zeńbok	Teren parku	drzewo	Jesion wyniosły	425	19
20.		Część centralna parku	drzewo	Modrzew europejski	245	21
21.		Leśnictwo Lekowo	Głaz narzutowy	Głaz „Żółw”	1075	1,4

Źródło: dane Urzędu Gminy – stanowisko ds. ochrony środowiska

Ze względu na trwałe uszkodzenie (złamanie) przez silną wichurę w 2012 r. koniecznym stało się usunięcie jednej z lip drobnolistnych rosnących dotychczas w Pniewie Wielkim. Ten pomnik przyrody posiadał obwód ponad 440 cm i wysokość ok. 21 metrów. Niesprzyjające warunki pogodowe (silne wiatry, nawałnice) spowodowały upadek drzewa i konieczność jego całkowitego usunięcia.

Lasy wodochronne.

Lasy ochronne w gminie Regimin położone są w Nadleśnictwie Ciechanów, Leśnictwie Szulmierz, w północno – zachodniej części gminy. Są to lasy wodochronne, zatwierdzone Zarządzeniem nr 85 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 09 11 1993 roku. Ich występowanie na terenie gminy jest ściśle związane z jej położeniem w zasięgu głównego Zbiornika Wód Podziemnych Górnej Łydyni. Ich główne skupisko znajduje się w okolicach wsi Jarluty Małe, Jarluty Duże i Klice.

Obszar wysokiej ochrony wód podziemnych.

Zgodnie z „Mapą obszarów chronionych GZWP w Polsce, wymagających szczególnej ochrony” wykonaną w 1990 r. pod redakcją prof. Kleczkowskiego przeważająca część gminy Regimin leży w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Górnej Łydyni o powierzchni 200 km kwadr. Jest to obszar wysokiej ochrony wód (OWO), ustalony w oparciu o czas pionowego przesiąkania wody z powierzchni i czas jej przepływu poziomego od obszarów zasilania do ujęcia.

Ochrona wód podziemnych przez OWO polega na odpowiednim gospodarowaniu na powierzchni ziemi. W ochronie wód bardzo dużą rolę odgrywają lasy, w tym lasy przede wszystkim wodochronne.

Obszar źródłiskowy rzek.

Źródłiska – to obszary podziemnego zasilania rzek w okresach posusznych, które stanowią jedyne źródło utrzymania przepływu w rzekach bez zbiorników retencyjnych. W konsekwencji oznacza to, że przez większą część sezonu wegetacyjnego wszystkie potrzeby

użytkowników wód powierzchniowych zaspokajane są z zasilania podziemnego. Ochronie podlega obszar gminy położony w jej północno – wschodniej części na wschodnich stokach krawędzi opinogórskiej. Jest to obszar źródliskowy rzek Pełty i Sony.

W celu ochrony rzeki Sony przed zagrożeniem azotanowym tereny te objęte zostały Dyrektywa azotanową UE ograniczającą dopływ azotanów ze źródeł rolniczych.

Strefy ochrony sanitarnej ujęć wody.

Wokół ujęć wody w m. Zeńbok i Przedwojewo decyzjami Urzędu Wojewódzkiego w Ciechanowie z 1997 i 1998 roku ustanowiono strefy ochrony sanitarnej ujęć wody. Na obszarach nimi objętych wprowadzono zakaz lokalizacji inwestycji i obiektów mogących ujemnie wpływać na jakość wód podziemnych lub pogorszyć stan środowiska, w tym w szczególności stan czystości wód.

Chroniona zlewnia rzeki Łydyni.

Szczególną ochroną na terenie gminy objęty jest obszar zlewni górnej Łydyni. Wynika to z perspektywy budowy ujęcia powierzchniowego wód dla miasta Ciechanowa z projektowanego zbiornika „Regimin” na rzece Łydyni. Zakłada się, że rzeka ta powyżej miasta Ciechanów powinna z tego powodu osiągnąć I klasę czystości.

Program działań w celu ograniczenia odpływu azotu.

Rozporządzeniem nr 1/2004 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 20 lutego 2004 r. w sprawie określenia wód powierzchniowych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych z obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć północno – wschodnią część gminy Regimin zaliczona została do obszaru, na którym jest realizowany program ograniczenia odpływu azotu. Programem objęto wówczas kilkadziesiąt gospodarstw rolnych i grunty rolne znajdujące się w sołectwach Koziczyn, Lipa, Kalisz, Szulmierz i Radomka, położone na obszarach zlewni rzeki Sona.

W 2013 r. Dyrektor RZGW w Warszawie wydał kolejne rozporządzenie (nr 7/2013 z dnia 8 maja 2013 r.), na podstawie którego program ograniczania odpływu azotu ze źródeł rolniczych objął także dorzecze Łydyni na odcinku od jej źródeł do ujścia rzeki Pławnicy. W związku z powyższym kolejne obręby geodezyjne położone na terenie gminy Regimin włączone zostały do obszarów szczególnie narażonych. Programem objęto więc obręby Grzybowo, Lekowo, Lekówiec, Pawłowo, Pawłówko, Radomka i Regimin.

Wdrażanie zapisów programu polega przede wszystkim na systematycznej kontroli ilości i składu stosowanych nawozów sztucznych, nadzorze nad składowaniem i zagospodarowywaniem obornika i gnojowicy, budowie zbiorników i płyt gnojowych. Podjęte działania są skutkiem wdrażania dyrektywy Rady 91/676/EWG z 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego.

Zagospodarowanie przestrzenne.

Planowanie przestrzenne jest narzędziem służącym do racjonalnego i zrównoważonego przekształcania przestrzeni. Podstawowym dokumentem kreującym politykę przestrzenną gminy jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Jest to akt planowania przestrzennego i w systemie planistycznym zaliczane jest do aktów planowania ogólnego.

Do 2012 r. Gmina Regimin posiadała opracowane w 2006 roku na swoje potrzeby Studium, ale ze względu na zaistniałe potrzeby i konieczność aktualizacji zapisów zawartych w tym dokumencie zapadła decyzja o przygotowaniu nowego Studium. Opracowany projekt został przedłożony Radzie Gminy w Regiminie, która uchwałą nr XVII/88/12 z dnia 26 marca 2012 roku zatwierdziła zmianę Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Regimin. Aktualizacja Studium umożliwiła podjęcie działań zmierzających do przygotowania i uchwalenia zmian w aktualnie obowiązujących planach zagospodarowania przestrzennego oraz nowego planu obejmującego swoim zasięgiem obszar całej Gminy Regimin.

Konieczność podjęcia w/w zadania wynika z faktu, że w chwili obecnej obowiązują dwa Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego obejmujące większość zabudowanych terenów gminy:

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miejscowości Regimin, przyjęty uchwałą nr XX/103/04 rady Gminy w Regiminie w dniu 3 lipca 2004 r.,
- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Regimin, przyjęty uchwałą nr XXXVI/169/05 Rady Gminy w Regiminie z dnia 16 listopada 2005 roku.

Pierwszy z nich obejmuje swoim zasięgiem obszar miejscowości gminnej i został przygotowany ze względu na przygotowywanie do rozpoczęcia inwestycji gminnych – budowy hali sportowej oraz oczyszczalni ścieków w Regiminie.

Drugi z MPZP obejmuje swoim zasięgiem części obszarów miejscowości: Grzybowo, Jarluty Małe, Jarluty Duże, Kalisz, Karniewo, Kątki, Klice, Kozdroje, Lekowo, Lekówiec, Lipa, Pawłowo, Pawłówek, Pniewo Czeruchy, Pniewo Wielkie, Przybyszewo, Szulmierz, Targonie, Trzcianka i Zeńbok. Plan ten obejmuje przede wszystkim tereny zabudowane leżące w granicach w/w miejscowości. Miejscowego planu nie posiadają natomiast pozostałe wsie, czyli Radomka, Koziczyn, Mościce, Włosty oraz Kliczki. Wynika to z faktu, że w trakcie przygotowywania procesu uchwalania MPZP z miejscowości tych nie zgłoszono żadnych wniosków o uwzględnienie zmian w dotychczas obowiązującym na ich obszarze Planie zagospodarowania przestrzennego.

Proces opracowania i uchwalenia planu zagospodarowania jest przedsięwzięciem bardzo kosztownym oraz skomplikowanym ze względu na obowiązujące w tym zakresie przepisy. Jednakże ze względu na dużą liczbę wpływających do Urzędu Gminy wniosków o dokonanie zmian oraz, ze względu na brak Planu zagospodarowania, skomplikowany proces uzyskiwania pozwoleń na budowę i prowadzenie inwestycji infrastrukturalnych, Rada Gminy w Regiminie podjęła w dniach 26 listopada 2012 i 12 lutego 2013 r. uchwały o przystąpieniu do zmian w obu obowiązujących MPZP.

4.2. Uwarunkowania społeczne.

Ludność i demografia.

Jednym z podstawowych i znaczących czynników warunkujących rozwój gminy oraz charakteryzujących jej atrakcyjność i możliwości rozwojowe są jej mieszkańcy. Według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku na terenie gminy Regimin zamieszkiwało 5039 osób, w tym 2506 kobiet i 2533 mężczyzn. Ludność gminy stanowi nieco ponad 5,5% ludności całego powiatu i niespełna 0,1% ludności województwa mazowieckiego. Jednak średnia gęstość zaludnienia wynosi 45,3 osoby na kilometr kwadratowy i jest jedną z najwyższych wśród gmin na terenie powiatu ciechanowskiego (średnia powiatu – 86 osób/km kw., średnia dla samych gmin bez m. Ciechanów – 43,5 osoby/km kw.). Najniższą średnią odnotowuje się na obszarze sołectw Pniewo Czeruchy (15,4) i Pniewo Wielkie (20,8) - ze względu na duże obszary niezamieszkałych kompleksów leśnych oraz Kalisz (20,4). Największą i systematycznie wzrastającą gęstość zaludnienia odnotowuje się w sołectwach Regimin i Grzybowo (pow. 115 osób/km kw.), gdyż są to największe ośrodki osadnicze na terenie gminy. Wysoki wskaźnik w sołectwach Kliczki (71,2 osoby/km²) oraz Pawłówko (65,1) wynika z ich niewielkiej powierzchni.

Tab.5: *Liczba ludności i gęstość zaludnienia w sołectwach Gminy Regimin:*

Miejscowość	Pow. km ²	Ludność na dzień 31 12 2014	Gęstość zaludnienia (osób/km ²)
Grzybowo	3,93	473	120,4
Jarluty Duże	4,92	175	35,6
Jarluty Małe	4,64	129	27,8
Kalisz	4,07	81	19,9
Karniewo	4,65	138	29,7
Kątki	2,29	88	38,4
Klice	5,21	245	47,0
Kliczki	1,25	89	71,2
Kozdroje	3,57	55	24,6
Włosty		36	
Koziczyn	3,73	190	50,9
Lekowo	4,09	291	71,1
Lekówiec	2,28	90	39,5
Lipa	4,62	223	48,3
Mościce	1,00	28	28,0
Pawłowo	5,36	311	58,0
Pawłówko	1,49	97	65,1
Pniewo Czeruchy	13,52	221	16,3
Pniewo Wielkie	5,28	107	20,1
Przybyszewo	3,45	96	27,8
Radomka	2,68	143	53,4
Regimin	4,23	619	146,3

Szulmierz	10,78	448	41,6
Targonie	5,00	230	46,0
Trzcianka	2,71	102	37,6
Zeńbok	6,52	334	51,2
Ogółem	111,29	5039	45,3

Źródło: dane własne Urzędu Gminy – USC.

Z powyższych danych wynika, że największymi miejscowościami w gminie są Regimin, Grzybowo, Szulmierz, Zeńbok, Pawłowo i Lekowo. Najmniej ludności zamieszkuje w Mościcach i Włostach (poniżej 50 osób). Sytuacja ta jest niezmienna od kilkadziesiąt lat.

Dla perspektyw rozwojowych gminy ogromne znaczenie ma fakt, że w latach 2005-14 liczba ludności zamieszkującej na terenie gminy, mimo okresowych nieznacznych wahań, utrzymuje się na stałym poziomie. Z analizy danych wynika, że na zmniejszenie się liczby ludności wpływ ma przede wszystkim ujemny przyrost naturalny, obserwowany stale od 2006 r. (za wyjątkiem lat 2011 i 2014). Zjawisko to spowodowane jest nie tylko wysoką liczbą zgonów, ale pogłębiającym się, szczególnie w latach 2012-13, niżem demograficznym.

Tab. 7: *Ruch naturalny ludności w gminie Regimin:*

Rok	Liczba małżeństw	Liczba urodzeń	Liczba zgonów	Przyrost naturalny
2006	26	45	54	- 9
2007	51	46	50	- 4
2008	62	56	58	- 2
2009	63	53	71	- 18
2010	49	61	65	- 4
2011	41	63	58	+ 5
2012	57	46	53	- 7
2013	37	37	51	- 14
2014	41	56	56	0

Źródło: dane własne Urzędu Gminy – USC.

Bardzo pozytywnym natomiast zjawiskiem hamującym zdecydowanie proces depopulacji na terenie gminy, jest rozwój budownictwa, a co za tym idzie – osiedlanie się nowych mieszkańców.

Dodatnie saldo migracji zauważalne jest przede wszystkim w latach 2006-07 oraz 2011-12, gdy na terenie gminy oddawano do użytku największą liczbę nowych domów jednorodzinnych. Najpoważniejszy kryzys migracyjny miał miejsce w 2008 roku, gdy liczba ludności gminy spadła aż o 49 osób (0,96 %). Przyczyną było silne zjawisko stałej emigracji zarobkowej do krajów Europy Zachodniej – Wielkiej Brytanii, Irlandii i Niemiec. Odmienne

proces uwidocznił się już rok później, gdy mimo ujemnego przyrostu naturalnego (-18) liczba mieszkańców gminy wzrosła o 7 osób.

Tab.8: Rozwój ludności gminy w latach 2005-2014.

Rok	Stan ludności	Przyrost naturalny		Saldo migracji
		osoby	na 1000 osób	
2006	5040	- 9	- 1,8	+ 16
2007	5078	- 4	- 0,8	+ 20
2008	5029	- 2	- 0,4	- 49
2009	5022	- 18	- 3,6	+ 7
2010	5006	- 4	- 0,8	- 5
2011	5025	+ 5	+ 1,0	+ 30
2012	5057	- 7	- 1,4	+ 39
2013	5053	- 14	- 3,0	- 9
2014	5042	0	0	- 34

Źródło: dane własne Urzędu Gminy – USC.

Niewątpliwe saldo to byłoby jeszcze wyższe, gdyby nie fakt emigracji osób młodych i wykształconych do dużych ośrodków miejskich lub za granicę, szczególnie po ukończeniu studiów wyższych. Poważny wpływ na wzmożenie się tego trendu miało również otwarcie dla Polaków rynku pracy w części krajów Unii Europejskiej. Możliwość znalezienia atrakcyjniejszej pracy, wyższych zarobków i podniesienia poziomu życia były głównymi powodami emigracji.

Następująca po 2005 roku rozbudowa infrastruktury technicznej i społecznej na terenie gminy, bliskość Ciechanowa i duża ilość atrakcyjnych terenów budowlanych spowodowały, że na jej terenie nastąpił szybki rozwój budownictwa mieszkaniowego. Jego efektem jest zwiększenie się liczby ludności w najbardziej atrakcyjnych pod względem osiedlania się miejscowościach.

Tab.9: Ludność gminy Regimin wg miejscowości oraz zmiana jej liczby (2006 i 2014)

Miejscowość	Ludność na dzień 06 09 2006	Ludność na dzień 31 12 2014			Zmiana liczby ludności
		Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	
Grzybowo	451	473	231	242	+22
Jarluty Duże	189	175	86	89	- 14
Jarluty Małe	124	129	59	70	+ 5
Kalisz	83	81	37	44	- 2
Karniewo	149	138	69	69	- 11

Kątki	92	88	46	42	- 4
Klice	238	245	118	127	+ 7
Kliczki	99	89	47	42	- 10
Kozdroje	60	55	29	26	- 5
Włosty	38	36	16	20	- 2
Koziczyn	226	190	88	102	- 36
Lekowo	298	291	150	141	- 7
Lekówiec	85	90	49	41	+ 5
Lipa	222	223	111	112	+ 1
Mościce	32	28	14	14	- 4
Pawłowo	304	311	158	153	+ 7
Pawłówko	104	97	46	51	- 7
Pniewo Czeruchy	208	221	113	108	+ 13
Pniewo Wielkie	110	107	50	57	- 3
Przybyszewo	105	96	49	47	- 9
Radomka	151	143	67	76	- 8
Regimin	556	619	322	297	+ 63
Szulmierz	421	448	226	222	+ 27
Targonie	244	230	117	113	- 14
Trzcianka	120	102	48	54	- 18
Zeńbok	331	334	160	174	+ 3
Ogółem	5040	5039	2506	2533	- 1

Źródło: opracowanie własne Urzędu Gminy w Regiminie

Z danych zawartych w powyższej tabeli jednoznacznie wynika, że najszybciej rozwijającym się ośrodkiem osadniczym na terenie gminy jest miejscowość gminna Regimin. W latach 2006-14 liczba jego ludności zwiększyła się aż o 11,3 % (z 556 do 619 osób). Podobna sytuacja, chociaż w mniejszym stopniu, dotyczy Szulmierza (wzrost o 6,4 %), Pniewa Czeruch (6,2 %) oraz Grzybowa (blisko 5 %). Wszystkie te miejscowości położone są przy głównych szlakach komunikacyjnych, w pobliżu miasta Ciechanowa i posiadają dobrze rozwiniętą infrastrukturę techniczną. Odmienna sytuacja dotyczy ośrodków posiadających typowo rolniczy charakter, oddalonych od głównych centrów administracyjnych i szlaków komunikacyjnych. Największy spadek liczby ludności zanotowano w Koziczynie (spadek liczby ludności o 16 %), Trzciance (- 15 %), Kliczkach (-10 %), Przybyszewie (-8,6 %), Jarlutach Dużych i Karniewie (po - 7,4 %) oraz Targoniach (-5,7 %). Z miejscowości typowo rolniczych przyrost ludności zanotowano w Lekówcu, Jarlutach Małych oraz Lipie.

Tab.10: Ludność gminy Regimin według płci i wieku (stan na 31 grudnia 2014 r.)

Wiek	Ogółem		Mężczyźni	Kobiety	Ogółem		Mężczyźni	Kobiety
	w liczbach bezwzględnych				w odsetkach			
	2006	2014			2006	2014		
Ogółem	5040	5039	2533	2506	100,0	100,0	50,27	49,73
0 – 4 lata	228	209	109	100	4,5	4,15	2,16	1,99

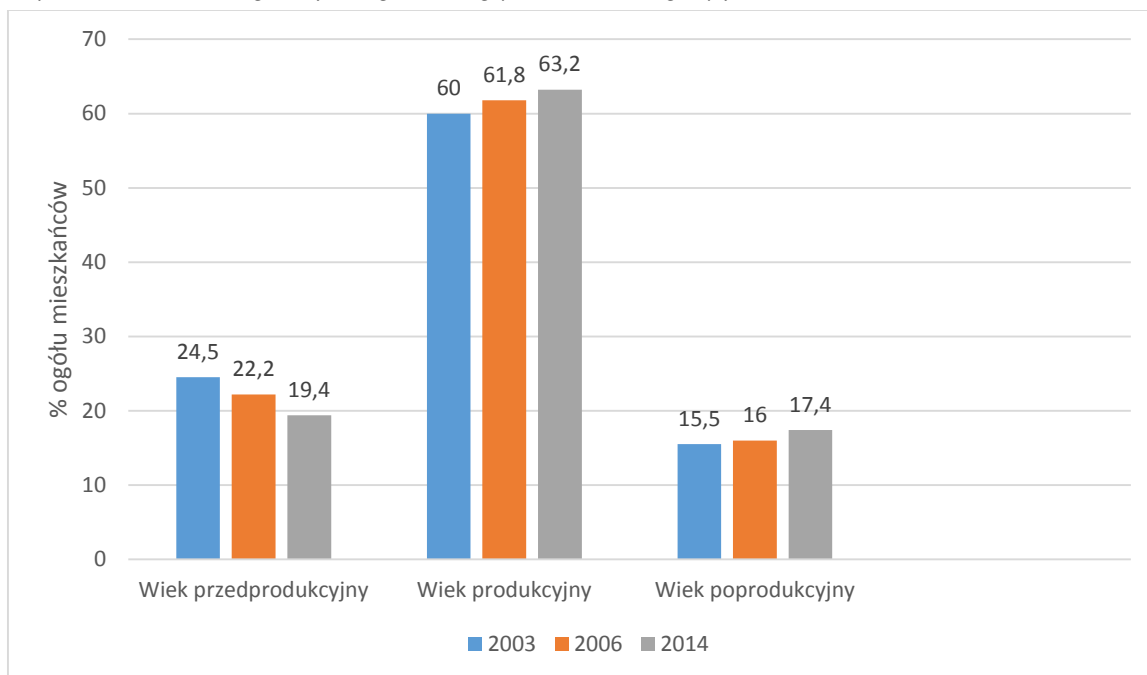
5 – 9	316	262	136	126	6,3	5,20	2,70	2,50
10 – 14	356	291	153	138	7,1	5,77	3,04	2,73
15 – 19	394	339	171	168	7,8	6,73	3,40	3,33
20 – 24	409	395	216	179	8,1	7,84	4,29	3,55
25 – 29	390	398	195	203	7,7	7,90	3,87	4,03
30 – 34	365	370	206	164	7,2	7,34	4,09	3,25
35 – 39	323	368	188	180	6,4	7,30	3,73	3,57
40 – 44	310	326	175	151	6,2	6,47	3,47	3,00
45 – 49	380	334	176	158	7,5	6,63	3,49	3,14
50 – 54	359	331	169	162	7,1	6,57	3,35	3,22
55 – 59	312	383	215	168	6,2	7,60	4,27	3,33
60 – 64	174	313	157	156	3,5	6,21	3,11	3,10
65 – 69	167	229	104	125	3,3	4,54	2,06	2,48
70 – 74	199	127	53	74	3,9	2,52	1,05	1,47
75 – 79	179	130	49	81	3,6	2,58	0,97	1,61
80 – 84	123	116	36	80	2,4	2,30	0,71	1,59
85 i więcej	56	119	19	100	1,1	2,36	0,38	1,98

Źródło: opracowanie własne Urzędu Gminy na podst. danych USC.

Długotrwały ujemny przyrost naturalny, obserwowany na terenie gminy w latach 2006-2013 (za wyjątkiem roku 2011), zdecydowanie wpłynął na pogorszenie się struktury wiekowej społeczeństwa zamieszkującego teren gminy Regimin. W okresie ostatnich 12 lat zaznaczył się bardzo niebezpieczny trend spadkowy w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym (w liczbach bezwzględnych o 171 osób, procentowo o 15 %). Nie zanotowano natomiast wzrostu liczby osób w wieku powyżej 65 lat za wyjątkiem grup wiekowych w przedziałach 65-69 lat (wzrost aż o 37 %) oraz osób powyżej 85 roku życia (wzrost aż o 112 %). Niepokojący jest także rosnący odsetek mieszkańców w wieku od 55 do 64 lat, czyli zbliżających się do granicy wieku poprodukcyjnego, których liczba zwiększyła się z 486 w 2006 do 696 w 2014 roku. Dane te wskazują, iż następuje intensywny proces starzenia się społeczeństwa, co niewątpliwie skutkuje problemami w funkcjonowaniu systemu oświaty i rynku pracy. Pozytywnym zjawiskiem jest natomiast rosnący sukcesywnie wskaźnik osób w wieku produkcyjnym. Wynika to z wchodzenia na rynek pracy wyżu demograficznego z lat 90-tych XX wieku.

Stosunkowo wysoki i systematycznie wzrastający w okresie ostatnich 12 lat odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym to niewątpliwie efekt znacznego wydłużenia średniej długości życia w Polsce, polepszenia się systemu opieki zdrowotnej i jakości życia oraz rozwoju systemu opieki nad osobami starszymi.

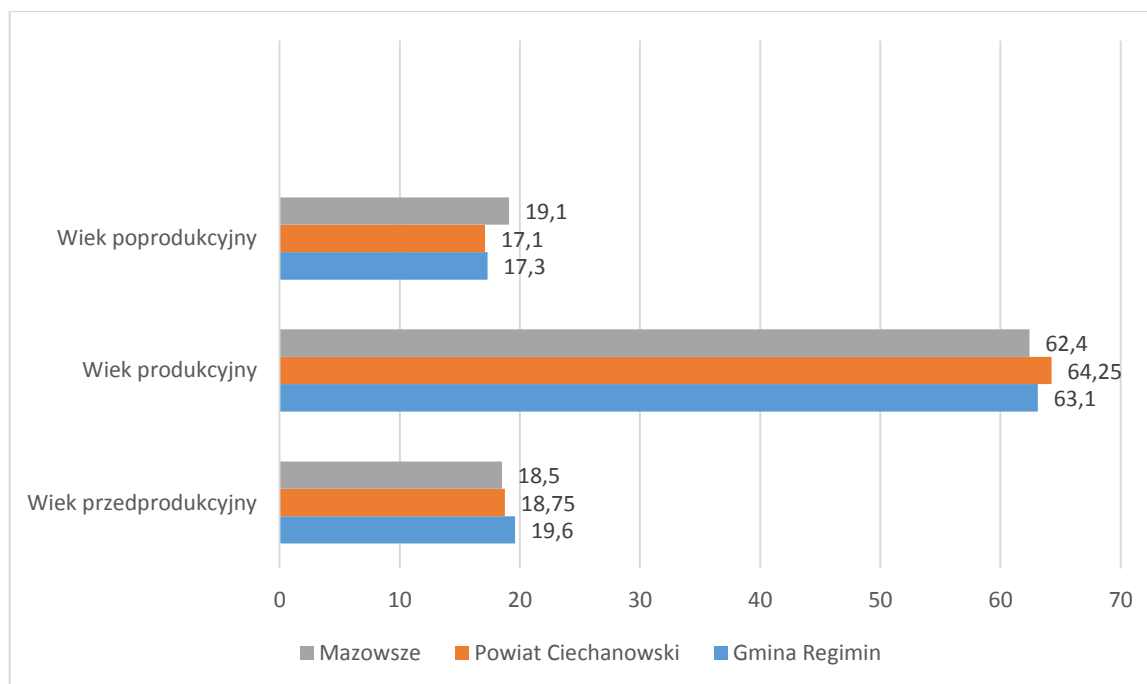
Wykres 1: *Ludność gminy Regimin wg podziału na grupy wiekowe w l. 2003, 2006 i 2014*

Źródło: opracowanie własne Urzędu Gminy na podst. danych USC.

Struktura wiekowa mieszkańców naszej gminy (stan na 2013 r.) charakteryzuje się stosunkowo korzystnymi wskaźnikami w porównaniu z danymi obejmującymi województwo mazowieckie, zaś zbliżonymi do wskaźników powiatu ciechanowskiego.

Wykres 2: *Podział na grupy wiekowe w gminie, powiecie i województwie (2013 r.):*

Źródło: opracowanie własne Urzędu Gminy na podst. danych GUS.

Analizując dane dotyczące samej gminy Regimin stwierdzić należy, że niekorzystnym zjawiskiem zachodzącym na jej terenie jest niewątpliwie znaczny wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Znacznie obniża to aktywność zawodową mieszkańców oraz świadczy o starzeniu się społeczeństwa. Poważnym zagrożeniem jest także radykalnie malejąca grupa osób znajdujących się w wieku przedprodukcyjnym, która w niedługim okresie czasu decydować będzie o tempie rozwoju gminy.

Tendencja ta, chociaż w niewielkim stopniu, może zostać zahamowana poprzez osiedlanie się ludności napływowej na teren gminy Regimin, czemu sprzyjają działania władz samorządowych polegające na wyznaczeniu obszarów przeznaczonych pod budownictwo jednorodzinne.

Ogromny wpływ na tendencje rozwojowe gminy, jej sytuację demograficzną, sytuację bytową ludności, ma bliskość miasta Ciechanowa. Jest to centralny ośrodek subregionu ciechanowskiego, posiadający duże perspektywy rozwojowe i silnie uzależniający od siebie tereny leżące w jego pobliżu. Granice obu jednostek administracyjnych dzieli odległość jedynie 2 kilometrów, zaś sam Regimin położony jest w odległości 8 km od centrum miasta. Intensywny rozwój budownictwa jednorodzinnego na obrzeżach miasta i obszarach między gminą Regimin a jego granicami powoduje, że w szybkim tempie może nastąpić zatarcie się granic osadnictwa miejskiego i rozwijającego się na południowych krańcach gminy Regimin. Może to przynieść bardzo pozytywne skutki tak dla intensyfikacji procesu osiedlania się nowych mieszkańców na terenie gminy (miejscowości Grzybowo, Pawłowo), jak również rozwojem sektora usług (tereny wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 615 Ciechanów – Mława).

Oświata i wychowanie.

Samorząd terytorialny gminy Regimin jest organem prowadzącym dla 3 szkół podstawowych :

1. Szkoła Podstawowa im. Teofila Lenartowicza w Regiminie (w ramach Gminnego Zespołu Szkół w Regiminie),
2. Szkoła Podstawowa im. Stefana Żeromskiego w Szulmierzu,
3. Szkoła Podstawowa im. Zygmunta Padlewskiego w Zeńboku.

Ze względu na pogłębiający się niż demograficzny, niewielką liczbę dzieci w oddziałach, malejącą subwencję oświatową oraz rosnące koszty utrzymania Rada Gminy w Regiminie podjęła w 2011 r. uchwałę w sprawie likwidacji szkoły podstawowej w Pniewie Czeruchach. Znaczny wpływ na tę decyzję miał również bardzo zły stan techniczny budynku szkoły (przedwojenna tzw. rządówka), wymagający znacznych nakładów finansowych.

Na terenie gminy funkcjonuje także jedno gimnazjum samorządowe, którego siedziba znajduje się w miejscowości gminnej – Regiminie. Z dniem 1 września 2007 roku Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Regiminie decyzją Rady Gminy połączone zostały w Gminny Zespół Szkół w Regiminie. W ramach GZS funkcjonują także tworzone przez samorząd gminny oddziały przedszkolne.

Dyrektor Gminnego Zespołu Szkół jest także administratorem hali sportowej, w której realizowane są zajęcia wychowania fizycznego. Bezpośredni nadzór nad działalnością hali sprawuje natomiast Kierownik obiektów sportowych.

Tab.11: Zbiornicze zestawienie dla szkół publicznych na terenie gminy Regimin (r. szk. 2014/15)

	SP Regimin	SP Szulmierz	SP Zeńbok	Gimnazjum w Regiminie
Ilość uczniów	198	78	55	153
w tym w klasach „0”	57	6	15	-
Ilość etatów pedagogicznych	24,28	8,16	8,23	20,03
Ilość dzieci przypadających na 1 etat	11,33	9,56	6,68	10,93
Ilość oddziałów w szkole	10	7	7	6

Źródło: opracowanie własne Urzędu Gminy.

Z wykorzystaniem bazy lokalowej i materialnej szkół samorząd gminny rozwinął system nauczania przedszkolnego. Przedszkole samorządowe zostało w gminie zlikwidowane w 1999 r. ze względu na nikłe zainteresowanie rodziców. Odbudowę systemu opieki przedszkolnej rozpoczęto w 1999 roku, gdy w szkole podstawowej w Regiminie utworzono oddział przedszkolny 5-latków. Proces ten nasilił się z chwilą pozyskania w 2010 roku środków unijnych na utworzenie i prowadzenie oddziału przedszkolnego (projekt „Wzbogacanie oferty edukacyjnej dla dzieci przedszkolnych z Gminy Regimin” na kwotę 506 tys. zł.). Środki unijne pozwoliły na kontynuację rozwoju nauczania przedszkolnego także w kolejnych latach. Gmina Regimin realizowała bowiem następne projekty – „Wzbogacenie oferty przedszkolnej dla dzieci w Gminie Regimin” (dofinansowanie w wysokości 356 tys. zł.), „Radosne przedszkolaki w Gminie Regimin” (348 tys. zł.) oraz „Stawiamy na jakość usług edukacyjnych dla dzieci w wieku przedszkolnym” (423 tys. zł.) Pozyskane fundusze umożliwiły przystosowanie pomieszczeń i ich modernizację, ale także pozwoliły na zakup bogatego zestawu pomocy dydaktycznych, mebli, zabawek, wyposażenia oraz zakup i montaż dwóch bezpiecznych placów zabaw dla dzieci.

Tab. 12: Oddziały przedszkolne w Gminie Regimin w latach 2011-2015:

Placówka	Dane	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Oddziały przedszkolne GZS w Regiminie	Liczba dzieci	55	50	69	85
	Liczba oddziałów	3	2	3	4
	Liczba etatów	4	2	4	3
Oddziały przedszkolne SP Szulmierz	Liczba dzieci	24	22	18	24
	Liczba oddziałów	1	1	1	1
	Liczba etatów	1	1	1	1
Oddziały przedszkolne SP Zeńbok	Liczba dzieci	12	10	14	13
	Liczba oddziałów	1	1	1	1
	Liczba etatów	1	1	1	1

Źródło: opracowanie własne Urzędu Gminy.

W roku szkolnym 2014/15 w gminnych placówkach oświatowych funkcjonowało łącznie 6 oddziałów przedszkolnych dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat, do których uczęszczało 122 dzieci. Niepokojącym zjawiskiem jest pogłębiający się niż demograficzny, powodujący spadek ilości dzieci, które będą realizowały obowiązek szkolny w latach 2016-2022. Problem ten dotyczy zarówno szkół podstawowych, jak również gimnazjum. Skalę problemu obrazuje tabela:

Tab.13: Prognoza demograficzna szkół w perspektywie 6-letniej:

Typ szkoły	Liczba uczniów w latach szkolnych						
	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Szkoły podstawowe	309	312	327	321	310	315	300
Gimnazjum	141	143	146	147	146	131	160

Źródło: dane własne Urzędu Gminy.

Realna liczba dzieci uczęszczających do szkół jest jednak średnio o ok. 15 % niższa od liczby zanotowanych urodzeń, na których oparto zawartość tabeli. Grupa ta, często ze względu na miejsce zamieszkania lub pracy rodziców, uczęszcza do szkół położonych w Ciechanowie lub gminach sąsiednich. Corocznie grupa ok. 5-6 dzieci z tych gmin uczęszcza do szkół na terenie gminy Regimin, ale zjawisko to nie ma większego wpływu na poprawę sytuacji. Zbliżający się niż demograficzny grozi likwidacją oddziałów szkolnych, zmniejszeniem zatrudnienia nauczycieli oraz redukcją wysokości subwencji oświatowej.

Szkoły prowadzone przez gminę Regimin finansowane są z subwencji oświatowej, która jednak w niepełnym wymiarze pokrywa potrzeby w tym zakresie. Na samorządzie gminnym spoczywa obowiązek utrzymania m.in. świetlic szkolnych, stołówek, obsługi administracyjno – finansowej, sfinansowanie kosztów dowozu uczniów do szkół, a także modernizacja, remonty i rozbudowa bazy oświatowej. W roku budżetowym 2014 gmina Regimin wyasygnowała na prowadzenie zadań oświatowych kwotę 1 640 732 zł. ze środków własnych, w tym 166 447 zł. na zadania inwestycyjne. Rosnące koszty utrzymania szkół i malejąca subwencja powodują, że kwota ta rokrocznie ulega podwyższeniu.

Od 2008 roku Gmina Regimin realizowała pięć projektów edukacyjnych, na których wdrażanie pozyskane zostały środki z funduszy unijnych (Program Operacyjny „Kapitał ludzki”). Pierwszy z nich – „Eduk@cja -lepsze perspektywy” dofinansowany został kwotą 713 262 zł. W kolejnych latach realizowano projekty: „Kierunek na wykształcenie” (dofinansowanie 678 814 zł.), „Wiedza – kapitał na przyszłość” (1 454 371 zł.), „Rozwój osiągniemy z indywidualnością” (103 491 zł.) oraz „Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów” (98 040 zł.). W ramach projektów organizowano przede wszystkim dodatkowe zajęcia pozalekcyjne z m.in. przedmiotów ścisłych, informatyki, języka angielskiego i zajęcia wyrównawcze. Istotnym elementem było także doposażanie szkół w ogromną ilość pomocy dydaktycznych, wyposażenia klas i pracowni (w tym nowoczesnych tablic interaktywnych wraz z oprzyrządowaniem), książek i sprzętu.

Tab. 14: Podstawowe wyposażenie szkół na terenie gminy:

Szkoła	Komputery		Pracownie		Projekторы multimedialne	Rzutniki	Telewizory	Ksero	Tablice Interaktywne	Odtwarzacze
	ogółem	do użytku uczniów	komputerowe	językowe						
SP Szulmierz	20	20	1	1	3	2	2	2	2	10
SP Zeńbok	14	13	1	0	2	0	3	2	2	2
SP Regimin	27	22	1	1	0	0	10	2	5	6
Gimnazjum Regimin	22	20	1	2	6	0	1	2	4	3
Razem	83	75	4	4	11	2	16	8	13	21

Źródło: Dane własne Urzędu Gminy.

Baza lokalowa szkół znajduje się w dobrym stanie, mimo że budynki szkolne powstały w większości w latach 60-tych. Prowadzone w latach 2006-14 prace remontowe i modernizacyjne znacznie poprawiły stan techniczny i estetykę obiektów. Systematycznej poprawie ulega wyposażenie szkół w pomoce dydaktyczne. Na ich wyposażeniu znajdują się obecnie cztery pracownie komputerowe z pełnym dostępem do Internetu oraz cztery pracownie językowe. W każdej ze szkół działają również biblioteki szkolne, dysponujące łącznie ponad 10 tysięcy woluminów, najczęściej lektur szkolnych. Szkoły podstawowe w Szulmierzu i Zeńboku dysponują niewielkimi salkami gimnastycznymi, zaś GZS – poza halą sportową również salą gimnastyczną i dawną salą, gdzie prowadzone są zajęcia gimnastyczne i rytmika dla dzieci z oddziałów przedszkolnych i klas I-III. Przy każdej ze szkół istnieją także trawiaste boiska sportowe oraz nowocześnie urządzone bezpieczne place zabaw dla dzieci. Obiekt ten zlokalizowany w Szulmierzu, został wybudowany z dofinansowaniem z programu „Radosna szkoła”, zaś dwa z trzech funkcjonujących przy GZS – z dofinansowaniem ze środków UE.

Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Regiminie dysponują także nowoczesną kuchnią i stołówką, które umożliwiają prowadzenie żywienia dla uczniów. Żywienie w znacznej części jest dofinansowywane ze środków samorządu gminnego i budżetu państwa. Akcję dożywiania dzieci prowadzą, choć w znacznie mniejszym zakresie, także inne placówki oświatowe. Uczniowie korzystają również z pomocy materialnej (stypendia) oraz, w przypadkach przewidzianych przepisami, bezpłatnego dowozu do szkół specjalnymi autobusami szkolnymi. Usługę tę świadczy firma przewozowa wyłoniona w drodze przetargu.

W placówkach oświatowych zatrudnionych jest łącznie 62 nauczycieli w większości posiadających stopień nauczyciela dyplomowanego (71 %). Część z nich zatrudniona jest w

niepełnym wymiarze czasu pracy. W obsłudze i administracji oświatowej pracuje 25 osób, zatrudnionych na 20 etatach. Są to przede wszystkim sprzątaczkę, obsługa kuchni i pracownicy księgowości oświatowej.

W roku szkolnym 2012/2013 swoją działalność w Regiminie rozpoczęło niepubliczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, prowadzone przez stowarzyszenie MG Edukacja – Ogólnopolska Sieć Szkół z Siedlec Zajęcie w tej placówce odbywają się w dni wolne od pracy (soboty i niedziele), zaś wykładowcami są w większości nauczyciele zatrudnieni w szkołach gminnych. Siedzibą Liceum są pomieszczenia Gminnego Zespołu Szkół w Regiminie udostępnione przez Gminę Regimin na zasadzie wynajmu. W czerwcu 2015 roku szkołę tę ukończyli pierwsi absolwenci, z których 4 osoby przystąpiły do egzaminu maturalnego.

Kultura i sport.

Obszar gminy Regimin leży w zasięgu kulturalnego oddziaływania Ciechanowa. Potrzeby mieszkańców w tym zakresie zaspokajane są w większości przez powiatowe i miejskie instytucje kultury. Gmina, realizując zadania własne, prowadzi Gminną Bibliotekę Publiczną w Regiminie z Filią w Szulmierzu. Według sprawozdań sporządzanych przez Powiatową Bibliotekę Publiczną w Ciechanowie jest to jedna z najlepiej funkcjonujących bibliotek publicznych na terenie powiatu ciechanowskiego. W swoim zasobie posiada ona 27 911 woluminów, co sprawia, że na jednego mieszkańca przypada 555 książek. Jest to zdecydowanie najwyższa średnia w całym powiecie (średnia na powiat – 402 woluminy). Sytuacja ta wynika z faktu, że w latach 2010 – 2014 samorząd gminny przeznaczył znaczne środki finansowe na zakup nowych pozycji książkowych. Do zasobów biblioteki w 2014 r. trafiło 1283 pozycje, co powoduje, że po raz kolejny GBP w Regiminie zajmuje pierwszą pozycję w całym powiecie ciechanowskim pod względem zakupu nowych książek. Także pod względem wysokości wskaźnika czytelników na 100 mieszkańców, który wynosi 18,1 biblioteka w Regiminie przoduje w całym powiecie (średnia – 15,7). Pierwszą pozycję utrzymuje GBP w Regiminie również w statystyce wypożyczeni książek na zewnątrz – 508 woluminów na 100 mieszkańców to wskaźnik znacznie przewyższający średnią powiatową (324 wol.).

Znakomite wskaźniki osiągane przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Regiminie znalazły swoje odzwierciedlenie w corocznym rankingu 200 najlepszych bibliotek znajdujących się w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich, jaki publikuje dziennik „Rzeczpospolita”. Po raz pierwszy w zestawieniu tym znalazła się GBP w Regiminie, która sklasyfikowana została na 176 pozycji.

Biblioteka jest jednostką zajmującą się nie tylko czytelnictwem i propagowaniem książki, ale prowadzi także działalność kulturalno-oświatową. Odbywa się ona przede wszystkim we współpracy z Gminnym Zespołem Szkół w Regiminie i polega na organizacji imprez, konkursów, przedstawień i wystaw.

Lokale zajmowane przez GBP dzięki finansowemu wsparciu Gminy Regimin wyposażone zostały w laby biblioteczne, regały, stoliki do czyteln, biurka oraz 6 zestawów komputerowych dla obsługi i czytelników. W latach 2010-13 lokale zostały wyremontowane i wymalowane, wymieniono także stolarkę okienną.

Na terenie gminy nie funkcjonuje Ośrodek Kultury – część zadań z tego zakresu życia społeczności wypełniają szkoły. Ośrodkami życia społeczno – kulturalnego w gminie były w ubiegłych dziesięcioleciach świetlice wiejskie. Ze względu na zanik organizacji zrzeszających mieszkańców wsi – Kół Gospodyń Wiejskich, Ludowych Zespołów Sportowych oraz spadek aktywności społeczności wiejskiej – świetlice przestały być centrami kulturalnymi wsi. Jednym z podstawowych zadań samorządu lokalnego w gminie Regimin staje się więc aktywizacja społeczności lokalnych. Niezbędnym do tego czynnikiem jest stworzenie odpowiednich warunków poprzez powołanie swoistych centrów kulturalnych miejscowości, jakim niewątpliwie stać się mogą świetlice wiejskie. Na terenie gminy Regimin funkcjonuje w chwili obecnej 15 tego typu obiektów, które w 7 przypadkach służą także jako strażnice OSP. W latach 2006-2014, zgodnie z założeniami Strategii Rozwoju Gminy, modernizacja i odnowa świetlic wiejskich była jednym z priorytetów rozwojowych. Nakłady z budżetu gminy, wsparte przez pozyskane ze środków UE fundusze, pozwoliły na kompleksowe odnowienie i wyposażenie obiektów w Koziczynie, Zeńboku, Lekowie, Lipie, Pniewie Czeruchach, Pawłowie, Targoniach i Jarlutach Dużych. Prace modernizacyjne wykonano także w świetlicach w Szulmierzu, Grzybowie, Kozdrojach i Karniewie. Inwestycje to spowodowały, że większość obiektów, zgodnie z założonymi celami, stała się miejscem organizacji imprez, uroczystości i świąt o charakterze tak lokalnym, jak i ponadlokalnym. Należą do nich m.in. obchody Powiatowego Dnia Strażaka, festyny i imprezy wiejskie, uroczystości święcenia pól i dożynek parafialnych.

W latach 1999 – 2014 zauważyć można intensywny rozwój działalności sportowej na terenie gminy Regimin. Osiągnięciami na skalę wojewódzką, krajową, a nawet międzynarodową poszczycić się może Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Czarni” Regimin, założony w 1999 roku. Jego działalność koncentrowała się na prowadzeniu sekcji piłki ręcznej, której zawodnikami byli uczniowie szkół podstawowych i Gimnazjum w Regiminie. Do największych sukcesów Klubu zaliczyć można zwycięstwa w międzynarodowych turniejach piłki ręcznej m.in. w Bratysławie, Gdańsku, Wieluniu, Siemiatyczach i Szczecinie.

Wraz z oddaniem w 2006 r. do użytku nowoczesnej hali sportowej MUKS „Czarni” zintensyfikował swoją działalność. Regimin jest w chwili bieżącej uznawany za jeden z najsilniejszych ośrodków szkoleniowych piłki ręcznej w Polsce, funkcjonujących na terenach wiejskich. Opinia ta wynika z faktu, że drużyny "Czarnych" odniosły w latach 2010-2013 kilka spektakularnych sukcesów, zdobywając tytuły Mistrza Polski (kat. chłopców, Regimin 2010), Wicemistrzów kraju (kat. młodzik, Zamość 2012), złote medale Ogólnopolskich Igrzysk Młodzieży Szkolnej (kat. dzieci, Elbląg 2010). Wychowankowie klubu powoływani są do kadr narodowych Polski w kilku kategoriach wiekowych, zaś Przemysław Krajewski reprezentuje Polskę w kadrze seniorskiej. Wraz z nią zdobył on brązowy medal Mistrzostw Świata w Katarze. Oprócz szkolenia sportowego dzieci i młodzieży w ramach klubu istnieje także drużyna piłki ręcznej seniorów, która w sezonie 2014/15 występowała z sukcesem w III lidze i wywalczyła awans do wyższej klasy rozgrywek.

W chwili obecnej w ramach MUKS „Czarni” Regimin działają dwie sekcje sportowe - piłki ręcznej i boks. We współpracy z Urzędem Gminy klub organizuje dwie cykliczne ogólnopolskie imprezy sportowe: Turniej Bokserski „O Puchar Wójta Gminy Regimin” oraz

Turniej Piłki Ręcznej „Green Cup”. Ogromne zaangażowanie działaczy sportowych i grupy wolontariuszy powoduje, że MUKS „Czarni” Regimin był w latach 2008-2014 gospodarzem także wielu turniejów i zawodów o znaczeniu ogólnopolskim i wojewódzkim. W hali sportowej organizowane były m.in. Międzynarodowy Turniej Piłki Ręcznej Kobiet „Mazovia Cup”, Międzynarodowy Turniej Piłki Ręcznej Mężczyzn „Mazovia Cup, finał Wojewódzkich Igrzysk Młodzieży Szkolnej w piłce ręcznej chłopców, ćwierć- i półfinały Pucharu Polski w piłce ręcznej czy też Mistrzostwa Mazowsza kadetów i młodzików w boksie.

W ostatnich latach rozwija się na terenie gminy także działalność sportowo – rekreacyjna, głównie w oparciu o aktywność społeczności wiejskich. Do kalendarza imprez organizowanych na terenie gminy trafiły m.in. Wakacyjny Rajd Rowerowy dla dzieci „O puchar Wójta Gminy” i turniej piłki nożnej dla chłopięcych drużyn wiejskich.

Gmina Regimin jest także współorganizatorem jednej z edycji Pucharu Polski w kolarstwie szosowym w kategorii młodzików odbywającego się w Ciechanowie i na terenie gminy.

Podstawową bolączką hamującą szerszy rozwój działalności sportowej był brak bazy sportowej na terenie gminy. Podjęte przez samorząd gminny w latach 2005-14 działania doprowadziły do budowy boisk sportowych w Regiminie, Zeńboku, Koziczynie i Pniewie Czeruchach, ale przede wszystkim do budowy pełnowymiarowej hali sportowej wraz z zapleczem w Regiminie. Sala sportowa o powierzchni ponad 1120 m. kw., sala treningowa, zaplecze sanitarne, socjalne i magazynowe (łącznie ponad 1800 m. kw.) pozwalają planować nie tylko realizację zajęć wychowania fizycznego, ale także imprezy sportowe o charakterze masowym i rozgrywki sportowe. Osoby indywidualne oraz grupy zorganizowane mogą za niewielką odpłatnością korzystać z obiektu hali sportowej w terminach wolnych od zajęć wychowania fizycznego oraz treningów zawodników MUKS „Czarni”. Hala sportowa w Regiminie, wraz ze zmodernizowanymi budynkami szkół i zapleczem gastronomicznym jest doskonałą bazą do organizacji wypoczynku letniego i rozwoju turystyki na terenie gminy.

Zgodnie z założeniami obowiązującej do 2013 r. Strategii Rozwoju Gminy jednym z kierunków działań zwiększających możliwości odpoczynku i rekreacji była budowa placów zabaw dla dzieci. W latach 2006-2014 na terenie gminy powstało aż 12 takich obiektów zlokalizowanych w poszczególnych miejscowościach oraz 5 placów znajdujących się przy obiektach szkolnych.

Ochrona zdrowia.

Na terenie gminy funkcjonuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medica” z siedzibą w Regiminie, który posiada też swój oddział w sąsiedniej gminie Czernice Borowe. Świadczy on usługi medyczne z zakresu opieki lekarzy rodzinnych. Jego siedzibą jest dawny obiekt Ośrodka Zdrowia położony w Regiminie, będący własnością komunalną. Usługi wykonuje dwoje lekarzy rodzinnych oraz trzy pielęgniarki. Część mieszkańców gminy korzysta z opieki lekarzy rodzinnych z zakładów opieki zdrowotnej zlokalizowanych w Grudusku oraz Ciechanowie (d. Poliklinika MSW, szpital).

Specjalistyczne badania lekarskie, pomoc lekarską nocną oraz leczenie szpitalne mieszkańców gminy prowadzi Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Ciechanowie.

Na terenie gminy w m. Regimin funkcjonuje Punkt Apteczny, w którym mieszkańcy gminy mogą zaopatrzyć się w lekarstwa i medykamenty. W pobliskim Ciechanowie istnieje ponadto sieć aptek w pełni zabezpieczająca potrzeby mieszkańców w zakresie zakupu niezbędnych środków medycznych.

Najbardziej uciążliwym dla mieszkańców gminy problemem, z jakim borykali się oni do 2008 roku, był brak stałej opieki stomatologicznej. Istniejący do 2003 roku w Regiminie gabinet został zlikwidowany ze względu na wyjazd lekarza stomatologa. Brak chętnych do prowadzenia tego typu praktyki lekarskiej powodował, że mieszkańcy gminy musieli korzystać z usług dentystycznych w poradniach i gabinetach prywatnych lub istniejących przy Wojewódzkim Szpitalu w Ciechanowie. Działania podjęte przez władze gminy w 2007 roku spowodowały, że z dniem 1 stycznia 2008 roku został jednak uruchomiony gabinet dentystyczny w pomieszczeniach Hali Sportowej. Świadczy on usługi w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia, ale także, w ramach współpracy z samorządem gminnym, realizuje program profilaktyczny przeznaczony dla uczniów szkół podstawowych z terenu gminy.

Rynek pracy.

Zjawisko bezrobocia jest w chwili obecnej jednym z najpoważniejszych problemów związanych z rynkiem pracy oraz problemów społecznych w gminie Regimin, aczkolwiek wg danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ciechanowie, który statystyki dla gmin prowadzi od 2005 roku, stopień bezrobocia na terenie gminy Regimin systematycznie i wyraźnie spadał. To pozytywne zjawisko nie wynikało jedynie z sezonowego obniżenia się stopy bezrobocia. Spowodowane było zwiększeniem się rynku pracy zarówno w Ciechanowie, jak również na terenie Mazowsza. Duża liczba bezrobotnych podjęła pracę w zakładach i firmach na obszarze aglomeracji warszawskiej, a także czasowo lub na stałe podjęła pracę poza granicami Polski. Trend ten uległ zahamowaniu w roku 2007 i stan taki utrzymuje się do chwili obecnej.

Tab.15: Bezrobocie w gminie Regimin w latach 2005-06 i 2012-14,

Stan na dzień	Liczba bezrobotnych ogółem	w tym		
		kobiety	mężczyźni	z prawem do zasiłku
31.01.2005	548	254	294	73
31.12.2005	482	232	250	37
31.12.2006	373	204	169	24
31.12.2012	355	145	210	27
31.12.2013	392	156	236	38
31.12.2014	351	162	189	34

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Ciechanowie

Z danych zawartych w tab. 15 wynika, że w Gminie Regimin wśród bezrobotnych duży, bo oscylujący wokół 40-45%, odsetek stanowią kobiety pozostające bez pracy. Jest to spowodowane faktem, że nie one znajdują zatrudnienia na miejscu, zaś ze względu na sytuację domową nie mogą poszukiwać pracy poza miejscem zamieszkania.

Tab.16: *Bezrobotni wg wieku:*

Stan na dzień	Liczba bezrobotnych ogółem	w tym:		
		do 25 lat	25 - 50	pow. 50 lat
31.01.2005	548	113	349	86
31.12.2005	482	112	306	64
31.12.2006	373	73	236	64
31.12.2012	355	71	198	86
31.12.2013	392	72	225	95
31.12.2014	351	72	182	97

Od 2007 r. utrzymuje się stała liczba osób bezrobotnych w przedziałach wiekowych do 25 i do 50 lat. Należy to tłumaczyć istnieniem grupy bezrobotnych, którzy są mało aktywni w poszukiwaniu pracy, zaś źródeł utrzymania „poszukują” w ośrodkach pomocy społecznej lub też zatrudniając się „na czarno”. Charakterystyczne jest także zjawisko „dziedziczenia” bezrobocia w rodzinach, gdzie występuje patologia społeczna, szczególnie alkoholizm. Niepokojącym trendem jest wzrost liczby osób bezrobotnych w przedziale wiekowym powyżej 50 lat, co w powiązaniu z podniesieniem wieku emerytalnego grozi poważnymi konsekwencjami społecznymi. Są to w większości osoby nie posiadające wymaganych na rynku pracy kwalifikacji zawodowych, z wykształceniem podstawowym, najchętniej wykonujące proste prace fizyczne..

Tab.17: *Bezrobotni wg kwalifikacji i czasu pozostawania bez pracy.*

Stan na dzień	Liczba bezrobotnych ogółem	w tym	
		długotrwale bezrobotni	bez kwalifikacji zawodowych
31.01.2005	548	411	165
31.12.2005	482	354	103
31.12.2006	373	269	146
31.12.2012	355	202	132
31.12.2013	392	218	145
31.12.2014	351	214	163

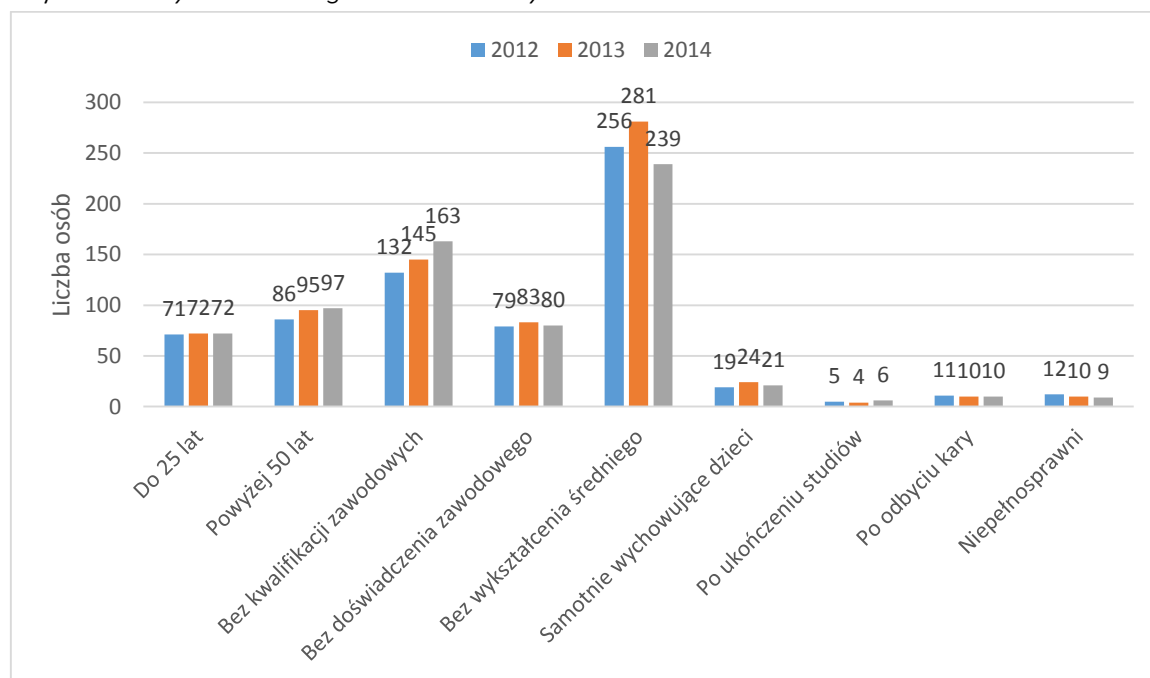
Tab. 16 i 17 - Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Ciechanowie.

Niepokojącym zjawiskiem obserwowanym od początku prowadzenia statystyk jest istnienie bardzo dużej grupy osób długotrwale bezrobotnych. Do 2006 r. stanowili oni aż 75% ogólnej liczby osób pozostających bez pracy. W kolejnych latach odsetek ten waha się w przedziale 56-61 %. Na poprawę sytuacji na rynku pracy, szczególnie wśród osób długotrwale bezrobotnych, mają prace interwencyjne i publiczne organizowane przez Gminę Regimin

Z dokonanych analiz wynika, że większość bezrobotnych to osoby, które nie posiadają żadnych kwalifikacji zawodowych, bez wykształcenia minimum średniego i w większości mało aktywne w poszukiwaniu zatrudnienia. Można stwierdzić, że część z nich traktuje bezrobocie nie jako stan przejściowy, ale stały i odpowiadający ich wymaganiom. Osoby te nie wykazują chęci podjęcia prac sezonowych, a nawet zatrudnienia „na czarno” i są stałymi petentami w Ośrodku Pomocy Społecznej. Pozytywnym aspektem jest fakt, że zmniejsza się grupa bezrobotnych, którzy nie posiadają wykształcenia minimum średniego oraz niewielki odsetek pozostających bez pracy absolwentów wyższych uczelni.

Bardzo poważnym utrudnieniem w znalezieniu pracy jest brak kwalifikacji zawodowych, co w dużej części wynika z likwidacji szkolnictwa zawodowego. Prowadzone przez PUP i organizacje kursy i szkolenia zawodowe w niewielkim stopniu wpływają na poprawę tej sytuacji.

Wykres 3: Wybrane kategorie bezrobotnych w latach 2012-2014.

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Ciechanowie.

Dane zawarte w powyższym wykresie świadczą, że wśród bezrobotnych znajdują się także osoby, które zakończyły karę pozbawienia wolności (stała liczba ok. 10 osób), samotnie wychowujące jedno lub więcej dzieci (są to w większości kobiety) oraz niepełnosprawni.

Poziom bezrobocia na terenie gminy Regimin w grudniu 2013 roku kształtował się na poziomie ok. 12,2 % i jest znacznie niższy od średniej powiatowej (15,6 %), ale wyższy od wojewódzkiej (11,1%). Ma na to niewątpliwie wpływ rolniczy charakter gminy, duża liczba indywidualnych gospodarstw rolnych stanowiących miejsce pracy dla większości mieszkańców.

Duża grupa mieszkańców gminy znajduje także zatrudnienie poza miejscem zamieszkania, szczególnie na obszarze Aglomeracji Warszawskiej. Osoby takie, korzystając z dogodnych połączeń kolejowych, dojeżdżają codziennie do pracy lub też wracają do domów na okres weekendu.

Opieka społeczna.

Zadania związane z realizacją zadań z zakresu pomocy społecznej na obszarze działania gminy wdraża Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Regiminie, którego siedziba znajduje się w budynku Urzędu Gminy. Zadania te realizowane są na podstawie ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. Ze względu na źródło pochodzenia środków pomocowych, zadania realizowane przez GOPS dzielone są na te zlecone z administracji rządowej, zadania własne i zadania własne o charakterze obowiązkowym.

Pomoc społeczna obejmuje szeroki wachlarz świadczeń oraz wymaga znacznych środków finansowych. Poniższa tabela prezentuje wydatki na poszczególne świadczenia z zakresu pomocy społecznej:

Tab. 18: Rodzaje i koszt świadczeń pomocy społecznej w latach 2012-2014:

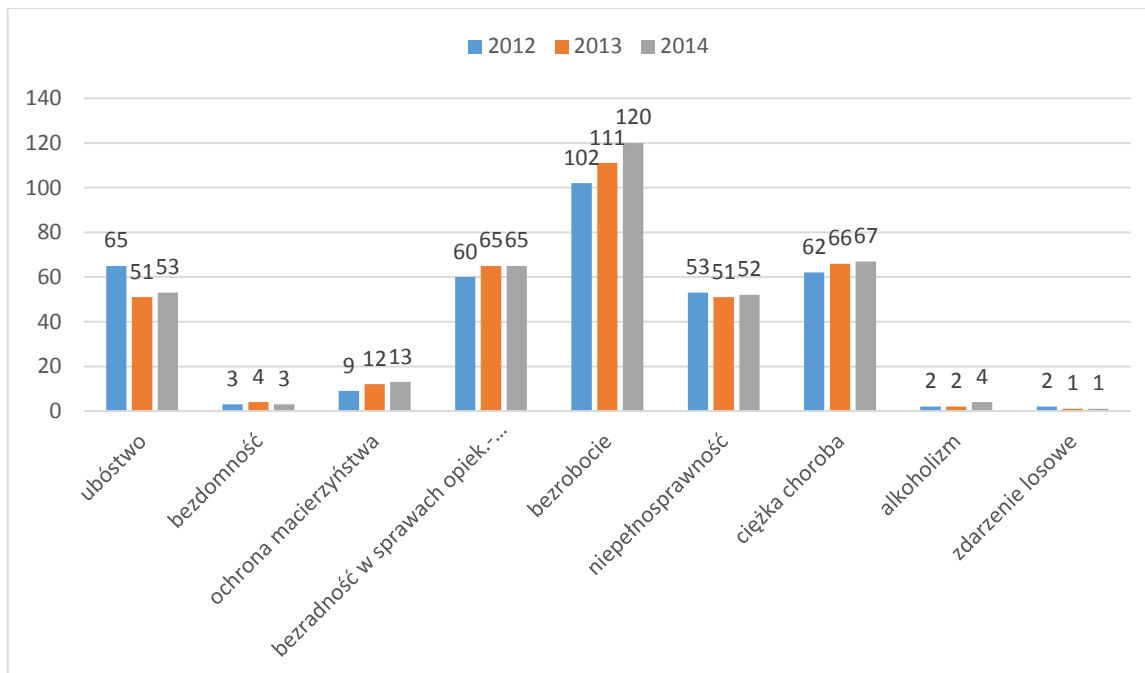
Rodzaj świadczenia	Koszt świadczeń w latach		
	2012	2013	2014
Zasiłek stały	47 197,00	52 822,00	59 035,00
Zasiłek okresowy	76 654,00	71 596,00	80 531,00
Zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy	65 639,57	73 249,69	72 000,00
Usługi opiekuńcze	11 466,00	18 240,00	21 422,00
Pomoc państwa w zakresie dożywiania	98 542,00	104 336,00	125 720,00
Pobyt w Domu Pomocy Społecznej	107 615,00	97 372,00	113 070,00
Składka zdrowotna	3 992,00	4 448,00	5 166,00

Źródło: opracowanie własne GOPS.

Za jeden z podstawowych sukcesów samorządu gminnego w zakresie pomocy społecznej uznać należy likwidację problemu niedożywienia dzieci poprzez uruchomienie akcji dofinansowania akcji dożywiania prowadzonej w szkołach. Skierowanie przez Urząd Gminy środków finansowych na wyposażenie kuchni szkolnej w Regiminie oraz zakupy sprzętu do innych szkół, a także bezwarunkowe przeznaczenie funduszy własnych na dopłaty do posiłków pozwoliły na objęcie akcją wszystkich uczniów potrzebujących pomocy w tym zakresie. W znacznym stopniu pomoc ta finansowana jest również z rządowego programu dożywiania dzieci w szkołach dzięki pozytywnemu rozpatrywaniu wniosków, jakie Gmina Regimin przygotowuje i składa do Wojewody Mazowieckiego.

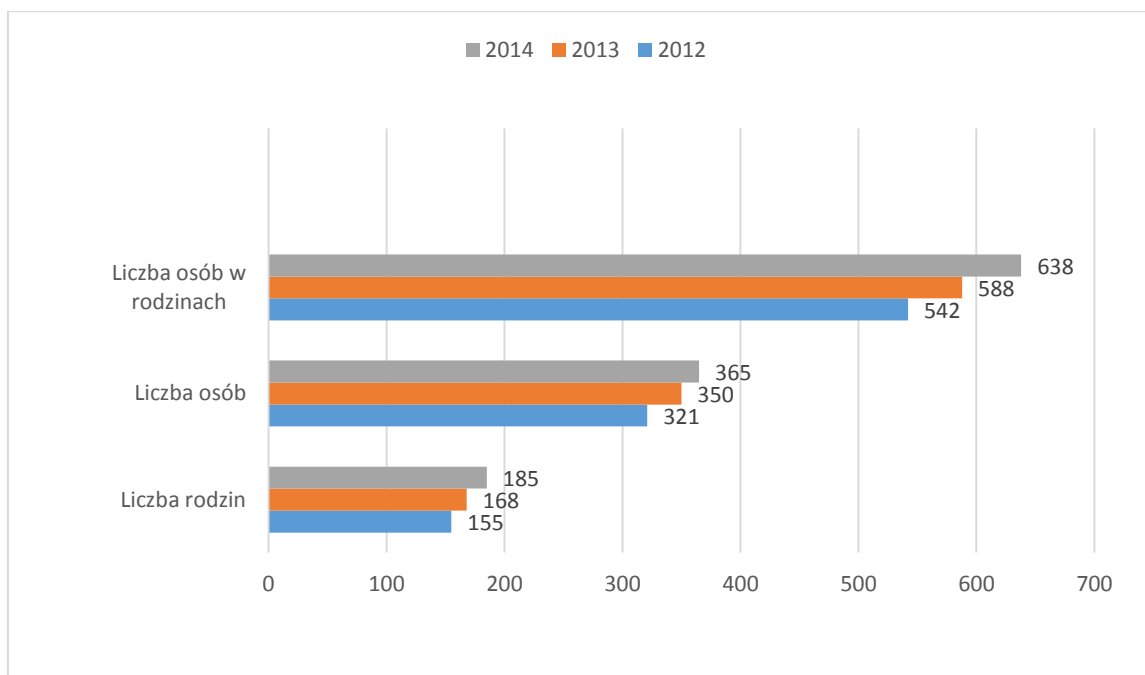
Ze względu na pogarszającą się sytuację materialną na wsi, rosnące ubóstwo oraz starzenie się społeczeństwa systematycznie przybywa beneficjentów pomocy społecznej. Środki przeznaczane na ten cel, zarówno na zadania własne, jak i zlecone, są zbyt małe w stosunku do potrzeb.

Wykres 4: Liczba rodzin, którym w latach 2012-2014 przyznano pomoc społeczną wg powodów

Źródło: opracowanie własne GOPS

Wykres 5.: Liczba rodzin i osób, które w latach 2012-2014 objęto pomocą społeczną.

Źródło: opracowanie własne GOPS

Analizując dane zawarte w wykresach 4 i 5 stwierdzić można, iż podstawowymi przyczynami, dla których GOPS w Regiminie przyznaje pomoc społeczną, są przede wszystkim bezrobocie, długotrwała lub ciężka choroba oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Spada natomiast liczba rodzin, w których podstawowym problemem jest ubóstwo. Niepokojącym zjawiskiem jest systematycznie zwiększająca się liczba osób i rodzin, które wymagają wsparcia ze strony opieki społecznej. W ciągu 2 lat zanotowano wzrost o ok. 20% w

przypadku liczby rodzin i ok.14 % w przypadku liczby osób objętych pomocą społeczną. Biorąc pod uwagę dane demograficzne wzrost ten wynika w dużej części ze zwiększającej się liczby osób w wieku powyżej 65 lat, którym pomoc udzielana jest szczególnie na zakup leków.

Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w gminie, należy zauważyć, że wzrastają one z roku na rok. Podstawowym powodem jest wzrastająca liczba tak rodzin, jak i osób, którym przyznawana jest należąca im pomoc społeczna.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Regiminie jest instytucją realizującą także zadania z zakresu świadczeń rodzinnych.

Tab. 19: Rodzaje i koszt świadczeń rodzinnych w latach 2012-2014.

Rodzaj świadczenia	Koszt świadczeń w latach		
	2012	2013	2014
Zasiłki rodzinne	584 206,00	618 949,00	565 109,00
Dodatek z tytułu urodzenia dziecka	18 000,00	22 000,00	20 000,00
Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie urlopu wychowawczego	41 173,00	43 587,00	30 534,00
Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka	40 740,00	35 470,00	38 620,00
Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	17 880,00	20 100,00	16 460,00
Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	41 900,00	41 200,00	37 600,00
Dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole ponadgimnazjalnej	51 640,00	45 600,00	40 500,00
Dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	110 480,00	97 920,00	91 280,00
Zasiłek pielęgnacyjny	132 804,00	135 252,00	141 525,00
Świadczenie pielęgnacyjne	286 936,00	171 229,00	157 273,00
Dodatek do świadczenia pielęgnacyjnego	0,00	9 400,00	0,00
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	48 000,00	31 000,00	39 000,00
Specjalny zasiłek opiekuńczy	0,00	0,00	9 811,00
Składka społeczna	43 137,00	50 856,00	32 118,00
Składka zdrowotna	8 076,00	4 936,00	5 637,00
Zasiłek dla opiekuna	0,00	0,00	168 428,00

Źródło: opracowanie własne GOPS

Na podstawie ustawy z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Regiminie realizuje także zadania z tego zakresu. W latach 2012-2014 liczba rodzin, którym wypłacano tego typu świadczenia wahała się w przedziale od 27 do 31. Ilość wypłaconych świadczeń oraz wysokość wypłaconych w tych latach kwot obrazuje poniższe zestawienie:

Tab. 20: Wysokość i liczba świadczeń wypłaconych z Funduszu alimentacyjnego:

Rok	Ilość świadczeń	Kwota świadczeń
2012	804	298 950,00
2013	764	285 821,00
2014	759	301 858,00

Źródło: opracowanie własne GOPS

Dnia 16 czerwca 2014 r. weszła w życie uchwała w sprawie ustanowienia rządowego programu dla rodzin wielodzietnych oraz Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków realizacji tego programu. Na podstawie tych aktów prawnych rodziny te mogą ubiegać się o wydanie Karty Dużej Rodziny. Na terenie Gminy Regimin w 2014 roku o przyznanie tego typu uprawnień wystąpiło 39 rodzin liczących łącznie 199 osób, w tym 129 dzieci i 70 rodziców.

Kolejnym z zadań, jakie przepisy prawne nałożyły na samorządy jest wspieranie rodzin i system pieczy zastępczej. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. nakłada na gminy obowiązek zatrudnienia asystenta rodziny, opracowanie gminnego programu wspierania rodziny oraz finansowanie (w części) kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka. Obowiązki te realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Regiminie, który na te cele wydatkował w kolejnych latach następujące kwoty:

2012 – 4 099,00 zł.,

2013 – 20 092,00 zł.,

2014 – 42 520,75 zł.

GOPS w Regiminie podejmuje także działania związane z realizacją przepisów zawartych w Ustawie z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W związku z tym opracowany został i jest systematycznie wdrażany Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar tej przemocy. Powołany został także Zespół Interdyscyplinarny zajmujący się w/w problematyką. W ramach realizacji ustawy na terenie gminy sporządzono 9 tzw. niebieskich kart w roku 2012, 5 w roku 2013 i 13 w roku 2014.

Na terenie gminy Regimin, w miejscowości Trzcianka, funkcjonuje Ośrodek dla osób bezdomnych, działający od 2000 roku. Na podstawie umowy użyczenia, jaką samorząd gminny podpisał wówczas ze Stowarzyszeniem „Monar” na utworzenie tego ośrodka przekazano mu na okres 20 lat budynek dawnej szkoły podstawowej w Trzciance wraz z otaczającym go terenem. Na terenie Ośrodka przebywa kilkadziesiąt osób pochodzących z terenu całego kraju, które otrzymują tutaj wyżywienie, opiekę i korzystają z bazy noclegowej.

Bezpieczeństwo publiczne.

Do 2012 roku zadania z zakresu bezpieczeństwa publicznego wypełniał przede wszystkim posterunek Policji w Regiminie, któremu podlegał także Rewir Dzielnicowych w sąsiedniej gminie Grudusk. Służbę pełniło 6 etatowych funkcjonariuszy, zaś siedziba posterunku mieściła się w lokalu udostępnionym przez Gminę Regimin.

W październiku 2012 r. Komendant Powiatowej Policji w Ciechanowie wprowadził zmiany organizacyjno – etatowe, w rezultacie których na terenie powiatu ciechanowskiego zlikwidowane zostały 4 posterunki policji, w tym także mieszczący się w Regiminie. Został on przekształcony w punkt przyjęć interesantów, zaś dotychczasowe jego zadania przejęli funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Ciechanowie.

Wprowadzone zmiany w zdecydowanie negatywny sposób wpłynęły na stan bezpieczeństwa publicznego, szczególnie w zakresie szybkości interwencji w przypadku łamania prawa i zakłócania porządku publicznego na obszarze Gminy Regimin. Punkt przyjęć interesantów, działający w budynku Urzędu Gminy, czynny jest jedynie raz w tygodniu. Obsługuje go jeden funkcjonariusz pełniący dwugodzinny dyżur.

Na terenie gminy w latach 2012-2015 nie zanotowano poważnych przekroczeń prawa typu morderstwa, napady z bronią w rękę, rozboje z użyciem niebezpiecznych narzędzi. Najczęstszym przestępstwem jest natomiast kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwym, których w 2014 r. na terenie gminy odnotowano aż 36 przypadków.

Według danych statystycznych Komendy Powiatowej PSP w Ciechanowie miejscowościami najbardziej zagrożonymi przestępczością są Regimin, Grzybowo, Szulmierz, Lekowo i Zeńbok. Są to miejscowości o największej w gminie liczbie ludności, położone przy głównych szlakach komunikacyjnych, stanowiące lokalne centra życia społecznego.

W okresie 12 miesięcy 2014 na terenie gminy Regimin odnotowano 30 przypadków przestępstw. Ich charakterystyka przedstawia się następująco:

Tab. 21: *Ilość i charakter przestępstw zanotowanych w 2014 r. na terenie gminy:*

Rodzaj przestępstwa	Kradzież mienia	Włamania do obiektu	Kradzież pojazdu	Bójki, pobicia	Uszkodzenie mienia	Gwałt
Ilość zdarzeń	11	7	1	4	3	1

Źródło: dane Komendy Powiatowej Policji w Ciechanowie.

W 2014 r. na terenie gminy odnotowano także popełnienie 9 wykroczeń, w tym kradzież mienia (5 przypadków), uszkodzenie mienia (2 przypadki) oraz zakłócenie porządku publicznego (2 przypadki).

Patrole Policji Państwowej podjęły w omawianym okresie 129 interwencji, z których 50 to interwencje domowe, zaś 79 dotyczyły innych wydarzeń.

Główny ciężar zapewnienia mieszkańcom gminy ochrony przeciwpożarowej spoczywa na jednostkach Państwowej Straży Pożarnej stacjonujących w Ciechanowie. Dysponują one specjalistycznym sprzętem gaśniczym i ratunkowym. Jednostki zawodowe uczestniczą jednak przede wszystkim w akcjach stwarzających poważne zagrożenie dla życia i mienia ludności oraz istotnych miejscowych zagrożeniach. Podstawową funkcję w ochronie przeciwpożarowej pełnią jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej.

Na terenie gminy funkcjonuje obecnie 7 jednostek OSP w miejscowościach Lekowo, Szulmierz, Zeńbok, Koziczyn, Pawłowo, Jarluty Duże i Targonie. Dwie pierwsze z nich działają w ramach Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego i są przygotowane do udziału w akcjach

ratowniczych na terenie całego kraju. Posiadają wyposażenie umożliwiające podjęcie interwencji w przypadkach wybuchu pożaru, wystąpienia groźnych zjawisk atmosferycznych, podtopień i zalania budynków, wypadków drogowych a także zagrożenia spowodowanego przez owady. Mogą także uczestniczyć w akcjach ratowniczych przy wypadkach drogowych. Pozostałe jednostki OSP posiadają charakter lokalny i uczestniczą w nielicznych akcjach ratowniczo-gaśniczych na terenie gminy Regimin.

Tab.22: Pożary i zagrożenia miejscowe na terenie gminy Regimin:

Rodzaj zdarzenia	Rok							
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Pożary	13	12	19	21	20	20	17	9
13Zagrożenia miejscowe	41	40	56	64	70	45	54	43
Alarmy fałszywe	2	1	0	1	0	2	0	0

Źródło: dane Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Ciechanowie.

Obiektem ujętym na liście zakładów o zwiększonym ryzyku powstania poważnej awarii przemysłowej, zlokalizowanych na terenie województwa mazowieckiego oraz stwarzającym szczególne zagrożenie pożarowe jest Tłocznia Gazu „Ciechanów” znajdująca się na terenie m. Lekowo. Zakład umieszczony został na liście ze względu na procesy sprężania wysokometanowego gazu ziemnego. Poważne zagrożenie pożarowe stwarza także przebiegający przez teren gminy gazociąg tranzytowy Jamał – Europa Zachodnia. Jego docelowa przepustowość roczna sięga 32,3 mld m sześć. gazu tłoczonego pod ciśnieniem ok. 6,5 MPa (maksymalne robocze sięga 8,4 MPa). Ze względu na wysoko specjalistyczne zabezpieczenia i technologię ryzyko wystąpienia pożaru lub awarii jest bardzo zminimalizowane.

Przebieg ważnych ciągów komunikacyjnych przez gminę Regimin oraz magistrali kolejowej Warszawa – Gdynia zwiększają potencjalne możliwości zagrożeń związanych z transportem substancji niebezpiecznych. Mogą to być przede wszystkim toksyczne środki przemysłowe (TSP), głównie amoniak i chlor. Ponadto po określonych trasach prowadzony jest transport paliw płynnych i gazu, który również stwarza potencjalne zagrożenie. Monitoring przewozów materiałów niebezpiecznych prowadzony jest na szczeblu wojewódzkich i powiatowych służ inspekcji, policji i straży.

Mieszkalnictwo.

Na terenie gminy Regimin większość lokali mieszkalnych znajduje się w rękach właścicieli prywatnych. Są to najczęściej jednorodzinne domy mieszkalne, bardzo rzadko lokale w budynkach wielorodzinnych, wykupione z zasobów Skarbu Państwa lub Agencji Nieruchomości Rolnych SP.

Jedynie około 5,8 % zasobów mieszkaniowych znajduje się w rękach innych niż osób fizycznych – Spółdzielni Mieszkaniowej „Zamek”, różnych zakładów pracy oraz Skarbu Państwa

W tym przypadku są to najczęściej lokale położone w obiektach podworskich i blokach zlikwidowanego PGR Klice, które to mieszkania nie zostały jeszcze całkowicie wykupione przez dawnych pracowników.

Tab.23: *Mieszkania wg przedmiotów będących ich właścicielami:*

Właściciel	Osoby fizyczne	Gmina	Skarb Państwa	Spółdz. mieszk.	Zakłady pracy	Pozostali	Ogółem
Ilość	1385	38	19	8	11	9	1470

Źródło: dane GUS – NSP 2002

Z ogólnej liczby 1470 mieszkań znaczna część, bo ok. 120, nie jest zamieszkała. Z tej liczby tylko 27 nie jest zamieszkałych na stałe. Są to najczęściej obiekty opuszczone lub pozostałe po osobach zmarłych. Pozostałe obiekty są zamieszkiwane czasowo lub traktowane jako drugie mieszkanie.

Zdecydowana większość mieszkań (39,5%) znajduje się w budynkach zbudowanych w latach 1945 – 1970, a więc mających ponad 45 lat. Znaczna część, to obiekty nowsze, wybudowane w latach 1979-88 i 2003-14. Intensywny rozwój budownictwa nastąpił po 1989 roku, kiedy powstało 294 nowe lokale znajdujące się w domach jednorodzinnych.

Tab.23: *Mieszkania wg okresu budowy budynku.*

Okres budowy	Przed 1918	1918 – - 1944	1945 - - 1970	1971 – - 1978	1979 – - 1988	1989 – - 2002	2003 – - 2014
Ilość mieszkań	68	136	581	196	195	116	178

Źródło: dane GUS – NSP 2002 oraz dane własne UG.

Wiek mieszkań ma znaczny wpływ na ich wyposażenie, a więc i standard życia mieszkańców. Najgorszy stan w zakresie wyposażenia w wodociąg, łazienkę centralne ogrzewanie i gaz posiadają lokale wybudowane w okresie do 1944 roku, aczkolwiek część z nich to lokale, które nie są zamieszkałe.

Tab.24: *Wyposażenie mieszkań na terenie gminy Regimin:*

Rok	Ilość mieszkań wyposażonych w (%):				
	wodociąg	łazienkę	ustęp sputkiwany	gaz z sieci	centralne ogrzewanie
2010	90,4	70,9	77,0	3,8	67,1
2013	92,7	71,1	77,7	3,8	68,0

Źródło: dane GUS 2014.

Najlepiej wyposażone mieszkania wybudowane zostały w okresie ostatnich 20 lat, przy czym duża część z nich została zmodernizowana i doposażona. Zdecydowana większość mieszkań posiada dostęp do bieżącej wody, zaś jedynie ok. 4 % korzysta z gazu. W Regiminie i Lekowie jest to gaz sieciowy, zaś w pozostałych miejscowościach – z pojemników na gaz posadowionych na posesjach. Do przygotowania posiłków wykorzystywany jest natomiast gaz butlowy i niewiele mieszkań korzysta z dawnych kuchni węglowych. Niepokojąca sytuacja panuje w zakresie instalacji sanitarnych, gdyż zbyt mały jeszcze procent mieszkańców dysponuje łazienką, szczególnie w budynkach starszych i których mieszkańcy są jedynie najemcami, często o niskim statusie materialnym. W znacznym stopniu utrudnia to dokonanie modernizacji lokali i doposażenie ich w brakujące instalacje.

Powierzchnia użytkowa wszystkich lokali mieszkalnych w gminie wynosi 125 082 m² i systematycznie wzrasta, co obrazuje poniższa tabela:

Tab.25: Łączna powierzchnia użytkowa mieszkań:

Rok	Powierzchnia mieszkań (m ²)
2002	105 213
2010	119 760
2013	125 082

Źródło: dane GUS..

Niewielki odsetek wszystkich lokali (ok. 4%) to mieszkania o minimalnej powierzchni do 30 metrów kwadratowych, które w dużej części znajdują się w budynkach podworskich oraz należących poprzednio do Skarbu Państwa, a sprzedanych dawnym pracownikom PGR. Dominują lokale o powierzchni od 60 do 199 metrów, które w dużej części zostały oddane do użytku w ostatnich 10 latach. Duże lokale – powyżej 200 m², to najczęściej domy jednorodzinne, będące własnością osób fizycznych, wybudowane w ostatnich dekadach XX w.

Intensywny rozwój indywidualnego budownictwa mieszkaniowego w latach 2003-2014 spowodował, że znacząco wzrosły wskaźniki istotne z punktu widzenia jakości i standardu życia mieszkańców gminy.

Tab. 26: Wskaźniki dot. stanu mieszkalnictwa na terenie Gminy Regimin:

Rok	Przeciętna liczba izb w mieszkaniu	Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	Przeciętna liczba osób na 1 izbę	Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)	Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 osobę (m ²)
2010	3,97	3,53	0,89	83,6	23,7
2013	4,01	3,45	0,86	85,1	24,7

Tab. 25 i 26: Źródło: dane GUS 2014.

Z powyższych danych wynika, że średnio na jednego mieszkańca gminy przypada 24,7 m² i wskaźnik ten od 2006 r. uległ zdecydowanemu zwiększeniu (wzrost o 3,9 m²). Wynika to z dużej liczby oddanych do użytku nowych domów – 106 obiektów w latach 2006-2014. Średnią znacznie podnoszą lokale znajdujące się w dużych domach jednorodzinnych, zamieszkałych przez rodziny posiadające małą liczbę dzieci. Dla dużej części rodzin, szczególnie zamieszkujących w obiektach podworskich, jest to wskaźnik nieosiągalny.

W latach 2006 -2014 na terenie gminy Regimin uwidocznił się proces szybkiego rozwoju budownictwa mieszkaniowego i gospodarczego, szczególnie w sferze rolnictwa i usług. Świadczy o tym wzrastająca stale liczba decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu lub wypisu i wyrysu z Planu Zagospodarowania Przestrzennego oraz wydanych pozwoleń na budowę.

Tab.27: *Rozwój budownictwa na terenie gm. Regimin:*

Rok	Ilość wydanych pozwoleń na:				
	zabudowa jednorodzinna		zabudowa zagrodowa		zabudowa usługowa
	budynki mieszkalne	budynki gospodarcze	budynki mieszkalne	inwentarskie, gospodarcze	
2004	4	-	1	5	-
2005	8	1	8	9	1
2006	10	3	16	68	1
2012	8	-	5	4	3
2013	9	2	6	6	1
2014	4	1	6	7	1

Źródło: dane Starostwa Powiatowego w Ciechanowie oraz własne Urzędu Gminy.

Z powyższych danych wynika, że od 2003 roku rozpoczęto budowę i w dużej części oddano do użytku ok. 180 budynków mieszkalnych, co świadczy o wzroście atrakcyjności terenu gminy, jako obszaru osiedlania się i także zakładania siedzib gospodarstw rolnych. Jedną z podstawowych przyczyn takiego stanu rzeczy jest fakt, że na obszarze gminy wytyczona jest duża liczba działek budowlanych, znajdujących się tak w rękach prywatnych, jak i będących własnością komunalną. Ich wartość, szczególnie położonych w rejonie Regimina, Grzybowa, Lekowa, Targoni i Szulmierza, podnosi dobre uzbrojenie terenu (w części miejscowości sieć kanalizacji sanitarnej, sieć wodociągowa, telekomunikacyjna, częściowo gazowa), bliskość Ciechanowa, atrakcyjność krajobrazowa terenu oraz dobre połączenia komunikacyjne. Ważnym czynnikiem jest również dobrze zorganizowana sieć szkół, dobrze wyposażonych i przedstawiających ciekawą ofertę zajęć pozalekcyjnych oraz funkcjonowanie systemu opieki przedszkolnej.

4.3. Uwarunkowania gospodarcze.

Działalność gospodarcza.

Uwarunkowania środowiskowe (teren chronionego krajobrazu), w zasadniczej części rolniczy charakter gminy oraz położenie z dala od głównych ośrodków miejskich powoduje, że na terenie gminy nie funkcjonują duże i średnie firmy produkcyjne i zakłady przemysłowe. Firmy, które zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami, swoją działalność zarejestrowały na terenie gminy Regimin, zatrudniają maksymalnie do 10 osób. Są to piekarnie, firmy z zakresu obsługi rolnictwa, zakład produkcji urządzeń do przerobu tworzyw sztucznych i zakład produkcji elementów metalowych do stolarki okiennej.

System Gazociągów Tranzytowych Jamał – Europa Zachodnia, mający swoją siedzibę w Warszawie, prowadzi na terenie gminy Tłoczną Gazu „Ciechanów”, w której znalazło zatrudnienie 29 osób bezpośredniej obsługi. Są to jednak wysokokwalifikowani specjaliści, w większości mieszkający poza terenem gminy.

Do głównych pracodawców na terenie gminy Regimin zaliczyć należy także placówki oświatowe, które łącznie zatrudniają 118 osób (w tym część w niepełnym wymiarze czasu pracy) oraz Urząd Gminy w Regiminie 31 osób łącznie z GOPS i Biblioteką Publiczną).

Wyroby firm produkcyjnych i przetwórczych w swojej głównej części kierowane są na rynek lokalny. Część z nich sprzedaje jednak swoje wyroby oraz usługi także na obszarze powiatu i województwa. Do grupy tej zaliczyć można Zakład Produkcyjny Handlu i Usług Ciemniewscy S.C., zajmującą się przede wszystkim kamieniarstwem oraz firmę „SAWA Elektronic”. Druga z tych firm rozpoczyna eksport swoich urządzeń na teren Czech.

Rozwój rynku pracy i zapewnienie miejsc pracy mieszkańcom gminy Regimin w dużym stopniu uwarunkowane jest jej rolniczym charakterem. Rozwojowi rolnictwa sprzyjają dogodne warunki geograficzne, dobre gleby oraz silne tradycje związane z funkcjonowaniem na tym terenie silnych gospodarstw rolnych, będących podstawą utrzymania całych rodzin

Tak więc gmina Regimin przynależy do regionu o podstawowej funkcji rolniczej i w związku z tym w strukturze gospodarki dominuje rolnictwo reprezentowane przez rodzinne gospodarstwa indywidualne. Działające na terenie gminy nieliczne zakłady przemysłowe i usługowe ukierunkowane są najczęściej na obsługę lokalnego rynku. Trendy rozwojowe dostrzec należy w kreowaniu przedsiębiorczości w zakresie przede wszystkim przetwórstwa rolno-spożywczego, jak i branż związanych z obsługą sektora rolnego.

Na dzień 23 lipca 2015 roku na terenie gminy zarejestrowanych było 191 podmiotów gospodarczych (dane z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej). Część z nich nie wykazuje większej aktywności gospodarczej lub też nie podjęło jej wcale, poprzestając na samym fakcie rejestracji.

Podmioty gospodarcze działające na terenie gminy Regimin zajmują się głównie handlem oraz usługami. Znaczna grupa podmiotów działa także w branży budowlanej oraz transportowej. Niewielki odsetek to firmy produkcyjne działające w branży przetwórstwa oraz produkcji maszyn i urządzeń.

Tab.28: Wykaz podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy Regimin:

Lp.	Zakres działalności	Ilość podmiotów
1.	Sprzedaż detaliczna (sklepy)	27
2.	Sprzedaż detaliczna (stoiska)	8
3.	Sprzedaż detaliczna przez internet	1
4.	Sprzedaż hurtowa żywych zwierząt	2
5.	Sprzedaż hurtowa skór	1
6.	Sprzedaż hurtowa zboża, nasion i pasz	2
7.	Sprzedaż hurtowa paliw	1
8.	Sprzedaż hurtowa części, maszyn i urządzeń	5
9.	Sprzedaż farmaceutyków (punkt apteczny)	1
10.	Prowadzenie barów, gastronomia	1
11.	Obiekty noclegowe turystyczne	1
12.	Usługi transportowe	15
13.	Usługi wspomagające produkcję roślinną	4
14.	Usługi budowlane i wykończeniowe	24
15.	Usługi leśne	1
16.	Fryzjerstwo i usługi kosmetyczne	4
17.	Usługi projektowe	1
18.	Usługi instalacyjne	10
19.	Konserwacja i naprawa pojazdów	9
20.	Konserwacja i naprawa maszyn i urządzeń elektr.	5
21.	Konserwacja i naprawa wyrobów metalowych	1
22.	Działalność pocztowa i kurierska	2
23.	Praktyki lekarskie i pielęgniarские	5
24.	Działalność prawnicza i doradcza	7
25.	Działalność agentów ubezpieczeniowych	1
26.	Pośrednictwo w obrocie nieruchomościami	1
27.	Sprzątanie budynków i obiektów	4

28.	Naprawa i konserwacja mebli	2
29.	Naprawa i konserwacja komputerów	1
30.	Różna działalność usługowa	6
31.	Usługi edukacyjne i reklamowe	2
32.	Działalność weterynaryjna	1
33.	Piekarnie	2
34.	Zakład Przetwórstwa Mięsnego	2
35.	Produkcja wyrobów tartacznych	2
36.	Stolarstwo meblowe	1
37.	Roboty związane z budową dróg	2
38.	Roboty związane z budową sieci, linii i rurociągów	3
39.	Produkcja elementów stolarki budowlanej	2
40.	Obróbka mechaniczna elementów metalowych	2
41.	Produkcja odzieży wierzchniej	1
42.	Zakład obróbki kamienia	1
43.	Produkcja maszyn do obróbki tworzyw sztucznych	1
44.	Wykonanie konstrukcji i pokryć dachowych	1
45.	Usługi informatyczne, przetwarzanie danych	3
46.	Działalność centrów telefonicznych	1
47.	Działalność audio-tv, nagrania, produkcja filmów	2

Źródło: dane z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej

Duża grupa firm działa w zakresie obsługi rolnictwa, zajmując się zaopatrzeniem gospodarstw w środki produkcji, paliwa, materiały, świadcząc usługi weterynaryjne i inseminacyjne. Biorąc pod uwagę typowo rolniczy charakter gminy, intensywny rozwój gospodarstw indywidualnych, postępującą mechanizację i specjalizację produkcji ten sektor usług nie zapewnia rolnictwu pełnej obsługi. Dotyczy to tak zakresu, jakości, jak też poziomu usług.

Zdecydowana większość zarejestrowanych firm działa w branży budowlanej, transportowej oraz sektorze handlu detalicznego i hurtowego. Kilka firm prowadzi także usługi w zakresie naprawy pojazdów samochodowych, wyposażenia, wyrobów metalowych, sprzętu i maszyn.

Cechą charakterystyczną sektora usług jest na terenie gminy powstanie i rozwój dużej liczby firm o specjalistycznym charakterze. W latach 2006-14 rozpoczęły działalność firmy związane z doradztwem finansowym, prawnym, projektowym, zajmujące się informatyką oraz

produkcją audiowizualną i filmową. Taki trend wynika z osiedlania się na terenie gminy dużej liczby osób młodych, wykształconych, które nabyły działki budowlane i pobudowały budynki mieszkalne.

Jeżeli chodzi o wielkość podmiotu gospodarczego, to na terenie gminy zdecydowanie przeważają małe podmioty gospodarcze, w których pracuje praktycznie sam właściciel oraz jego rodzina. Funkcjonuje jedynie kilka firm i przedsiębiorstw, które zatrudniają do kilkunastu pracowników. Biorąc pod uwagę uwarunkowania środowiskowe występujące na terenie gminy i jej charakter, nie należy zakładać, by powstały tutaj w przyszłości firmy o wysokiej liczbie zatrudnionych osób.

Rolnictwo.

Elementami, które służą do określenia rozwoju rolnictwa oraz przestrzennego rozmieszczenia potencjału gospodarczego są:

- gleby,
- struktura własności gruntów,
- struktura użytkowania gruntów,
- kierunki produkcji rolniczej.

Gleby.

Na obszarze gminy Regimin gleby wykazują duże zróżnicowanie pod względem typów, jak i kompleksów przydatności rolniczej. Przeważają gleby zwięzłe, gliniaste i ilaste. Zintegrowany wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej obliczony przez IUNG Puławy wynosi dla gminy Regimin 69,9 punktów w skali 100-punktowej. Jedynie 3 obręby geodezyjne uznane zostały przez IUNG Puławy jako kwalifikujące się do obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania – Jarluty Małe, Jarluty Duże i Pniewo Wielkie (ocena poniżej 50 punktów). Niski wskaźnik, nieznacznie powyżej 50 pkt, dotyczy także obrębów Trzcianka oraz Karniewo.

Użytki zielone w większości należą do urodzajnych (głównie kompleks 2z), i występują w dolinie Łydyni (użytki zielone klasy III i IV), tj. na terenie sołectw: Grzybowo, Kątki, Klice, Kliczki, Lekowo, Pawłowo, Pawłówko, Targonie, Pniewo Czeruchy. Użytki o niższej jakości występują przede wszystkim w obrębach Jarluty Duże i Małe (obszary na gruntach dawnych, obecnie zmeliorowanych, kompleksów bagiennych Kostrzeń I i Kostrzeń II), Trzcianka, a także Kalisz i Karniewo.

W sołectwach położonych w północno – wschodniej części gminy (Radomka, Koziczyn, Lipa) powierzchnia gruntów przeznaczonych na użytki zielone jest zdecydowanie najmniejsza. Wynika to z faktu, że występują tam gleby o wysokich klasach bonitacyjnych zagospodarowywane na grunty orne. Największą powierzchnię zajmują użytki zielone w sołectwach Jarluty Duże, Jarluty Małe, Zeńbok, Klice i Szulmierz, gdzie w produkcji rolnej dominuje hodowla bydła mlecznego.

Tab.29: Struktura użytków zielonych wg klas bonitacyjnych:

Lp.	Nazwa obrębu geodezyjnego	Pow. użytków zielonych (w ha)	II (%)	III (%)	IV (%)	V (%)	VI (%)
1.	Grzybowo	62,5	-	10,4	84,4	5,2	-
2.	Jarluty Duże	184,2	-	2,1	31,6	51,5	14,8
3.	Jarluty Małe	133,8	-	7,5	20,5	55,2	16,8
4.	Kalisz	69,5	-	0,5	65,1	26,6	7,9
5.	Karniewo	92,6	-	4,1	79,7	14,1	2,1
6.	Kątki	63,7	-	35,9	58,7	5,4	-
7.	Klice	157,5	-	62,0	36,8	0,9	0,3
8.	Kliczki	24,3	-	23,0	57,6	19,4	-
9.	Kozdroje	52,2	-	10,2	47,9	37,5	4,4
10.	Koziczyn	12,2	-	45,0	50,8	4,2	-
11.	Lekowo	35,0	-	55,4	44,6	-	-
12.	Lekówiec	23,6	-	8,5	63,5	28,0	-
13.	Lipa	20,9	-	48,8	37,4	12,4	1,4
14.	Pawłowo	33,2	-	18,4	66,6	13,0	2,1
15.	Pawłówko	22,8	-	84,2	15,8	-	-
16.	Pniewo Czeruchy	60,0	4,0	18,7	72,3	5,0	-
17.	Pniewo Wielkie	66,4	-	18,1	56,2	24,2	1,5
18.	Przybyszewo	13,3	-	-	59,0	37,0	4,0
19.	Radomka	4,6	-	52,2	13,0	34,8	-
20.	Regimin	92,4	-	45,9	31,6	21,9	0,6
21.	Szulmierz	131,6	-	3,0	62,7	28,6	5,7
22.	Targonie	104,1	-	0,4	72,0	23,2	4,4
23.	Trzcianka	49,1	-	-	28,2	71,0	0,8
24.	Zeńbok	120,0	-	5,3	53,0	35,8	5,9
	Razem	1629,5	0,1	18,2	50,0	26,5	5,0

Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne dla potrzeb MPZP gminy Regimin.

Grunty orne zaliczane do najlepszych klas I – IVb zajmują prawie 72 % ogółu gruntów ornych, przy średniej dla powiatu ciechanowskiego 68%. Najkorzystniejsza dla rolnictwa struktura gruntów ornych występuje w sołectwach: Grzybowo, Koziczyn, Kliczki, Lekowo, Radomka i Lekówiec. Dobra struktura występuje ponadto w sołectwach Pawłówko i Kliczki. Najmniej korzystne warunki istnieją w rejonie Pniewa Wielkiego, Trzcianki, Jarlut Dużych i Małych, gdzie przeważają gleby o najgorszej jakości.

Tab.30: *Struktura gruntów ornych i sadów wg klas bonitacyjnych:*

Lp.	Nazwa obrębu geodezyjnego	Pow. gruntów ornych i sadów (ha)	II (%)	IIIa IIIb (%)	IVa IVb (%)	V (%)	VI (%)	VIz (%)
1.	Grzybowo	288,4	4,7	74,4	10,0	10,9	-	-
2.	Jarluty Duże	257,6	-	17,1	29,7	36,4	16,3	0,5
3.	Jarluty Małe	204,2	-	4,5	44,1	41,5	9,0	0,9
4.	Kalisz	249,6	-	30,9	45,1	18,2	5,7	0,1
5.	Karniewo	234,5	-	5,4	67,1	23,0	3,8	0,7
6.	Kątki	139,6	-	50,2	17,2	22,6	10,0	-
7.	Klice	332,6	13,9	38,9	13,4	28,5	5,2	0,2
8.	Kliczki	87,6	3,7	69,2	16,3	9,2	1,7	-
9.	Kozdroje	233,5	-	43,3	27,0	18,3	10,5	0,9
10.	Koziczyn	327,0	14,8	63,3	18,6	3,3	0,2	-
11.	Lekowo	334,1	-	76,3	18,7	3,9	1,1	-
12.	Lekówiec	174,7	-	57,8	31,8	8,6	1,1	0,7
13.	Lipa	403,8	-	33,8	46,2	7,1	11,1	1,8
14.	Pawłowo	292,9	-	43,2	31,4	18,7	6,7	-
15.	Pawłówko	107,6	-	55,4	19,2	10,0	15,3	-
16.	Pniewo Czeruchy	127,8	-	36,6	15,4	32,6	14,8	0,6
17.	Pniewo Wielkie	240,8	-	-	13,3	63,9	22,7	0,1
18.	Przybyszewo	263,6	-	23,1	49,1	20,3	7,3	0,3
19.	Radomka	226,8	1,1	77,9	20,7	0,6	-	-
20.	Regimin	264,4	-	26,4	48,8	20,8	3,9	-
21.	Szulmierz	595,3	-	21,9	49,8	22,0	7,6	0,4
22.	Targonie	203,5	-	27,4	37,1	26,6	6,3	2,7
23.	Trzcianka	131,4	-	28,8	22,5	23,2	23,4	2,1
24.	Zeńbok	449,6	-	16,4	44,7	25,4	13,1	0,4
	Razem	6170,9	1,8	37,8	32,2	20,6	7,2	0,4

Źródło: *Opracowanie ekofizjograficzne dla potrzeb MPZP gminy Regimin.*

Z powyższych danych wynika, że na terenie gminy Regimin przeważają gleby o wysokich klasach bonitacyjnych, szczególnie na terenach przeznaczonych pod użytki zielone. Stwarza to

bardzo dogodne warunki do rozwoju rolnictwa, szczególnie w zakresie uprawy zbóż intensywnych (pszenica, jęczmień, pszenżyto) oraz hodowli bydła.

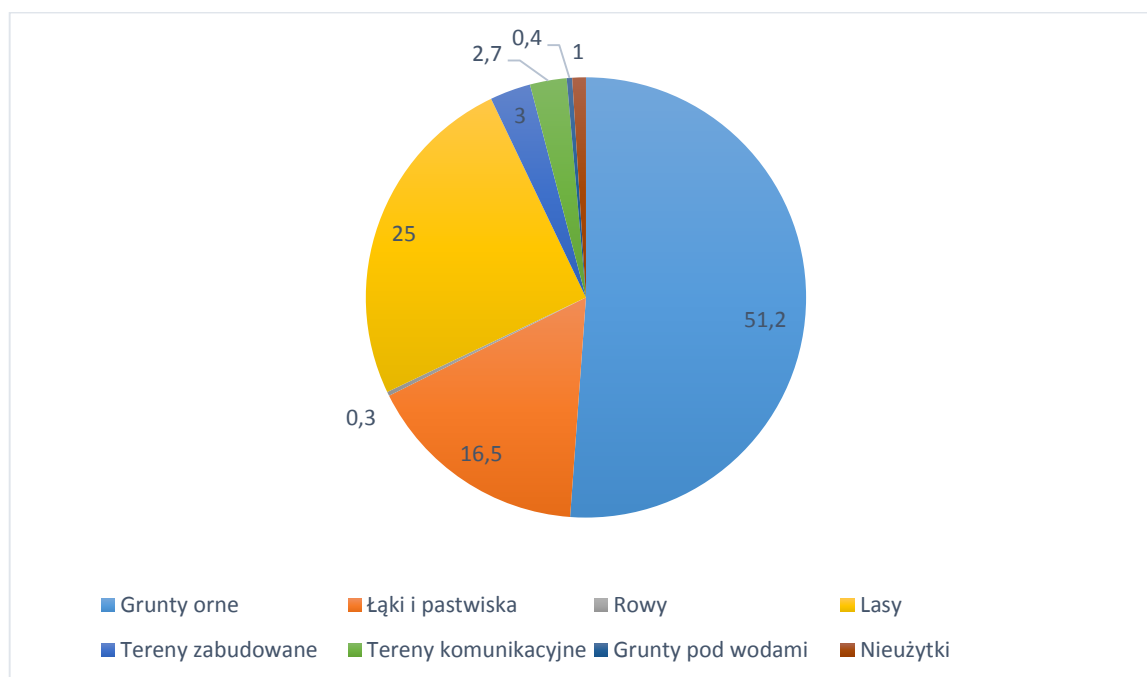
Poważnym problemem z punktu jakości produkcji rolnej jest stan melioracji na terenie gminy. Na jej obszarze zmeliorowanych zostało 3 079 ha użytków rolnych, w tym 2 078 ha gruntów ornych i 1 001 ha użytków zielonych. Stopień zaspokojenia potrzeb wynosi 43,7 % (w tym na gruntach ornych 36,3% i na użytkach zielonych – 75,9%) i jest najniższy na terenie powiatu ciechanowskiego. Brak nakładów finansowych, niespójny system konserwacji i utrzymania szczegółowych urządzeń melioracyjnych powoduje, że stopień ten ulega nie podwyższeniu, ale systematycznemu spadkowi. Wynika to z faktu, że stan urządzeń ulega postępującej degradacji. Znaczna ich część wykonana została w okresie przedwojennym, zaś te zbudowane w latach późniejszych nie są dostatecznie konserwowane i naprawiane. Szczególnie niepokojący jest stan rowów melioracyjnych, z których znaczna część uległa zamuleniu, zakrzaczeniu i często zniwelowaniu.

Najgęstsza sieć rowów melioracyjnych występuje na obszarze użytków Jarluty Małe–Jarluty Duże – Klice – Kątki, gdzie zmeliorowano duże tereny o charakterze podmokłym („Kostrzeń I” i „Kostrzeń II”) i przekształcono je w łąki i pastwiska. Ze względu na znaczną łączną długość rowów melioracyjnych na tym obszarze, a co za tym idzie konieczność dużych nakładów finansowych na ich utrzymanie i konserwację, stan urządzeń ulega pogarszaniu. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest więc spadek jakości użytków zielonych na omawianym obszarze.

Struktura użytkowania gruntów.

Struktura użytkowania gruntów jest ważnym elementem umożliwiającym określenie m.in. możliwości i kierunków rozwoju rolnictwa.

Diagram 1: *Struktura wykorzystania gruntów na terenie gminy Regimin w % (2014):*

Źródło: Opracowanie ekofizjograficzne dla potrzeb MPZP gminy Regimin.

Gmina Regimin charakteryzuje się stosunkowo niskim udziałem gruntów rolnych (51,2 %), stosunkowo wysokim udziałem użytków zielonych (16,5 %) oraz gruntów leśnych i zadrzewionych (25,05 %). Stosunkowo duży odsetek (ok. 2,7 %) obszaru gminy zajmują tereny komunikacyjne, ze względu na przebiegające przez teren gminy rozbudowany system dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz magistralę kolejową Warszawa – Gdynia.

Niski procentowo udział użytków rolnych w całości obszaru gminy Regimin jest czynnikiem wpływającym hamująco na rozwój rolnictwa, gdyż powoduje trudności w nabywaniu gruntów na powiększanie gospodarstw rolnych. Podział gruntów rolnych na cele budowlane nie tylko pogłębia ten proces, ale także wpływa na niekorzystne zmiany w stanie wielkości gospodarstw rolnych.

Tereny leśne zajmują najczęściej grunty o słabej klasie bonitacyjnej, mało przydatne do produkcji rolnej. Ze względu na małą efektywność ekonomiczną część gruntów ewidencjonowanych obecnie jako użytki rolne jest przeznaczona do zalesienia.

Niekorzystnym dla gospodarki rolnej kierunkiem zmian w strukturze użytkowania gruntów jest przeznaczanie dużego arealu użytków na cele zabudowy mieszkaniowej i usługowej. Proces ten dotyczy w dużej części obrębów geodezyjnych charakteryzujących się dobrymi jakościowo glebami (Grzybowo, Lekowo, Szulmierz), położonymi w atrakcyjnych obszarach gminy (bliskość Ciechanowa, dobre połączenia komunikacyjne i uzbrojenie terenu).

Tab.31: *Struktura użytków rolnych na terenie gminy Regimin:*

Lp.	Nazwa obrębu geodezyjnego	Pow. ogólna obrębu (ha)	Użytki rolne ogółem (%)	w tym:		
				Grunty orne (%)	Sady (%)	Użytki zielone (%)
1.	Grzybowo	394,4	87,2	82,8	0,3	17,5
2.	Jarluty Duże	491,7	88,8	58,8	0,5	40,7
3.	Jarluty Małe	463,9	72,5	60,0	0,3	39,7
4.	Kalisz	407,4	78,4	76,5	1,7	21,8
5.	Karniewo	465,4	70,4	70,0	1,7	28,3
6.	Kątki	229,1	88,2	65,9	1,2	32,9
7.	Klice	620,7	79,0	67,5	0,4	32,1
8.	Kliczki	125,3	89,1	78,1	0,4	21,5
9.	Kozdroje	356,6	80,1	81,3	0,4	18,3
10.	Koziczyn	372,8	91,0	95,8	0,6	3,6
11.	Lekowo	409,4	90,6	89,7	0,8	9,5
12.	Lekówiec	227,9	87,3	86,5	1,5	12,0

13.	Lipa	461,9	92,0	94,5	0,6	4,9
14.	Pawłowo	535,6	60,1	89,1	0,9	10,0
15.	Pawłówko	149,5	88,4	82,4	0,2	17,4
16.	Pniewo Czeruchy	1 351,6	13,8	67,6	0,5	31,9
17.	Pniewo Wiekie	528,1	57,9	78,1	0,2	21,7
18.	Przybyszewo	345,1	80,0	92,6	2,6	4,8
19.	Radomka	268,2	85,8	95,4	3,1	1,5
20.	Regimin	423,4	84,0	72,3	1,7	26,0
21.	Szulmierz	1 078,7	67,3	80,9	1,0	18,1
22.	Targonie	499,9	65,7	67,5	0,8	31,7
23.	Trzcianka	270,9	66,6	71,9	0,9	27,2
24.	Zerńbok	652,3	87,2	78,1	0,7	21,2
	Razem	11129	67,7	78,3	0,9	20,8

Źródło: opracowanie ekofizjograficzne dla potrzeb MPZP gminy Regimin.

Analiza danych zawartych w tab.31 pozwala stwierdzić, że najwyższy odsetek użytków rolnych występuje na terenie sołectw Lipa, Koziczyn, Lekowo (pow. 90%) oraz Kliczki, Jarluty Duże, Kątki i Grzybowo. Na ich terenie brak jest bowiem kompleksów leśnych i w większości posiadają one gleby o wysokich klasach bonitacyjnych.

Stosunkowo największy odsetek łąk i pastwisk występuje na terenie przede wszystkim sołectw: Jarluty Duże i Jarluty Małe, Kątki, Klice, Pniewo Czeruchy i Targonie, a więc w rejonie doliny rzeki Łydyny i na obszarze dawnych terenów bagiennych „Kostrzeń”.

W indywidualnych gospodarstwach rolnych zdecydowaną większość gruntów, które do nich należą, zajmują użytki rolne, bo aż 90,7% ich ogólnej powierzchni. W ich skład wchodzi grunty orne, łąki i pastwiska oraz sady. Dokładną strukturę użytkowania gruntów w indywidualnych gospodarstwach rolnych funkcjonujących na terenie gminy Regimin przedstawia poniższa tabela.

Tab.32: Struktura użytkowania gruntów w indywidualnych gospodarstwach rolnych:

Rodzaj użytków	Powierzchnia (w ha)	Procentowy udział
Ogółem	7.312,40	100
Użytki rolne ogółem	6.629,94	90,7
w tym:		
Grunty orne	4.871,01	66,6
Sady	34,79	0,5
Łąki trwałe	1.194,82	16,4

Pastwiska trwałe	529,32	7,2
Ugory i odłogi	141,67	1,3
Obszary leśne	440,11	6,0
Pozostałe grunty	242,35	3,3

Źródło: dane własne UG.

Stosunkowo duży odsetek, bo 6% zajmują tereny zalesione, głównie grunty o słabej przydatności dla rolnictwa. Pozostałą część (łącznie ok. 4,6 %) zajmują tereny zabudowane, ugory i nieużytki.

Struktura własności gruntów.

Dominującą formą własności gruntów na terenie gminy , tak w ujęciu całościowym, jak również użytków rolnych, jest własność prywatna. Świadczą o tym poniższe dane:

Tab.33: Własność nieruchomości na terenie gminy Regimin

Lp.	Właściciel	Powierzchnia (w ha)	Udział (w %)
1.	Grunty osób fizycznych	8 168,1	73,39
2.	Agencja Nieruchomości Rolnych	374,1	3,36
3.	Lasy Państwowe	1 949,6	17,52
4.	Grunty Skarbu Państwa	187	1,68
5.	Grunty komunalne	254,8	2,29
6.	Grunty wspólnot wiejskich	32,4	0,03
7.	Grunty kościelne	32	0,03
8.	Spółki prawa handlowego	20	0,02
9.	Grunty powiatów	23	0,02
10.	Inni	88	0,08
Razem		11 129	100

Źródło: dane własne UG – Stanowisko ds. geodezji i gospodarki gruntami.

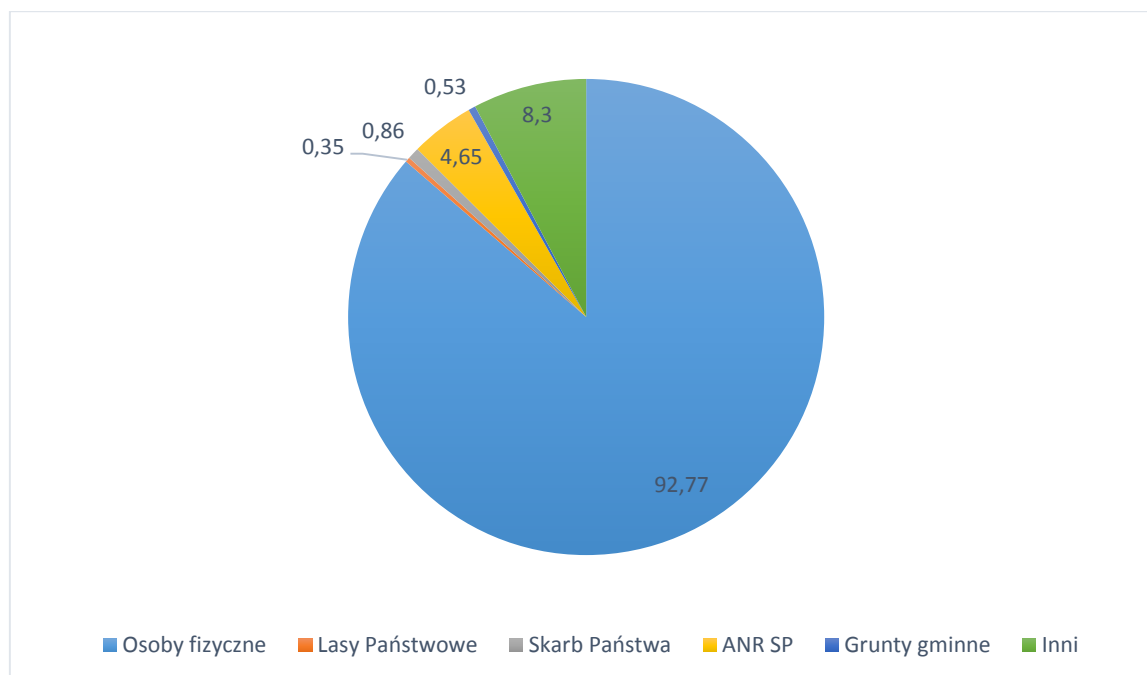
Stosunkowo duży areał należy także do Skarbu Państwa, gdyż grunty Lasów Państwowych i Agencji Nieruchomości Rolnych są tym instytucjom przekazane w zarząd przez Skarb Państwa. Łącznie posiadany przez nie obszar stanowi ok. 22,51 % całkowitej powierzchni gminy Regimin. Proces sprzedaży gruntów, szczególnie użytkownych rolniczo, prowadzony przez ANR spowodował, że w latach 2006-14 ok.75 ha użytków trafiło w ręce prywatnych właścicieli. Do 2011 roku w granicach obrębów geodezyjnych Targonie i Trzcianka zlokalizowany był obszar wykorzystywany jako poligon wojskowy, pozostający w zarządzie Agencji Mienia Wojskowego. Decyzją MON poligon ten został zlikwidowany, zaś grunty o powierzchni ponad 28 hektarów zostały przez Skarb Państwa przekazane Lasom Państwowym.

Grunty będące w posiadaniu Parafii Rzymsko-Katolickich, powiatu i wspólnot wiejskich stanowią jedynie nieznaczny odsetek całości powierzchni gminy. Gmina Regimin w okresie ostatnich 10 lat zwiększyła swój stan posiadania o ok. 63 ha gruntów dokonując komunalizacji nieruchomości pozostających dotychczas w zasobach Skarbu Państwa. Są to w większości

tereny pod drogami publicznymi, przystankami, pozostałości dawnych założeń podworskich (zabudowania, parki i aleje). Gmina Regimin przejęła na własność także ok. 5 ha gruntów będących dotychczas w zarządzie ANR SP.

Z punktu widzenia gospodarki rolnej ważna jest struktura własności użytków rolnych. Na terenie gminy przeważa własność prywatna..

Diagram 2: Własność użytków rolnych na terenie gminy Regimin (w %, stan na I 2015):

Źródło: dane własne UG – Stanowisko ds. geodezji i gospodarki gruntami.

Z powyższych danych wynika więc, że dominującą formą własności jest sektor prywatny gospodarki indywidualnej, do której należy prawie 93 % wszystkich użytków rolnych.

W posiadaniu Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa znajdują się grunty w większości pochodzące z zasobów zlikwidowanego PGR Klice. Niewielki odsetek gruntów znajduje się w posiadaniu innych właścicieli, w tym Skarbu Państwa i Lasów Państwowych.

Tab.17: Struktura własności użytków rolnych na terenie gm. Regimin:

Lp.	Właściciel	Powierzchnia (w ha)
1.	Grunty osób fizycznych	7 236,8
2.	Agencja Nieruchomości Rolnych SP	362,9
3.	Grunty Skarbu Państwa	67,3
4.	Grunty Lasów Państwowych	27,5
5.	Grunty komunalne	41,5
6.	Inni	64,4
Razem		7 800,4

Źródło: dane własne UG – Stanowisko ds. geodezji i gospodarki gruntami.

Właścicielami nieznacznego w skali gminy arealu użytków rolnych są również: Parafie Katolickie (19 ha), wspólnoty wiejskie (30 ha) oraz Gmina Regimin. Grunty rolne, stanowiące własność komunalną zajmują obszar jedynie 41,5 ha i rozproszone są na terenie całej gminy.

Struktura własności nie oddaje w pełni obrazu podmiotów faktycznie użytkujących grunty. Większość z nich, które należą do ANR SP, stanowią własność komunalną i Skarbu Państwa na podstawie podpisanych umów dzierżawy są wykorzystywane przez rolników indywidualnych. Na terenie gminy obserwuje się zjawisko tzw. „głodu ziemi”, szczególnie w rejonach o wysokiej klasie użytków.

Zarówno jakość gleb, jak również struktura własności gruntów sprzyjają intensywnemu rozwojowi rolnictwa i tworzeniu wielkoobszarowych gospodarstw indywidualnych.

Kierunki produkcji rolniczej.

Jednym z głównych czynników określających kierunki produkcji rolniczej dominujące na terenie gminy jest wielkość gospodarstwa rolnego, będąca jednym z podstawowych mierników jego potencjału rozwojowego.

Tab.33: *Wielkość gospodarstw rolnych na terenie gminy Regimin:*

Lp.	Grupy obszarowe użytków rolnych	Gospodarstwa	
		w liczbach bezwzględnych	lokata w województwie
1.	do 1 ha	209	103
2.	1 – 5 ha	126	230
3.	5 – 10 ha	147	189
4.	10 – 15 ha	101	103
5.	15 ha i więcej	158	65
	Ogółem	741	221

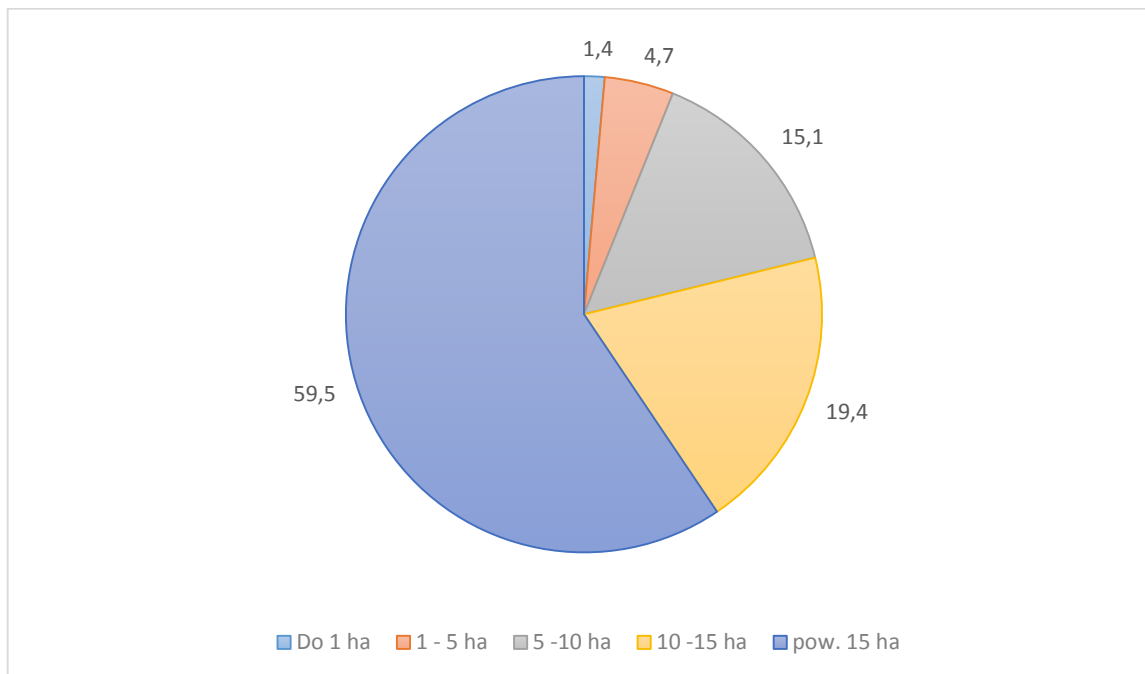
Źródło: dane GUS – NSP 2002 i dane własne 2009.

Na podstawie danych zawartych w tab 33 można stwierdzić, że na terenie gminy Regimin licznie dominują gospodarstwa małe – do 10 ha, ale uwidacznia się zdecydowany trend likwidacji tego typu gospodarstw. Świadczy o tym fakt, że w roku 1996 na terenie gminy było 179 gospodarstw o pow. 5-10 ha, a więc w okresie 15 lat ich liczba zmalała o 32. Podobny trend zaobserwować można w grupie gospodarstw o powierzchni 10 – 15 ha, których liczba zmalała w tym okresie o 59. Zwiększeniu uległa liczba gospodarstw o obszarze powyżej 15 hektarów – z liczby 134 w roku 1996 do 145 w 2002 i 158 w 2014 roku.

Na stałym poziomie kształtuje się liczba gospodarstw najmniejszych – do 5 ha powierzchni. Zjawisko utrzymywania się najmniejszych obszarowo (do 1 ha) gospodarstw tłumaczyć należy faktem posiadania przez osoby nie utrzymujące się z rolnictwa małych, przydomowych działek, służących do uprawy ziemniaków, warzyw, niewielkiej ilości zbóż na swojej własne potrzeby.

Powyższe dane wskazują, że na terenie gminy licznie przeważają gospodarstwa średnie i małe do 10 ha stanowiące ok. 65 % ogólnej liczby gospodarstw. Nie jest to czynnik sprzyjający rozwojowi rolnictwa, ale obraz ten ulega zmianie do analizie danych zawartych w diagramie 3.

Diagram 3: Powierzchnia zajmowana przez gospodarstwa rolne wg wielkości (%):

Źródło: dane GUS – NSP 2002 i dane własne 2009.

Wynika z niej, iż gospodarstwa duże – pow. 15 ha – zajmują większość, bo aż 59,5% ogólnej powierzchni gospodarstw. Jedynie 21,2 % ogólnej powierzchni wchodzi w skład gospodarstw małych, liczących nie więcej niż 5 ha.

Z powyższych danych można wywnioskować, że na terenie gminy postępuje proces likwidacji gospodarstw małych, niskotowarowych, które nie są w stanie zapewnić utrzymania rodzinie rolniczej. Wzrasta liczba gospodarstw dużych, wysokotowarowych, posiadających możliwość inwestowania w rozwój i mechanizację produkcji rolnej. Są to często gospodarstwa specjalistyczne, ukierunkowane na jeden wiodący profil produkcji. Uwidacznia się także wykup gruntów użytkowanych rolniczo leżących na terenie gminy Regimin przez właścicieli gospodarstw mających swoje siedziby w gminach sąsiednich. Widoczne jest nasilenie się zjawiska tzw. „głodu ziemi”, bowiem wprowadzenie dopłat rolniczych wstrzymało proces jej sprzedaży. Nasila się natomiast proces wydzierzawiania gruntów na dłuższe okresy czasu (5 – 10 lat).

W produkcji roślinnej dominuje uprawa zbóż, które zajmują 84,5 % ogólnej powierzchni zasiewów. W grupie roślin zbożowych ok. 67,9 % stanowią tzw. zboża intensywne – pszenica, jęczmień, pszenżyto, co uwarunkowane jest dobrą jakością gleb na terenie gminy. Znaczny areał upraw – ok. 5,6% - zajmują rośliny przemysłowe, głównie buraki cukrowe. Zaznacza się jednak w tym zakresie tendencja spadkowa, gdyż areał ten zmniejszył się od 1996 roku o ok. 2,5 %.

Tab.34: Powierzchnia zasiewów głównych ziemiopłodów:

Rodzaj użytków	Powierzchnia w hektarach	Udział procentowy
Ogółem powierzchnia zasiewów	4.729,34	100,0
Zboża ogółem	3.998,03	84,5
w tym:		
Pszenica	1.057,33	
Żyto	880,86	
Jęczmień	477,68	
Owies	182,21	
Pszennyto	717,34	
Strączkowe jadalne na ziarno	27,61	0,6
Ziemniaki	251,89	5,3
Przemysłowe	265,81	5,6
Pastewne	158,68	3,4
Pozostałe	27,32	0,6

Uprawę roślin pastewnych, które stanowią ok. 3,4 % powierzchni zasiewów, traktować należy jako uzupełnienie naturalnej bazy paszowej dla produkcji zwierzęcej. Przeważa w niej chów bydła i trzody chlewnej.

Tab.35: Zwierzęta gospodarskie:

Lp.	Wyszczególnienie	Ogółem (szt.)
1.	Bydło	3 743
	w tym krowy mleczne	1 953
2.	Trzoda chlewna	7 635
	w tym lochy	816
3.	Kozy	24
4.	Konie	57
5.	Króliki	279
6.	Pnie pszczele	216
7.	Drób ogółem	49 654
	w tym drób kurzy	46 116

Tab. 34 i 35 - Źródło: dane GUS – NSP 2002.

Użytki zielone o wysokich klasach bonitacyjnych oraz uprawa roślin pastewnych pozwala na intensywny rozwój hodowli bydła mlecznego. Produkcja mleka o wysokich parametrach jest podstawą dochodów dużej liczby gospodarstw rolnych.

Szczegółowe informacje zawarte w tabelach 34 i 35 oparte są na danych z Narodowego Spisu Powszechnego (2002 r.). Należy stwierdzić, że w chwili obecnej podstawowe kierunki

produkcji rolniczej nie uległy istotnej zmianie. W porównaniu z danymi z 2002 r. z pewnością zwiększeniu uległy arealty przeznaczone pod uprawę roślin pastewnych, w tym szczególnie kukurydzy przeznaczonej na paszę dla bydła. Uwidacznia się także tendencja zwiększania arealtu przeznaczonego pod rośliny przemysłowe, przede wszystkim rzepak. Okresowym zmianom, w zależności od koniunktury na rynkach, podlega liczebność pogłowia trzody chlewnej. Niska opłacalność tego typu produkcji powoduje jednak systematyczne zmniejszanie się ilości warchlaków i loch. Stabilizacja cen mleka i nieznaczna poprawa w opłacalności jego produkcji spowodowała, że stał się to na terenie gminy wiodący kierunek hodowli. Produkt ten odbierany jest z terenu gminy przez znane i renomowane zakłady mleczarskie („Bakoma”, „Mlekovita” czy też ZM Piątnica). Powodowane jest to wysoką jakością mleka, wynikającą z unowocześnienia gospodarstw, dobrą jakością pasz oraz czystym środowiskiem naturalnym.

Z powyższych danych wyciągnąć należy wniosek, że dominującymi kierunkami w produkcji rolnej na terenie gminy Regimin pozostaje nadal uprawa zbóż oraz hodowla zwierząt. Pozostałe kierunki produkcji (m.in. sadownictwo, uprawa warzyw, uprawa roślin okopowych i ziemniaków) odgrywają drugorzędną rolę. W latach 2007-2014 zauważalny jest nieznaczny postęp w rozwoju produkcji warzyw (gospodarstwo specjalistyczne w Lekowie) oraz zakładaniu sadów (śliwy, wiśnie, jabłonie). Tego rodzaju kierunki produkcji nadal jednak odgrywają nieznaczną rolę w działalności rolniczej.

Podstawowym profilem produkcji, jaki posiadają duże specjalistyczne gospodarstwa jest hodowla bydła mlecznego. Jemu w dużej części podporządkowana jest produkcja roślinna oraz procesy mechanizacji i modernizacji gospodarstw rolnych, intensywnie zachodzące w latach 2006-14. Wstąpienie Polski do struktur Unii Europejskiej nie tylko otworzyło rynki zbytu na produkty rolne, ale spowodowało znaczny napływ kapitału umożliwiający modernizację i mechanizację gospodarstw rolnych. Przejawia się to przede wszystkim w wyposażaniu gospodarstw w nowoczesne maszyny i urządzenia rolnicze (ciągniki, kombajny, prasy, zwijarki), ale także urządzeń i wyposażenia obiektów gospodarczych (chlewnie, obory).

Turystyka.

Dla wielu rejonów Polski turystyka jest jednym z podstawowych źródeł dochodów ludności. Sprzyjające warunki geograficzne, czyste środowisko, rozwinięta baza turystyczna i wypoczynkowa, atrakcje kulturalne i historyczne powodują, że duży odsetek ludności znajduje zatrudnienie w tym dziale gospodarki narodowej.

Gmina Regimin posiada duże walory turystyczne, które w chwili obecnej są wykorzystane jedynie w niewielkim stopniu. Do najważniejszych z nich zaliczyć trzeba piękne i urozmaicone krajobrazy, brak przemysłu, a co za tym idzie czyste powietrze i nieskażone środowisko, duże kompleksy leśne, oddalenie od dużych aglomeracji miejskich oraz bogatą historię. Produkowana na terenie gminy żywność posiada wysokie walory smakowe i jest w większości żywnością ekologiczną. Według danych Instytutu Turystyki w Warszawie udział walorów turystycznych w powierzchni gminy wynosi aż 36 %. Na taki stan rzeczy wpływa duża lesistość gminy, sięgająca ponad 25 % oraz jej rolniczy charakter. Na terenie gminy nie ma zabytków o charakterze wyjątkowym, ale jest ona bogata w materialne dowody chlubnej

przeszłości. Należą do nich zabytki sakralne, założenia podworskie, liczne kapliczki i krzyże oraz zabytki przyrody. Podnoszą one atrakcyjność gminy pod względem turystycznym.

Walory te powodują, że podstawowym kierunkiem rozwoju turystyki na naszym terenie jest prowadzenie działalności agroturystycznej. Jedynym do chwili obecnej obiektem o charakterze agroturystycznym jest gospodarstwo agroturystyczne „Uroczysko” w m. Pniewo Wielkie w pobliżu trasy Ciechanów – Mława. Położone w bardzo atrakcyjnym i ustronnym miejscu, otoczone kompleksem Lasów Lekowskich oferuje gościom aktywny i bardzo urozmaicony sposób spędzania wolnego czasu. Dysponuje obiektami sportowymi, bazą żywieniową, miejscami noclegowymi oraz bogatym programem wycieczek. W związku z ogromnym zainteresowaniem wczasowiczów oraz atrakcyjnością miejsca planowana jest intensywna rozbudowa gospodarstwa, jak również budowa nowoczesnego hotelu wraz z zapleczem. Wg danych GUS z oferty noclegowej w tym obiekcie skorzystało w 2013 r. 134 osoby.

Drugim kierunkiem jest turystyka rowerowa, gdyż już w chwili obecnej teren gminy jest uważany przez mieszkańców Ciechanowa i okolic za najbardziej atrakcyjny pod tym względem. Świadczą o tym liczne wycieczki rowerowe, które w sezonie turystycznym przejeżdżają po gminnych drogach. Brak ścieżek rowerowych oraz zaplecza turystycznego stanowił jednak istotną przeszkodę w rozwoju tego rodzaju wypoczynku. W latach 2013-14 Gmina Regimin we współpracy z Fundacją „Lilium” podjęła jednak działania mające na celu zmianę takiego stanu rzeczy. W siedmiu miejscowościach (Koziczyn, Żeńbok, Jarluty Duże, Pawłowo, Czeruchy, Targonie i Lipa) pobudowane zostały miejsca odpoczynku dla rowerzystów. Wytyczono także oraz oznakowano 5 szlaków rowerowych prowadzących po terenie gminy, w tym przez obszary leśne i rezerваты przyrody. Planowane jest wybudowanie bazy turystyki rowerowej na obszarze nieczynnych wyrobisk żwirowych w rejonie m. Pniewo Wielkie. Teren ten jest przeznaczony do rekultywacji, która w efekcie pozwoli na zagospodarowanie znacznego obszaru wyrobisk i terenów położonych w ich sąsiedztwie na cele rekreacji, wypoczynku i turystyki. Ze względu na duże kompleksy leśne, atrakcyjny krajobraz i czysty ekologicznie teren projekt powyższy daje dużą szansę na rzeczywisty rozwój turystyki na tym obszarze gminy.

Na terenie gminy Regimin nie ma typowej zabudowy letniskowej, obiektów hotelarskich i pól biwakowych. Niewielką bazą noclegową na terenie gminy Regimin dysponuje jedynie Gospodarstwo Agroturystyczne „Uroczysko” w Pniewie Wielkim. Ponad 300 miejsc noclegowych dostępnych jest w obiektach hotelarskich położonych w leżącym blisko gminy Ciechanowie.

Atrakcyjność turystyczną gminy w radykalny sposób zwiększyć może planowana budowa zbiornika retencyjnego na rzece Łydyni o powierzchni lustra wody wynoszącej ok. 89 hektarów. Położony w malowniczej dolinie rzeki, w pobliżu dużego kompleksu Lasów Lekowskich oraz w miejscu charakteryzującym się łatwością dojazdu może się stać atrakcją nie tylko dla mieszkańców Ciechanowa i powiatu, ale także aglomeracji warszawskiej. W planach zagospodarowania terenu gminy przewiduje się także wyznaczenie znacznych obszarów wzdłuż zalewu przeznaczonych na tereny rekreacji, wypoczynku i zabudowy letniskowej.

Powiązanie planów budowy zalewu, walorów turystycznych gminy, bazy sportowo – wypoczynkowej w Regiminie oraz rolniczego charakteru gminy pozwala stwierdzić, że rozwój turystyki, a szczególnie agroturystyki, stać się powinien jednym z priorytetowych kierunków rozwoju gminy Regimin.

Niezbędnym dla aktywizacji tego procesu jest również zintensyfikowanie promocji gminy i posiadanych przez nią walorów turystycznych. Temu celowi przyświeca nawiązanie przez Gminę Regimin współpracy z Fundacją „Lilium”, której podstawowym celem działalności jest promocja turystyczna gminy oraz aktywizacja społeczności lokalnej.

4.4. Infrastruktura techniczna.

Sieć wodociągowa.

Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie gminy Regimin (stan na 31 grudnia 2014 roku) wynosi 112,41 kilometra. Do 1260 odbiorców doprowadzona jest bieżąca woda, z czego 1218 z nich to odbiorcy indywidualni, zaś 42 to firmy, instytucje i urzędy. Łączna długość przyłączy funkcjonujących na terenie gminy wynosi prawie 30 kilometrów.

Należy stwierdzić, że zwodociągowanie gminy Regimin osiągnęło poziom ponad 99 %, zaś dostępu do sieci wodociągowej nie posiadają jedynie nieliczne, znacznie oddalone od zwartej zabudowy, posesje. Na dzień 31 grudnia 2014 r. jedynie 62 budynki mieszkalne nie posiadały dostępu do sieci wodociągowej. Część z nich korzysta jednak z własnych ujęć wody (studnie kopane), ale pochodząca z nich woda najczęściej nie spełnia wymaganych norm. Nasilające się zjawisko suszy powoduje także wysychanie wody w studniach i zdecydowanie pogarsza jej jakość.

Stan sieci wodociągowej określić można jako bardzo dobry, gdyż większość z istniejących odcinków zbudowana została w latach 1995-2014. Dzięki nakładom inwestycyjnym z budżetu gminy w latach 2012-2014 zakończony został proces przełączania nieruchomości w Regiminie i Lekowie, do których woda dostarczana była starymi, wybudowanymi w latach 60-tych XX wieku, rurami cementowo-azbestowymi. Łącznie ponad 100 odbiorców przyłączonych zostało do nowej sieci wodociągowej. W roku 2015 planowana jest przebudowa ostatniego, liczącego ok. 400 mb. odcinka tego typu sieci funkcjonującego jeszcze w Regiminie.

Na terenie gminy funkcjonują trzy ujęcia wody: w Regiminie, Zeńboku i Radomce. Najbardziej wydajne jest ujęcie w Regiminie, gdzie funkcjonują dwie studnie głębinowe (114 m sześć. i 105 m. sześć.). Badania jakości wody pobieranej ze wszystkich trzech ujęć prowadzone przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Ciechanowie pozwalają stwierdzić, że jest to woda o bardzo dobrej jakości w zakresie wskaźników fizykochemicznych i mikrobiologicznych.

Właścicielem instalacji wodociągowych i urządzeń jest Urząd Gminy w Regiminie. Na podstawie umowy podpisanej z Zakładem Usług Wodnych dla Potrzeb Rolnictwa w Mławie zakład ten jest zarządcą całości instalacji, sprawuje nad nią kontrolę oraz dokonuje bieżących napraw i konserwacji. Odpowiada także za jakość i parametry fizykochemiczne dostarczanej odbiorcom wody.

Tab.36: Zużycie wody na terenie gminy Regimin:

Lp.	Rok	Zużycie wody (m ³ /rok)
1.	2000	149 029
2.	2002	138 252
3.	2003	156 142
4.	2004	172 184
5.	2005	156 124
6.	2011	165 111
7.	2012	182 631
8.	2013	198 205
9.	2014	193 206

Źródło: dane Zakładu Usług Wodnych w Mławie

Z powyższych danych wynika, że zużycie wody na terenie gminy systematycznie wzrasta. Spowodowane jest to w dużej mierze rozbudową sieci wodociągowej na terenie gminy – dostęp do bieżącej wody otrzymały w latach 2010-14 zabudowania kolonijne w Pniewie Wielkim, Pawłowie, Targoniach i Radomce.

Innym powodem zwiększającego się zużycia wody jest niewątpliwie rozwój rolnictwa, a w szczególności hodowla bydła mlecznego. Modernizacja i rozbudowa obór wymuszona dostosowaniem do wymogów Unii Europejskiej, a także zwiększanie obsady zwierząt, spowodowały konieczność większego zużycia wody.

Na wzrost zużycia wody z sieci miał niewątpliwie wpływ także intensywny rozwój budownictwa mieszkaniowego. W ostatnich 5 latach nowe przyłącza wodociągowe wybudowano do ok. 120 nieruchomości.

Niektóre podmioty dysponują własnymi ujęciami wód w głębinach (studnie głębinowe). Zaliczają się do nich m.in. Tłocznia Gazu „Ciechanów” w Lekowie i Gospodarstwo Rolno – Hodowlane w Pawłowie. Ze względu na prawie całkowite zwodociągowanie gminy jedynie nieliczne podmioty korzystają z poboru wody ze studni kopanych. Woda uzyskiwana z tych ujęć nie spełnia wymogów stawianych wodzie pitnej pod względem fizycznym, bakteriologicznym i chemicznym.

Oczyszczanie ścieków.

Do 2013 roku na terenie Gminy Regimin podstawowym problemem z zakresu infrastruktury technicznej był brak sieci kanalizacji sanitarnej oraz gminnej oczyszczalni ścieków.

Próby rozwiązania tego problemu podejmowane były przez władze samorządowe już w latach 2006-09, ale ze względu na ograniczone fundusze unijne skierowane na gospodarkę wodno-kanalizacyjną wnioski o dofinansowanie budowy oczyszczalni i kanalizacji składane przez Gminę były rozpatrywane negatywnie. Jednakże dzięki wsparciu finansowemu z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz preferencyjnej pożyczce uzyskanej z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie w latach

2013-14 skanalizowana została większość miejscowości Regimin, zaś w 2014 roku oddano do użytku nowoczesną, mechaniczno-biologiczną oczyszczalnię ścieków w Targoniach o dziennej przepustowości ponad 670 m³. Docelowo ma ona oczyszczać ścieki dostarczane siecią kanalizacji sanitarnej ze wszystkich miejscowości leżących na obszarze gminy. Na terenie oczyszczalni działa także automatyczny punkt zlewny zapewniający odbiór ścieków dowożonych.

Wybudowana w Regiminie sieć kanalizacji sanitarnej składa się (stan na dzień 30 czerwca 2015 r.) z 7231 mb. kanalizacji grawitacyjnej o średnicach od 160 do 250 mm, 1287 mb. kanalizacji tłocznej (średnice 63 i 125 mm), których funkcjonowanie wspomaga 8 przepompowni. Na dzień 30 czerwca 2015 r. z systemu zbiorowego odprowadzania i oczyszczania ścieków korzysta w Regiminie 118 nieruchomości należących w większości do osób fizycznych. Ścieki do kanalizacji odprowadzane są także z obiektów szkolnych, urzędów, zakładów usługowych i handlowych.

Tab.37: Ilość ścieków odprowadzanych kanalizacją sanitarną do gminnej oczyszczalni:

Lp.	Miesiąc	Liczba podłączonych nieruchomości	Ilość odprowadzonych ścieków (m ³)
1.	Kwiecień 2015	95	980
2.	Maj 2015	114	1004
3.	Czerwiec 2015	118	1123
4.	Lipiec 2015	120	1147

Źródło: dane własne Urzędu Gminy.

Gmina posiada także aktualne pozwolenia na budowę kolejnego etapu kanalizacji w Regiminie (3271 mb. sieci tłocznej i grawitacyjnej) oraz kompletną dokumentację projektową na budowę sieci kanalizacji sanitarnej w trzech kolejnych miejscowościach: Lekowo, Grzybowo i Targonie. Zamieszkuje w nich łącznie ok. 1000 osób. Realizacja powyższych inwestycji planowana jest w latach 2015-16.

Przeważająca ilość ścieków bytowo – gospodarczych powstających na terenie gminy gromadzona jest w osadnikach bezodpływowych, skąd wywożona jest wozami asenizacyjnymi do punktu zlewego na oczyszczalni ścieków w Targoniach i Ciechanowie. Zajmują się tym w chwili obecnej specjalistyczne firmy, które decyzją Wójta Gminy otrzymały stosowne zezwolenie na wywóz ścieków komunalnych. Zaostrzenie przepisów dotyczących gospodarki ściekami powoduje, że sporadyczne są przypadki wywożenia nieczystości płynnych na pola, wylewania ich do lasu czy rowów melioracyjnych.

Niewielki odsetek wytwarzanych na terenie gminy ścieków oczyszczany jest w przydomowych oczyszczalniach. Na obszarze gminy funkcjonuje w chwili obecnej 16 tego typu urządzeń.

Na terenie m. Klice funkcjonuje niewielka biologiczno-mechaniczna oczyszczalnia ścieków, wybudowana w latach 70-tych XX wieku, która obsługuje dwa bloki mieszkalne należące do dawnego PGR Klice. Wymaga ona jednak poważnej modernizacji i unowocześnienia. Z przyłączy do niej korzysta ok. 100 mieszkańców tej miejscowości.

Realizacja działań określonych poprzez główne kierunki rozwoju gminy – turystyka, rolnictwo, rozwój zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjnej – wymaga kompleksowego rozwiązania problemu gospodarki ściekowej. Bez realizacji tego zamierzenia nie jest możliwa realizacja planu budowy zbiornika „Regimin” na rzece Łydni.

Realizacja koncepcji skanalizowania wszystkich miejscowości w gminie jest podstawowym priorytetem w zakresie zadań inwestycyjnych przewidywanych do realizacji w okresie 2015-21.

Infrastruktura transportowa.

Struktura przestrzenna sieci drogowej gminy Regimin jest dobrze rozwinięta. Na układ drogowy składają się drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne. Zaliczono je w poszczególnych kategoriach do różnych klas: „G” (drogi ruchu przyśpieszonego) oraz „Z” i „L” (drogi zbiorcze i lokalne dla dróg powiatowych i gminnych). Stan techniczny dróg i ich nawierzchni jest jednak niezadowalający, stąd część dróg na terenie gminy nie spełnia tych wymagań. Zły stan techniczny wynika w szczególności z powstających w nawierzchni szczelin i kolein, braku utwardzonych poboczy, co powoduje zniszczenia krawędzi nawierzchni, braku rowów odwadniających. Drogom brakuje pasów ruchu wolnego oraz ścieżek rowerowych, co w powiązaniu z licznymi wjazdami do pól i zagród prowadzi do wzrastającej liczby wypadków i kolizji.

Szczególnym zagrożeniem dla ruchu pieszego jest brak lub zły stan chodników w większości miejscowości gminy. Bezpieczeństwu ruchu zagraża także zły i bardzo zły stan drzew rosnących w pasach dróg, szczególnie powiatowych i gminnych.

Drogi wojewódzkie.

Zarządcą dróg jest Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich w Warszawie. Podmiot ten wykonuje zarząd, natomiast wykonawstwem robót zajmują się wyspecjalizowane firmy świadczące usługi w tym zakresie. Bezpośrednią ochronę i kontrolę nad stanem dróg prowadzi Obwód Dróg Wojewódzkich z siedzibą w Ciechanowie.

Stan nawierzchni dróg wojewódzkich budzi poważne zastrzeżenia, szczególnie na odcinkach przebiegających przez tereny zamieszkałe. Zniszczenia (spękania, ubytki w nawierzchni) znacznie utrudniają poruszanie się użytkowników tych dróg, ale także wpływają na obniżenie bezpieczeństwa ruchu. Znaczący wpływ na taki stan rzeczy ma także stale rosnące natężenie ruchu pojazdów, w tym szczególnie samochodów ciężarowych. W miejscowościach, przez które przebiegają drogi wojewódzkie, znajdują się chodniki dla pieszych (Szulmierz, Pawłowo), ale są one w złym stanie technicznym i zlokalizowane są jedynie po jednej stronie pasa drogi. Wyjątkiem jest miejscowość Pniewo Czeruchy, leżąca przy drodze wojewódzkiej nr 615 Ciechanów – Mława, gdzie nie ma żadnych chodników czy utwardzonych poboczy. Duże natężenie ruchu samochodowego na obu drogach wojewódzkich oraz brak chodników powodują zagrożenie bezpieczeństwa pieszych oraz wpływają na znaczne utrudnienie warunków życia mieszkańców. Poważnym zagrożeniem jest także brak oznakowania poziomego na jedniach, w szczególności przejść dla pieszych.

Tab.38: Wykaz dróg wojewódzkich na terenie gminy Regimin:

Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi	Długość odcinka na terenie gm. Regimin (m.)
1.	615	Mława - Ciechanów	8200
2.	616	Rembielin - Ciechanów	5500

Źródło: opracowanie własne Urzędu Gminy.

Drogi powiatowe.

Zarządcą dróg jest Powiatowy Zarząd Dróg w Ciechanowie, w którego kompetencji jest m.in. budowa, modernizacja i utrzymanie dróg powiatowych. Na terenie gminy Regimin sieć tego typu dróg liczy łącznie ponad 49 kilometrów. Z punktu widzenia funkcjonowania transportu na terenie gminy drogi te mają jednak nieważne znaczenie, gdyż stanowią główne trasy dojazdowe z większości miejscowości do Ciechanowa oraz łączą je z siedzibą władz gminnych. Na większości odcinków występuje na nich nawierzchnia asfaltowa, jednak w wielu przypadkach jej stan techniczny nie spełnia podstawowych wymogów stawianym drogom tej klasy. Zastrzeżenia dotyczą zarówno szerokości pasa jezdni, złego stanu nawierzchni, jak też zniszczenia poboczy, przepustów drogowych i braku odwodnienia.

Tab.39: Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Regimin:

Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi	Długość odcinka na terenie gm. Regimin (m.)	Rodzaj nawierzchni
1.	07334	Obrębiec – Szczepanki - Szulmierz	6700	częściowo asfaltowa
2.	07336	Przywilcz – Nieborzyn - Dzbonie	3000	asfaltowa
3.	07378	Strzegowo Pniewo Czeruchy	3000	asfaltowa
4.	07520	Szulmierz – Wola Wierzbowska	2400	asfaltowa
5.	07521	Jałowa Wieś - Kalisz	1000	asfaltowa
6.	07522	Grzybowo – Regimin - Szulmierz	12 100	asfaltowa
7.	07523	Ciechanów – Ropele - Karniewo	3700	częściowo asfaltowa
8.	07524	Regimin – Jarluty Małe - Karniewo	13 500.	asfaltowa
9.	07525	Pniewo Czeruchy - Lekowo	3700	asfaltowa
Razem:			49 100	

Źródło: informacja Powiatowego Zarządu Dróg w Ciechanowie.

Współpraca, jaką w latach 2006-2014, nawiązała Gmina Regimin z Powiatowym Zarządem Dróg i Starostwem Powiatowym w Ciechanowie, której celem była modernizacja i przebudowa dróg powiatowych, przyniosła bardzo pozytywne efekty. W w/w okresie z budżetu Gminy przekazano w formie pomocy finansowej dla Powiatu kwotę ponad 2,9 miliona zł. z przeznaczeniem na inwestycje drogowe realizowane na terenie gminy. W rezultacie zbudowano lub zmodernizowano kilka newralgicznych odcinków dróg powiatowych, w tym drogę Regimin-Szulmierz, Klice-Jarluty Duże, Szulmierz-Wola Wierzbowska. Na poprawę jakości życia mieszkańców wpłynęło także wykonanie przebudowy dróg i infrastruktury towarzyszącej (chodniki, zatoki autobusowe, kanalizacja) przebiegających przez poszczególne miejscowości. Inwestycje te zrealizowano w Zeńboku, Karniewie, Szulmierzu, Lekowie i Regiminie. Najpoważniejszym zadaniem (koszt ponad 3 miliony zł.) była jednak wykonana w 2014 roku kompleksowa przebudowa drogi Lekowo-Regimin połączona z budową nowego mostu na rzece Łydyni łączącego obie te miejscowości.

Drogi gminne.

Zarządcą dróg gminnych, dojazdowych i wewnętrznych jest samorząd gminny. Do jego zadań należą wszystkie obowiązki związane z eksploatacją dróg. W szczególności dotyczy to budowy dróg i mostów, ich modernizacji, ochrony i bieżącego utrzymania.

W zarządzie gminy pozostaje w chwili obecnej nieco ponad 114 km dróg gminnych. Zdecydowana większość z nich – 30 odcinków o łącznej długości 65,4 kilometra - ujęta została w ewidencji Urzędu Marszałkowskiego w Warszawie i posiada nadane przez Urząd numery ewidencyjne. Stanowi to prawie 61,5 % ogólnej długości dróg zarządzanych przez gminę.

Tab.40: Wykaz dróg gminnych – gmina Regimin:

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi	Długość (m)	Rodzaj nawierzchni
1.	120801W	Pawłowo- Maliniak- Chotum	2521	gruntowa
2.	120802W	Lekowo – Klin – Modełka	5116	3054 - asfaltowa 2062 -gruntowa
3.	120803W	Pawłówek – Rutki – Ujazdowo	2167	asfaltowa
4.	120804W	droga przez Pniewo Czeruchy	610	asfaltowa
5.	120805W	Pniewo Czeruchy – Sułkowo - Drogiszka	3348	287 – asfaltowa 971 – żwirowa 2090 -gruntowa
6.	120806W	Niestum – Trzcianka - Kozdroje	4098	asfaltowa
7.	120807W	Zeńbok – Przybyszewo – Andrychy	2000	asfaltowa
8.	120808W	Grzybowo - Regimin	4433	asfaltowa
9.	120809W	Kątki – Humięcino - Retki	5017	asfaltowa

10.	120810W	Regimin – Jarluty Duże	3969	asfaltowa
11.	120811W	Kątki – Klice	2134	1077 –asfaltowa 1057 -żwirowa
12.	120812W	Kalisz – Kozdroje	2637	utwardzona
13.	120813W	Jarluty Małe – Żmijewo Kuce	1932	żwirowa
14.	120814W	Pniewo Wielkie – Krośnice	620	asfaltowa
15.	120815W	Jarluty Małe – granica RDP	521	asfaltowa
16.	120816W	Jarluty Duże – Zakrzewo	1300	867 –asfaltowa 433 - gruntowa
17.	120817W	Regimin – Trzcianka	3078	773 –asfaltowa 377 –żwirowa 1928 -gruntowa
18.	120818W	Koziczyn – Radomka II	1938	asfaltowa
19.	120819W	Klice – Klice Kolonia	2485	1447 –asfaltowa 100 –żwirowa 908 - gruntowa
20.	120820W	Regimin – Kliczki	2401	asfaltowa
21.	120821W	dr. przez w. Lekówiec	700	utwardzona
22.	120822W	Lekówiec – Lekówiec Kolonia	1334	asfaltowa
23.	120823W	Lekowo – Lekowo Kolonia	1604	asfaltowa
24.	120824W	Pawłowo – Pawłowo Kolonia	1445	żwirowa
25.	120825W	Trzcianka – Trzcianka Kolonia	418	żwirowa
26.	120826W	Zeńbok – Przybyszewo Włodki	1473	542 –żwirowa 931 -gruntowa
27.	120827W	Szulmierz – Szulmierz Kolonia	1993	asfaltowa
28.	120828W	Szulmierz – Kotermań	1452	1338 –utwardzona 114 -gruntowa
29.	120829W	Jarluty Duże – Jarluty Duże Kolonia	1343	232 –asfaltowa 1111 -gruntowa
30.	120830W	Grzybowo – Grzybowo Kolonia	1305	asfaltowa
Razem:			65 392	

Źródło: Ewidencja Dróg Gminnych

Wśród w/w dróg gminnych nawierzchnię bitumiczną posiadają drogi o łącznej długości 41,8 kilometra, co stanowi ok. 64 % łącznej ich długości. W trzech przypadkach nawierzchnia dróg wykonana jest techniką potrójnego utwardzenia emulsją i grysem (całkowita długość 4675 m.), zaś pozostałe drogi posiadają gruntową, w większości w dużym stopniu utwardzoną

tłuczniem, nawierzchnię. Należy jednak stwierdzić, że kilka odcinków dróg ujętych w ewidencji ma marginalne znaczenie dla sprawności funkcjonowania systemu komunikacyjnego gminy i z tego powodu nie są one poddawane modernizacjom i gruntownym przebudowom. Dotyczy to w szczególności następujących dróg:

Tab. 41: Wykaz dróg gminnych nie posiadających nawierzchni bitumicznej:

Lp.	Przebieg drogi	Charakterystyka
1.	Pawłowo –Maliniak -Chotum	Na całej długości drogi (2521 m.) ma ona charakter drogi typowo leśnej. Brak zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej.
2.	Lekowo –Klin –Modelka	Na odcinku od m. Pawłowo do granicy gminy (2062 m.) droga posiada charakter drogi leśnej i nie stanowi trasy dojazdowej do zabudowań i obszarów użytkowanych rolniczo.
3.	Pniewo Czeruchy –Sułkowo - Drogiszka	Na całej swojej długości (3348 m.) droga przebiega przez tereny leśne. Nie jest użytkowana jako szlak komunikacyjny prowadzący do obszarów zamieszkałych i użytkowanych rolniczo.
4.	Klice –Klice Kolonia	Na odcinku od m. Pniewo Czeruchy do zabudowań Klice Kolonia droga przebiega przez obszary użytków zielonych. Nie jest użytkowana jako trasa komunikacyjna ze względu na brak przeprawy mostowej na rz. Łydyni, która przecina drogę łączącą te miejscowości.

Źródło: Ewidencja Dróg Gminnych

Poza drogami gminnymi ujętymi w Ewidencji Urzędu Marszałkowskiego Gmina Regimin zarządza ponadto ok. 48,6 km dróg mających charakter dróg gminnych. Są to najczęściej drogi lokalne, dojazdowe lub zlokalizowane na terenie poszczególnych miejscowości. Część z nich – łącznie ok. 11 250 metrów, posiada nową nawierzchnię bitumiczną. Zdecydowana większość, to drogi o nawierzchni żwirowej i utwardzonej. W najgorszym stanie technicznym są natomiast drogi dojazdowe do pól, użytków zielonych i lasów. Dużych nakładów finansowych wymaga także proces przywracania i odtwarzania granic dróg, często zawężanych przez worywanie się właścicieli sąsiednich gruntów.

Poprawa stanu dróg gminnych, ich budowa oraz modernizacja została określona przez gminne władze samorządowe jako priorytet w programie inwestycyjnym na lata 2009-14. Efektem podjętych działań jest zrealizowanie kilkunastu poważnych zadań z zakresu budowy i modernizacji dróg. Łącznie nową nawierzchnię bitumiczną położono na drogach o długości 20 174 m., wybudowano nawierzchnię żwirową na 7 155 m. dróg, zaś na odcinkach o łącznej długości 2 218 m. wykonano modernizację nawierzchni poprzez potrójne utwardzenie emulsją i grysem.

W latach 2006-2014 szczególną uwagę władze gminy przywiązywały do stworzenia sieci ciągów komunikacyjnych łączących obszar gminy Regimin z gminami sąsiednimi (Ciechanów, Grudusk, Czernice Borowe) oraz drogami o znaczeniu ponadlokalnym przebiegającymi w bezpośredniej bliskości granic gminy. Dzięki nakładom finansowym z budżetu zbudowane zostały odcinki dróg asfaltowych w Pawłówku i Trzciance (połączenie z gm. Ciechanów), Zeńbok-Humięcino i w Przybyszewie (połączenie z gm. Grudusk), Jarlutach Małych i Klicach (połączenie z gm. Stupsk).

Mosty i wiadukty.

W zarządzie Gminy Regimin znajduje się w chwili obecnej jeden most usytuowany w ciągu drogi gminnej Grzybowo – Regimin w miejscowości Targonie. Umożliwia przejazd nad rzeką Łydynią i znajduje się w dobrym stanie technicznym, co potwierdziła ekspertyza wykonana w 2013 roku.

Druга przeprawa mostowa – most na rzece Łydyni w Regiminie - znajdują się pod nadzorem Powiatowego Zarządu Dróg w Ciechanowie. W 2014 roku, w ramach dużej inwestycji drogowej, Starostwo Powiatowe w Ciechanowie zrealizowało całkowitą przebudowę tej przeprawy mostowej. Po rozebraniu starego mostu (ograniczenie nośności do 15 t.) wybudowany został nowy most, który umożliwia przejazd pojazdów o całkowitej masie do 50 ton. Zmodernizowano także drogi dojazdowe prowadzące do nowej przeprawy.

W ciągu drogi gminnej Klice – Klice Kolonia zlokalizowany jest ponadto obiekt uznany za mostowy, ale umożliwiający ruch pieszy i rowerowy. Jest to tzw. kładka o długości 14,5 m oraz szerokości 1,2 m, prowadząca nad rzeką Łydynią. W 2014 roku obiekt ten został całkowicie zmodernizowany i odnowiony, co w zdecydowany sposób podniosło poziom bezpieczeństwa osób korzystających z tej przeprawy. Jest to istotne z punktu widzenia społeczności lokalnej, gdyż kładka łączy m. Klice i Pniewo Czeruchy, w której to miejscowości funkcjonuje przystanek kolejowy na trasie Gdańsk – Ciechanów – Warszawa.

W znacznie gorszym stanie technicznym znajdują się przepusty drogowe prowadzące tak pod drogami wojewódzkimi, jak powiatowymi i gminnymi. Większość z nich jest nieczyszczona, niedrożna i nie spełnia przypisanych im zadań. Często są one załamane i zamulone, nie posiadają ścianek bocznych, co powoduje znaczne utrudnienia w przepływie wody pod pasem drogowym. Skutkiem są częste uszkodzenia nawierzchni dróg oraz podmywanie skarp i zanieczyszczenie rowów przydrożnych.

W ramach przeprowadzonej w latach 2010-2013 modernizacji magistrali kolejowej Warszawa – Gdynia na terenie Gminy Regimin wybudowane zostały cztery nowoczesne wiadukty drogowe, umożliwiające bezkolizyjny przejazd nad linią kolejową. Powstały one w miejscowościach Pawłowo (w ciągu drogi wojewódzkiej nr 615 i drogi gminnej Lekowo – Pawłowo), Pniewo Czeruchy (w ciągu drogi powiatowej Lekowo – Pniewo Czeruchy) oraz Pniewo Wielkie (droga gminna w Pniewie Wielkim). Ze względu na fakt, że inwestycja powyższa została dofinansowana ze środków Unii Europejskiej wiadukty te oraz towarzysząca im infrastruktura pozostają w zarządzie Inwestora (PKP PLK) przez okres 5 lat od chwili oddania ich do użytku.

Oświetlenie uliczne.

Istotnym problemem w zabezpieczeniu ruchu na wszystkich typach dróg jest stan oświetlenia ulicznego. W chwili obecnej na terenie gminy funkcjonuje 587 punktów oświetleniowych we wszystkich miejscowościach gminy. W latach 2006-08, nakładem środków własnych, gmina wykonała kompleksową modernizację całego systemu oświetleniowego. Dokonano wymiany starych lamp rtęciowych instalując nowe oprawy i lampy sodowe typu OUS-70, OUS-100 i OUS-150.

Efektem modernizacji jest przede wszystkim poprawa jakości oświetlenia dróg oraz poważne oszczędności w zużyciu energii (sięgające 40% dotychczasowego poboru).

Wszystkie czynności związane z utrzymaniem i konserwacją systemu oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Regimin wykonuje na podstawie odpowiedniej umowy firma Energa Oświetlenie. Ona także zajmuje się dostawą energii elektrycznej zużywanej do oświetlenia.

Ze względu na duże koszty tak konserwacji, jak również dostaw energii elektrycznej, władze samorządowe gminy rozpoczęły w 2015 roku proces instalowania nowego typu oświetlenia, jakim są lampy solarne. Pierwszym etapem jest montaż kilkunastu punktów oświetleniowych w miejscach, gdzie wymagane jest uzupełnienie oświetlenia. W kolejnym etapie planowana jest częściowa wymiana dotychczas funkcjonujących lamp sodowych. Skutkiem będą nie tylko znaczne oszczędności finansowe, ale także korzyści ekologiczne (wykorzystanie alternatywnych źródeł energii do oświetlania dróg i ulic).

Transport publiczny.

Usługi w zakresie osobowego transportu publicznego świadczy na rzecz mieszkańców gminy Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Ciechanowie. Bezpośrednie połączenia autobusowe z Ciechanowem posiada większość miejscowości leżących na terenie gminy. Duży odsetek mieszkańców gminy korzysta z własnych środków lokomocji, stąd też zmniejsza się liczba pasażerów przewożonych pojazdami PKS Ciechanów. Powoduje to ograniczenie liczby kursów, co niewątpliwie utrudnia dojazdy do pracy i szkół na terenie Ciechanowa.

Na terenie gminy nie funkcjonują połączenia autobusowe Miejskich Zakładów Komunikacyjnych, ani przewoźników prywatnych.

Przez teren gminy przebiega magistrala kolejowa łącząca Warszawę z Wybrzeżem. W miejscowości Pniewo Czeruchy znajduje się przystanek kolejowy, na którym zatrzymują się pociągi osobowe. Mieszkańcy gminy posiadają bezpośrednie połączenie kolejowe z Warszawą, Działdowem, Mławą i Ciechanowem oraz innymi miejscowościami leżącymi na trasie w/w linii kolejowej. Najbliższa stacja kolejowa, na której zatrzymują się pociągi dalekobieżne i ekspresowe znajduje się w Ciechanowie, w odległości 6 kilometrów od miejscowości gminnej. Tutaj też umiejscowiony jest dworzec autobusowy (8 kilometrów od Regimina).

Sieci telekomunikacyjne, łączność.

Na terenie gminy Regimin funkcjonują dwaj operatorzy telefonii stacjonarnej. Są to Telekomunikacja Polska S.A. oraz Multimedia Polska Sp. z o.o. Pierwsza z nich świadczy usługi dla ok. 620 abonentów, zaś Multimedia zapewnia łączność telefoniczną 785 odbiorcom usług.

Ze względu na szybki rozwój sieci telefonii komórkowej w latach 2006-2014 duża grupa usługobiorców zrezygnowała z telefonów stacjonarnych. Jest to grupa ok. 120 mieszkańców gminy.

Multimedia Polska dysponuje na części obszaru gminy (sołectwa Jarluty Małe, Jarluty Duże, Zeńbok, Przybyszewo, Kątki, Karniewo, Regimin, Targonie) rozbudowaną siecią łączy światłowodowych dzięki czemu ok. 650 odbiorców korzysta z dostępu do szerokopasmowego internetu oraz 300 – telewizji kablowej.

W 2014 roku Gmina Regimin wzięła udział w projekcie przygotowanym przez Starostwo Powiatowe w Ciechanowie „eIntegracja – Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w Powiecie Ciechanowskim”, dofinansowanym ze środków UE. Dzięki wdrożeniu tego projektu 112 beneficjentów zamieszkujących na terenie gminy, spełniających określone w projekcie wymogi, otrzymało bezpłatnie komputer z dostępem do szerokopasmowego internetu i niezbędne oprzyrządowanie.

Obszar Gminy Regimin objęty został także wdrażaniem projektu unijnego realizowanego przez Samorząd Województwa Mazowieckiego pn. „Internet dla Mazowsza”. W jego ramach budowana jest szerokopasmowa sieć światłowodowa oraz stacje przekątnikowe, co w znacznym stopniu poszerzy dostępność mieszkańców gminy do tego rodzaju usługi.

Na terenie gminy usytuowane są trzy maszty służące do celów łączności bezprzewodowej. W miejscowości Regimin znajduje się maszt telefonii komórkowej służący potrzebom firmy „Centertel” S.A. Kolejny tego typu maszt w m. Przybyszewo wybudował w 2011 roku operator telefonii komórkowej T-Mobile Polska S.A. Na terenie będącym własnością firmy EuRoPolGaz S.A. znajdującym się w Lekowie, na którym pobudowano Tłocznnię Gazu „Ciechanów”, usytuowano także wieżę łączności radiowej dla potrzeb tłoczni.

Wytwarzane przez wieże promieniowanie niejonizujące występuje na wysokości anten i nie stanowi zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi.

Zaopatrzenie w energię.

Elektroenergetyka.

Zaopatrzenie odbiorców w energię elektryczną odbywa się z GPZ – Ciechanów 1 110/15 kV, zasilanego napowietrzną linią przesyłową WN 110 kV przebiegającą od strony Warszawy: Dębe – Nasielsk – Ciechanów w kierunku Mławy i Nidzicy. Przez obszar gminy wyżej wymieniona linia przebiega w pobliżu miejscowości Grzybowo, Targonie, Regimin, Karniewo, Zeńbok, Jarluty Duże, Jarluty Małe.

W ostatnich latach została wybudowana nowa linia przesyłowa 110 kV od GPZ Ciechanów 1 do GPZ Grudusk i Mławy poprzez miejscowości Grzybowo, Targonie, Regimin, Karniewo, Zeńbok i Przybyszewo.

Energia elektryczna rozprawdzana jest do odbiorców poprzez rozdzielczą sieć linii napowietrznych średnich napięć 15 kV, poprzez stacje transformatorowe 15/0,4 kV i sieci niskich napięć 220/380 V.

Dostawy energii elektrycznej pokrywają zapotrzebowanie na terenie gminy. Działania rejonu Energetycznego polegają przede wszystkim na utrzymaniu ciągłości dostaw energii, konserwacji linii i urządzeń, rozbudowy sieci (w tym kablowych) w rejonach skupisk odbiorców. W celu zmniejszenia awaryjności układu konieczna jest sukcesywna wymiana linii na nowe o większych przekrojach przewodów, rozbudowa sieci stacji transformatorowych w celu zmniejszenia długości odbiorczych linii niskich napięć.

W 2014 roku na terenie gminy zbudowana została pierwsza elektrownia wiatrowa o mocy do 2,5 MW, zlokalizowana w rejonie m. Grzybowa. Jej właścicielem jest firma „PROKON”.

Sieć gazowa.

Przez teren gminy Regimin na odcinku ok. 8 km przebiega sieć gazowa wysokiego ciśnienia – dwa gazociągi DN 200 i DN 400 6,4 Mpa relacji Płońsk – Olsztyn. Od tej sieci przebiega gazociąg długości ok. 3000 m. (DN 100) zasilający stację redukcyjno – pomiarową I stopnia, zlokalizowaną w m. Lekowo. Stacja ta przeznaczona jest do obsługi terenu gminy Regimin.

Dostęp do sieci gazowej posiadają w chwili obecnej mieszkańcy Regimina i częściowo Lekowa. Łączna długość tej sieci średniego ciśnienia wynosi 4639 metrów, zaś długość wykonanych przyłączy – 1115 m. Z możliwości przyłączenia się do sieci gazowej skorzystało 54 odbiorców, zarówno osób prywatnych, jak również instytucji, firm i zakładów przemysłowych. Są to m.in. szkoły w Regiminie, Urząd Gminy, zakład masarski w Regiminie. Gaz wykorzystywany jest zarówno do celów socjalno – bytowych, jak również do ogrzewania lokali. Barierą dla wielu osób jest jednak wysoki koszt wykonania przyłącza oraz rosnące koszty ogrzewania gazowego.

Na terenie gminy zlokalizowana jest tłocznia gazu związana z gazociągiem tranzytowym DN 1420 Jamał – Europa Zachodnia. Dla obszaru gminy i jej mieszkańców nie ma ona bezpośredniego znaczenia, gdyż wykorzystywana jest jedynie do tranzytu gazu ziemnego. Wprowadza jednak ograniczenia w możliwościach zagospodarowania terenów w odległości po 100 m z każdej strony gazociągu.

Na lata 2015-17 planowana jest rozbudowa sieci zaopatrującej w gaz ziemny mieszkańców pozostałej części Lekowa oraz całości Grzybowa wraz z uwzględnieniem rozbudowy sieci w kierunku miejscowości Pawłowo. Jednocześnie przez teren gminy, od stacji w Lekowie w kierunku północnym, planowana jest budowa sieci średniego ciśnienia prowadzącej w kierunku Przasnysza i Chorzel. Jej głównym zadaniem jest zaopatrzenie w gaz ziemny Specjalnej Strefy Ekonomicznej funkcjonującej w tych miejscowościach.

Ciepłownictwo.

Na terenie gminy brak jest centralnych systemów zaopatrzenia w ciepło.

Podstawowa sieć wsi, to zabudowa wiejska z przewagą domów jednorodzinnych wolnostojących, gdzie źródła ciepła mają charakter dowolny. Stosowane są rozwiązania indywidualne, jednak z przewagą wykorzystywania węgla.

Ze względu na istnienie na terenie Regimina i Lekowa sieci gazowej część budynków jednorodzinnych, większość instytucji oraz zakładów usługowych i produkcyjnych korzysta z

kotłowni gazowych. Są to m.in. Urząd Gminy, szkoły, budynek ośrodka zdrowia, Zakład Masarski „Europa”, sklepy.

W nielicznych przypadkach w innych miejscowościach gminy zastosowano ogrzewanie gazem pochodzącym z przydomowych zbiorników z gazem opałowym.

Coraz popularniejsze staje się również wykorzystanie oleju opałowego jako paliwa w kotłowniach. Oprócz indywidualnych gospodarstw z tego typu rozwiązania skorzystały władze gminne przy modernizacji centralnego ogrzewania w szkołach w Szulmierzu i Zeńboku.

Gospodarka odpadami.

Gospodarka odpadami jest jednym z najważniejszych problemów ekologicznych, jakie musi rozwiązać samorząd lokalny. Jest to spowodowane zwiększającą się masą powstających odpadów i niewystarczającym ich gospodarczym wykorzystaniem.

Do roku 1999 zlikwidowane zostały istniejące na terenie gminy tzw. „dzikie” wysypiska, na które wywożone były odpady komunalne oraz część odpadów przemysłowych. Zostały one w całości zrekultywowane, zaś większość odzyskanych terenów zagospodarowane.

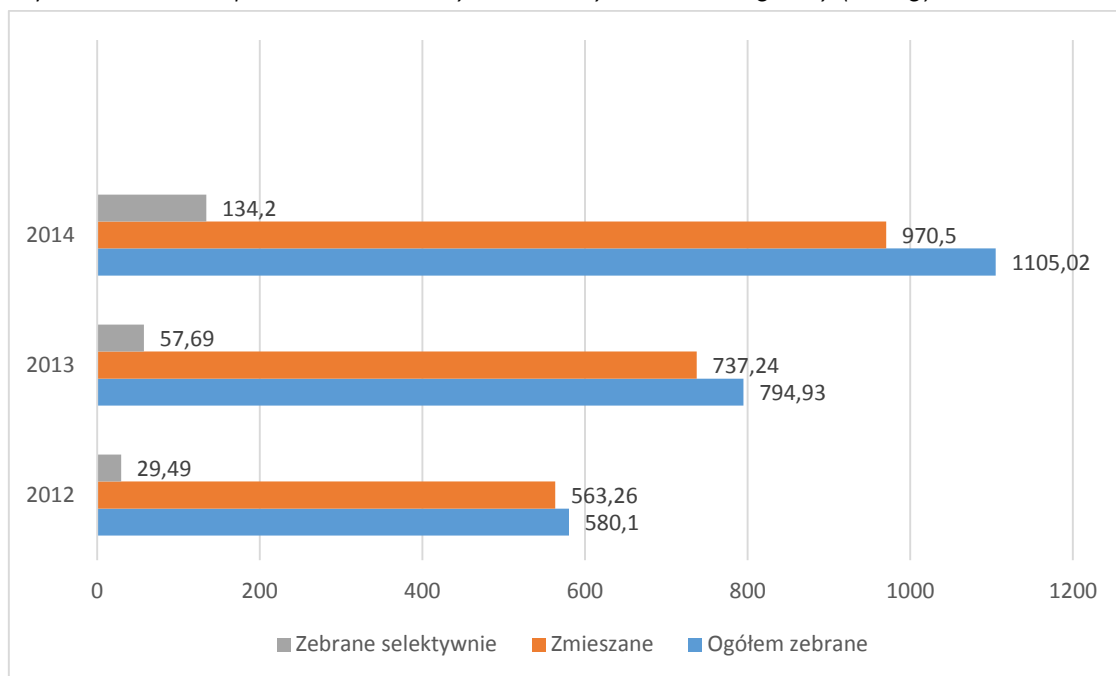
Gmina Regimin, jako jedna z pierwszych na terenie powiatu ciechanowskiego, przystąpiła do wdrażania systemu selektywnej zbiórki odpadów. Jeszcze w latach 2004-09 Urząd Gminy zakupił i rozmieścił we wszystkich sołectwach zestawy pojemników do zbiórki surowców wtórnych – szkła, makulatury, aluminium i tworzyw sztucznych. Środki na zakup pochodziły z budżetu gminy, Starostwa Powiatowego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Wsi. Ze sporządzanych sprawozdań wynika, że corocznie w sposób selektywny zbierano w ten sposób ok. 21 ton różnego rodzaju odpadów.

Od 1 lipca 2013 r., zgodnie z nowelizacją ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, zaczęły obowiązywać zmiany dotyczące sposobu gospodarowania odpadami komunalnymi. Zasady funkcjonowania gospodarki odpadami na terenie Gminy Regimin określone zostały w Uchwale nr XXVII/164/13 Rady Gminy w Regiminie w dnia 12 lutego 2013 r. w sprawie Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Regimin. W 2012 roku Rada Gminy przyjęła także uchwały w sprawie wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami, w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty i stawki opłaty za pojemniki, w sprawie określenia terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłat. Proces realnego wdrażania nowej gospodarki odpadami rozpoczęty został z 1 lipca 2013 roku. Zgodnie z obowiązującymi przepisami w drodze przetargu wyłoniona została firma, która na terenie gminy świadczy usługi w zakresie odbioru odpadów oraz ich zagospodarowania. Zadanie to, od 2013 r., realizuje Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych w Ciechanowie.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku do Urzędu Gminy wpłynęło łącznie 1431 deklaracji od osób fizycznych i prawnych, z tego 608 to deklaracje osób prowadzących selektywną zbiórkę odpadów i 741 – oddających odpady zmieszane. Sposób gromadzenia odpadów i zgodność metody zbiórki ze złożonymi deklaracjami są systematycznie monitorowane. PUK Ciechanów, zgodnie z wymogami przetargu, wdrożył system kodowania worków na odpady oraz, za pomocą czytników, wprowadzania do bazy danych ilości i rodzaju worków odbieranych z poszczególnych posesji.

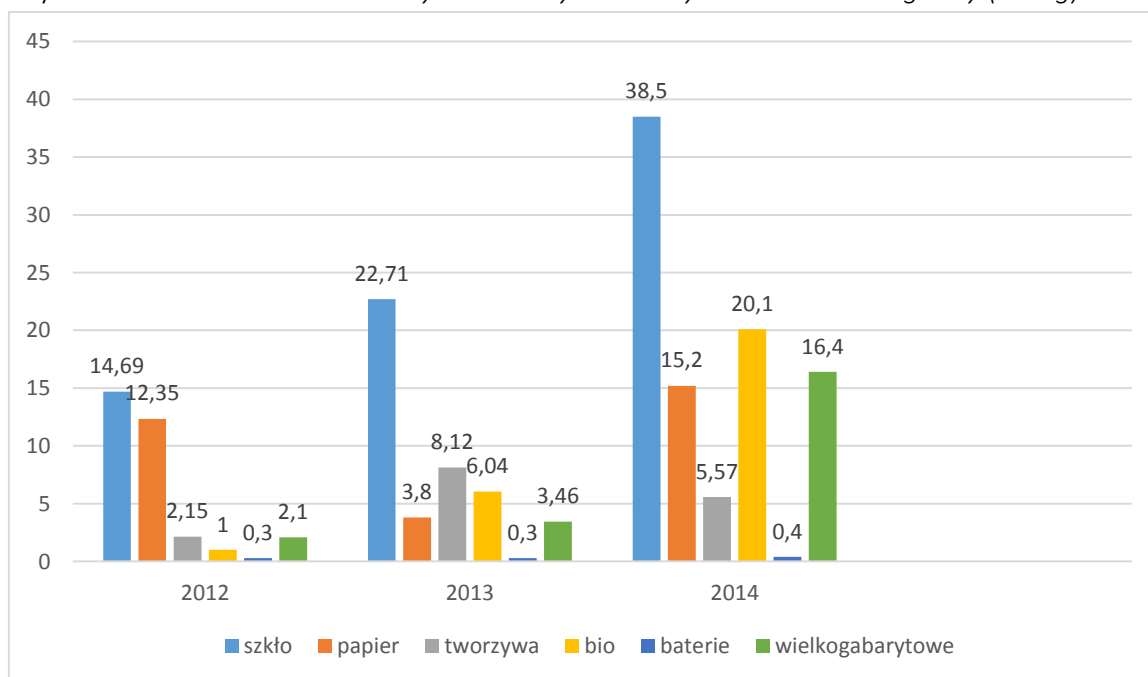
Wdrożenie nowego systemu zbiórki i zagospodarowania odpadów komunalnych spowodowało, iż systematycznie rośnie ilość odbieranych z terenu gminy odpadów, ale także tych gromadzonych w sposób selektywny, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 6: Ilość odpadów komunalnych zebranych z terenu gminy (w Mg):

Niewątpliwym sukcesem wdrażanego od 10 lat systemu selektywnej zbiórki odpadów oraz prowadzonej przez Urząd Gminy akcji propagowania odzysku surowców wtórnych jest corocznie wzrastająca ilość odpadów zebranych w sposób selektywny.

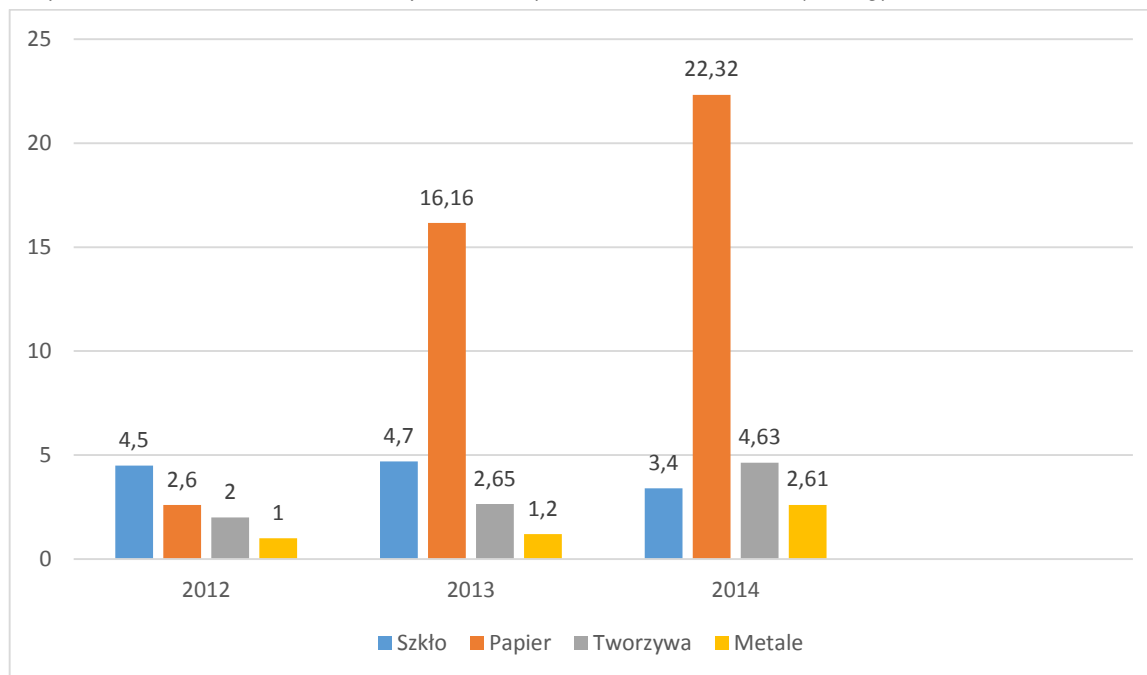
Wykres 7: Ilość surowców wtórnych zebranych selektywnie na terenie gminy (w Mg):

Wykres 6 i 7 - Źródło: baza danych PUK Ciechanów i UG Regimin.

Znaczna ilość surowców wtórnych odzyskiwana jest także w trakcie sortowania zebranych z terenu Gminy Regimin odpadów zmieszanych. Efekty tych działań obrazuje poniższy wykres:

Wykres 8: Surowce wtórne odzyskane w procesie sortowania (w Mg):

Źródło: baza danych PUK Ciechanów i UG Regimin.

Dużą rolę edukacyjną w zakresie kształcenia ekologicznego pełnią konkursy dla uczniów szkół z terenu Gminy Regimin, organizowane cyklicznie od 2007 roku przez Wójta Gminy. Pierwotnie ich podstawowym celem była nie tylko edukacja ekologiczna, ale także zbiórka surowców wtórnych: makulatury i zużytych baterii. Po wejściu w życie w 2013 roku nowych zasad zbiórki i zagospodarowywania odpadów efekty rzeczowe konkursów (szczególnie zbiórki makulatury) uległy zmniejszeniu, ale cele edukacyjne nie straciły swojej aktualności. Należy stwierdzić, że w okresie trwania konkursów ich uczestnicy zebrali łącznie ok. 170 ton makulatury oraz ponad 1000 kg zużytych baterii, które przekazano do utylizacji specjalistycznej firmie.

Od 2010 roku Gmina Regimin aktywnie uczestniczy w realizacji „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Regimin”. Według danych pochodzących z inwentaryzacji (dane z 2014 r.) na terenie gminy Regimin znajduje się ponad 3567 ton tego typu wyrobów. Są to przede wszystkim płyty eternitowe użyte do pokryć dachów na wszystkich rodzajach budynków. Uzyskiwane przez Gminę Regimin w latach 2010-2014 dofinansowanie ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, przeznaczone na unieszkodliwianie wyrobów azbestowych pozwoliło na utylizację blisko 276 ton tego niebezpiecznego odpadu. Kontynuacja programu planowana jest także na kolejne lata.

Niewielka ilość odpadów o charakterze medycznym i weterynaryjnym (ok. 120 kg rocznie) odbierana jest z terenu gminy na podstawie umów zawartych pomiędzy wytwórców tych odpadów ze specjalistycznymi firmami utylizacyjnymi.

4.5. Dziedzictwo kulturowe.

Rys historyczny.

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie gminy pochodzą z okresu neolitu (ok. 3 000 – 2 500 r. pne.), powstałe na prawdopodobnym styku kultur pucharów lejkowatych i ceramiki dołkowo- grzebykowej. Sporo śladów z kolejnych epok i okresów pozostawili mieszkańcy tego obszaru szczególnie z epoki brązu – kultury łużyckiej (prastłowiańskiej) oraz epoki wczesnego żelaza.

Radykalne zmiany przyniosło dotarcie na Mazowsze ludności słowiańskiej (VI w.), utrzymującej się głównie z rolnictwa, a więc nastawionej na trwałe osadnictwo. Były to grupy nieliczne i dlatego na podkreślenie zasługuje fakt, że na terenie gminy odnaleziono dwa ślady tego osadnictwa.

Okres średniowiecza przynosi intensywny rozwój osadnictwa, a jednocześnie kształtuje wyjątkową specyfikę dzisiejszej gminy Regimin. Na początku XII wieku rozpoczął się proces nadawania rycerstwu i możnowładcom ziemi książęcej, co doprowadziło w skutkach do powstawania majątków wyłącznie szlacheckich, właściwie bez osadnictwa drobnoszlacheckiego. Rozwój tych terenów uwarunkowany był (podobnie jak dzisiaj) wzrostem znaczenia grodu w Ciechanowie, jednego z najznacniejszych na Mazowszu. Czynnikiem hamującym rozwój tych terenów były najazdy Prusów, Jaćwingów, Litwinów, później zaś także Krzyżaków. Najdotkliwsze z nich miały miejsce w XIII i XIV wieku.

W 1329 roku zaistniała nieco groteskowa sytuacja, gdyż król czeski Jan Luksemburski zhołdował księstwo płockie i Łydynia stała się granicą państwową między Mazowszem a władztwem Korony Czeskiej. W okresie tym część mieszkańców dzisiejszej gminy Regimin była więc poddanymi...króla czeskiego. Podobna sytuacja miała miejsce w 1351 roku, gdy Kazimierz Wielki włącza księstwo płockie do Polski, zaś Mazowsze staje się samodzielnym państwem. W latach 1384-99 ponownie Łydynia staje się granicą państwową, bowiem książę płocki Siemowit IV tereny leżące na wschód od tej rzeki, a przynależne do Ziemi Zakrzeńskiej oddaje w zastaw Krzyżakom. W Regiminie władali więc rycerze z czarnym krzyżami na płaszczach, zaś w Lekowie stacjonowali rycerze mazowieccy.

Lekowo jest miejscowością, w której powstała jedna z najwcześniejszych na Mazowszu wiejskich parafii. Miało to miejsce w końcu XIII wieku i jest dowodem na znaczne zaludnienie tego obszaru. Parafia lekowska jest bowiem położona bardzo blisko Ciechanowa i utrzymanie tak blisko od siebie leżących parafii wymagało dużych możliwości finansowych parafian. Uposażeniem proboszcza lekowskiego pozostawał aż do 1864 roku leżący po drugiej stronie Łydyni Regimin.

Już w 1402 r. erygowano kolejną parafię – w Zeńboku, co dowodzi silnego zwiększenia zaludnienia, skoro musiano powołać nowy ośrodek duszpasterski.

Pierwsze zapisy w dokumentach świadczące o istnieniu Regimina i Lekowa pochodzą z 1385 roku. Trochę później, bo w 1396 roku wzmiankowano Koziczyn, w którym najprawdopodobniej na pocz. XV erygowano kolejną parafię.

Wiek XIV, XV i XVI to okres intensywnego rozwoju osadnictwa i prosperity gospodarczej terenów dzisiejszej gminy Regimin. Zapotrzebowanie na zboże, drewno i produkty rolne, szczególnie po włączeniu Pomorza Gdańskiego do Polski, sprzyjały tym procesom. Powstają kolejne miejscowości – Lekówiec, Kalisz, Kozdroje, Lipa, Mieczyki, Włosty - zakładane na terenach po wykarczowaniu lasów.

Okres od wieku XVI, aż po „Potop” szwedzki to czas intensywnego rozwoju gospodarki folwarcznej, zaś wyjątkiem w tym względzie była wieś Pniewo, którą zamieszkiwała szlachta zagrodowa. Dobra sytuacja gospodarcza dziedziców trwała do 1655 roku, gdy najazd szwedzki spowodował zapaść gospodarczą także na terenie dzisiejszej gminy Regimin. Areał upraw sprzed „Potopu” udało się przywrócić dopiero ok. 1800 roku. Poprawie sytuacji nie sprzyjały bowiem kolejne wojny i epidemie (np. w roku 1708) oraz upadek Ciechanowa, jako ośrodka administracyjnego i gospodarczego regionu.

Sytuacja ulega poprawie w II poł. XVIII wieku, gdy wzrasta aktywność miejscowych ziemian, ożywia się handel i produkcja rolna. Dowodem wzrostu gospodarczego jest podjęcie w tym okresie inwestycji kościelnych: budowy obecnego kościoła w Lekowie (1772), istniejącego do dzisiaj kościoła w Koziczynie (1780) oraz wzniesienia murowanej świątyni w Zeńboku (1798) odbudowanej po pożarze drewnianego kościoła w 1773 roku.

Okres po rozbiorach, szczególnie czasy Królestwa Polskiego, przyniosły wiele zmian, szczególnie w zakresie rolnictwa. Powstało Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, udzielające pożyczek na rozwój gospodarki. Odchodzono od trójpólówki, wprowadzano uprawy ziemniaka, buraków cukrowych, budowano wiatraki. Modernizacją objęto drogi, przechodzące przez Pawłowo, Szulmierz i Kalisz. Powstanie Listopadowe zahamowało te procesy.

W okresie międzypowstaniowym uwidacznia się proces powstawania na dzisiejszym obszarze gminy wielkiej własności. Do dóbr opinogórskich włączone zostały w 1834 r. Lekowo i las Modelka. Ważnym z punktu widzenia miejscowego krajobrazu faktem było też przenoszenie cmentarzy grzebalnych poza teren kościoła.

Powstanie Styczniowe zostawiło trwały ślad w dziejach gminy Regimin, tak z powodu toczonych tu potyczek, jak i udziału mieszkańców w wydarzeniach z lat 1861-64. Najbardziej znanym epizodem z tego okresu była bitwa stoczona Rosjanami w Zeńboku 8 września 1863 r. przez oddział Zygmunta Padlewskiego. Zginęło w niej ok. 100 powstańców, spłonęło pół wsi i zabudowania plebańskie.

Wielu mieszkańców brało udział w organizacji powstania i brało bezpośredni udział w walkach. W bitwie pod Rydzewem 8 sierpnia 1863 r. poległ 18-letni Jan Mościcki (stryj Prezydenta RP), którego ojciec, Walenty, właściciel Klic wystawił własnym kosztem oddział ułanów. Powstanie

wspierali nie tylko ziemianie, ale także ludność wiejska. Brał w nim udział m.in. Franciszek Dobrzeńcki, jeden z najdłużej żyjących weteranów Powstania.

Dla mieszkańców gminy niezwykle istotnym wydarzeniem było wprowadzenie reformy uwłaszczeniowej w 1864 roku. W lokalnym krajobrazie zniknęły niektóre majątki (np. Jarluty Duże), zaś powstały nowe osady (np. Mościce). Reforma administracyjna z 1867 r. spowodowała powstanie dużej gminy z siedzibą w Regiminie.

Dla miejscowej grupy ziemian lata do 1885 roku były okresem prosperity. Wiązało się to m.in. z budową Kolei Nadwiślańskiej, wzrostem opłacalności hodowli i upraw zbożowych. W tym okresie powstają okazałe murowane dwory w Szulmierzu (1870-80), Grzybowie (1880), czy wręcz pałacowe założenie w Koziczynie. Po okresowym załamaniu gospodarczym od 1895 r. powraca dobra koniunktura gospodarcza. Skutkuje ona upiększaniem otoczenia dworów (parki, sady, uporządkowanie zabudowy folwarcznej) oraz rozwojem sieci dróg.

Wyjątkowy charakter na terenie gminy Regimin miały wydarzenia z lat 1905-06. Przybrały one charakter walki o przywrócenie języka polskiego w szkołach i urzędach. Szczególną aktywność w tym zakresie przejawiał właściciel majątku Koziczyn Brunon Tysza. W 1906 r. Józef Włodek, dzierżawca folwarku Lekowo, doprowadził do powstania w Lekowie placówki Polskiej Macierzy Szkolnej. Z inicjatywy Michała Bojanowskiego powstaje Kółko Rolnicze w Klicach (1906). Na terenie gminy doszło także do najliczniejszych na obszarze Północnego Mazowsza strajków pracowników folwarcznych. Odnotowano je m.in. w Szulmierzu, Lipie, Koziczynie, Kotermaniu.

Ogromny wkład w rozwój życia społecznego, gospodarczego i oświatowego gminy i całego regionu mieli w tym okresie także właściciel Klic – Michał Bojanowski, proboszcz lekowski – ks. Antoni Gutkowski, właściciel majątku Grzybowo - Tadeusz Zawadzki, właściciel Targoń – Stanisław Wilcz. Z ich inicjatywy powołano do życia jedne z najstarszych w powiecie Straże Ogniove w Lekowie i Regiminie (powstały w 1913 r.), założono kilkanaście szkółek PMS. Dzięki inicjatywie społecznej (ks. A.Gutkowski, M.Bojanowski, J.Włodek) powstaje w Lekowie ośrodek opiekuńczy dla dzieci i sierot funkcjonujący w latach 1914-17 – wyjątkowy przykład na terenie całego regionu.

Okres I wojny światowej spowodował duże zniszczenia w zabudowie, dewastację pól i znaczny ubytek ludności. Wynikało to z faktu, że w okresie od października 1914 do lipca 1915 roku przez teren gminy przebiegała linia frontu, na której dochodziło do częstych walk i potyczek (m.in. ofensywa niemiecka w rejonie Pawłowa).

Odzyskanie niepodległości w 1918 roku nie oznaczało dla mieszkańców gminy powrotu do lat spokoju i rozwoju. Na początku sierpnia 1920 r. dotarły tutaj oddziały bolszewickie, ale już w kilkanaście dni później zostały wyparte przez wojska polskie. Do bitwy z bolszewikami doszło 20 sierpnia w rejonie Pawłowa i Lasów Lekowskich, gdzie 18 Dywizja Piechoty rozbiła bolszewicką 54 Dywizję Strzelców Pieszych.

Odwrót bolszewików pozwolił na przystąpienie do odbudowy zniszczeń wojennych. Intensywne zmiany w krajobrazie gminy nastąpiły szczególnie w latach 1923-30. Zbudowana została wówczas, uruchomiona w 1923 r., linia kolejki wąskotorowej, biegnąca od Ciechanowa przez Grzybowo, Regimin, Zeńbok do Gruduska. Pojawiły się słupy łączności telefonicznej. Powstało wiele nowych, najczęściej drewnianych domów mieszkalnych, krytych dachówką lub blachą. Modernizacji poddawano zabudowę mieszkalną i gospodarczą wchodzącą w skład folwarków.

Na podkreślenie zasługuje wysoka aktywność społeczna miejscowych ziemian i inteligencji. Z ich inicjatywy powstaje w 1929 roku Spółdzielnia Mleczarska w Lekowie, Spółdzielcze Stowarzyszenie Spożywców prowadzące sklep w Lekowie (1919), Spółdzielnia Pożyczkowo Oszczędnościowa (1919). Aktywnie działa Koło Ziemianek, utworzone jeszcze w 1912 roku z inicjatywy Jadwigi Bojanowskiej z Klic oraz Koło Gospodyń Wiejskich. Dwory są także propagatorami postępu w dziedzinie kultury rolnej. Właściciele majątków zapoczątkowują proces melioracji gruntów, są pionierami we wprowadzaniu nowych upraw, zapoczątkowują mechanizację rolnictwa.

Kryzys ekonomiczny lat 30-tych znacznie osłabił te działania i dopiero po 1935 roku zarysowały się pozytywne tendencje w dominującej na terenie gminy gospodarce rolnej. Wybuch II wojny światowej zniweczył jednak nadzieje na dalszy rozwój.

Działania wojenne września 1939 r. ominęły teren gminy i nie spowodowały poważnych zniszczeń. Regimin, wraz z całym północnym Mazowszem został włączony 26 X 1939 r. do Prus Wschodnich jako Rejencja Ciechanowska. Długofalowa polityka wobec tych ziem miała doprowadzić do ich germanizacji. Pierwszym etapem było wyniszczenie inteligencji i ziemiaństwa, czego doświadczyli także mieszkańcy naszej gminy. Wywiezieni i zamordowani zostali m.in. Tadeusz Zawadzki, właściciel Grzybowo, Władysław Kubicki, dyrektor szkoły w Regiminie, Tadeusz Tarnowski – dzierżawca majątku Lekowo. Majątki ziemskie przejęte zostały w zarząd niemiecki, zaś ich właściciele wysiedleni. Metodę wysiedleń zastosowano także w stosunku do dużej grupy ludności wiejskiej.

W okresie okupacji nie działały na terenie gminy oddziały partyzanckie, ale istniały struktury organizacji podziemnych, szczególnie Armii Krajowej. W niewielkim majątku Maliniak k.Pawłowa znajdowała się siedziba Inspektoratu AK na Prusy Wschodnie. Właściciele majątku, rodzina Rzewuskich, aktywnie działała w strukturach AK. Do historii przeszła postać 15-letniego Adama Rzewuskiego ps. „Burza”, który na wiosnę 1944 r. został ranny w potyczce z niemiecką żandarmerią w Lesie Lekowskim, a następnie zamordowany przez Niemców na posterunku w Lekowie.

Wkroczenie Armii Czerwonej na obszar gminy w styczniu 1945 roku przyniosło radykalne zmiany, rujnujące dotychczasowy porządek społeczny i polityczny. Już wiosną tegoż roku przystąpiono do parcelacji majątków, których na terenie gminy była znacząca ilość. Część gruntów przeznaczono na utworzenie Państwowego Gospodarstwa Rolnego w Klicach, większość rozparcelowano między bezrolnych i małorolnych chłopów. „Resztówki” majątków –

dwory i ich otoczenie – przeznaczano na cele społeczne: zazwyczaj mieszkania lub szkoły. Wyposażenie dworów systematycznie grabiono lub niszczone tak w czasie wojny, jak i po jej zakończeniu. Właściciele majątków zostali zmuszeni do opuszczenia nie tylko swoich siedzib, ale też terenu powiatu ciechanowskiego. Dewastacji i zniszczeniu uległa więc wielka część dorobku kulturalnego i historycznego gminy, jaką przez stulecia tworzyła warstwa ziemian, mająca ogromny wpływ na dzieje gminy Regimin.

Warto zaznaczyć, że po 1945 roku teren gminy był obszarem działania kilku grup zbrojnego podziemia, w tym najsłynniejszego na Mazowszu oddziału Narodowych Sił Zbrojnych pod dowództwem Mieczysława Dziemiaszkiewicza ps. „Rój”. Największymi akcjami zbrojnego podziemia był atak na posterunek MO w Regiminie oraz udany zamach na szefa ciechanowskiego UB w Pniewie Wielkim (12 VII 1948 r.).

Stan obiektów dziedzictwa kulturowego.

Obiekty zabytkowe.

Na terenie gminy Regimin nie ma zabytków posiadających wyjątkowe walory historyczne i architektoniczne, określonych jako zabytki klasy „0”. Obiekty, które uznano za zabytkowe, są świadectwem wyjątkowej przeszłości tego terenu, kształtowanej przede wszystkim przez ziemiaństwo oraz podkreślają rolę Kościoła katolickiego w dziejach wsi polskiej.

Tab.42. *Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków*

Lp.	Lokalizacja	Dziedzictwo kulturowe
1.	Jarluty Małe	Zespół dworski: dwór drewniany z XIX/XX w.
3.	Klice	Dwór drewniano/murowany z XVIII/XIX w.
4.	Koziczyn	Dwór murowany z ok. 1890 r.
5.	Koziczynek	Kościół parafialny p.w. św. Trójcy, drewniany z kon. XVIII w.
6.		Dzwonnica drewniana z XIX w.
7.	Lekowo	Kościół parafialny p.w. św. Stanisława, drewniany z 1772 r.
8.		Dzwonnica drewniana z XIX w.
9.		Dwór murowany z ok. 1880 r.
10.	Lipa	Zespół dworski: dwór murowany z XIX/XX w. dwór murowany z 1928 r.
11.	Szulmierz	Dwór murowany z 1874 r.
12.	Zeńbok	Kościół parafialny p.w. św. Bartłomieja, murowany z XVIII w.
13.		Dworek drewniany z ok. 1850 r.

Źródło: Gminna Ewidencja Obiektów Zabytkowych.

Bardzo cenne z historycznego punktu widzenia są elementy wyposażenia trzech kościołów parafialnych istniejących na terenie gminy. W 1970 roku większość jego elementów została wpisana do rejestru zabytków.

Tab.43. Zabytkowe wyposażenie kościołów parafialnych istniejących na terenie gminy:

Świątynia	Elementy zabytkowego wyposażenia
Lekowo Kościół p.w. św. Stanisława BM	- kielich mszalny, pozłacane srebro, barok (XVII w.), - kielich mszalny, pozłacane srebro, barok (XVII w.), - monstrancja późnogotycka, pozłacane srebro, (1606 r.) - monstrancja klasycystyczna (I poł. XIX w.)
Zeńbok Kościół p.w. św. Bartłomieja	- ambona klasycystyczna (kon. XVIII w.), - kielich mszalny, pozłacane srebro, barok (XVIII w.), - ołtarz główny, klasycyzm (kon. XVIII w.), - 2 ołtarze boczne, klasycyzm (kon. XVIII w.), - ornat biały, barok (II poł. XVIII w.), - obraz MB z Dzieciątkiem, barok ludowy (kon. XVIII w.)
Kozicznynek Kościół p.w. Św. Trójcy	- ołtarz główny, barok (XVII/XVIII w.), - ołtarz boczny, późny barok (poł. XVIII w.), - 2 ołtarze boczne, barok - klasycyzm (II poł. XVIII w.), - ambona, barok (I poł. XVIII w.), - monstrancja, póź. gotyk (pocz. XVII w.).

Źródło: Gminna Ewidencja Obiektów Zabytkowych.

Należy nadmienić, że kościoły w Lekowie i Koziczyнку są pięknymi przykładami drewnianej architektury sakralnej, zaś ich urodę podkreśla malownicze usytuowanie na wzniesieniu górującym nad doliną Łydyni (Lekowo) i na skraju krawędzi opinogórskiej (Kozicznynek).

Oprócz zespołów dworskich wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy Regimin istnieją także inne tego typu obiekty, cenne z powodów architektonicznych, historycznych i kulturowych. Z tych też powodów ujęte zostały one w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

Tab. 44: Obiekty historyczne wpisane do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków:

Lp.	Miejscowość	Charakterystyka obiektu.
1.	Grzybowo	Dwór murowany z ok. 1880 r.
2.	Karniewo	Dwór drewniany z ok. 1860 r.

Źródło: Gminna Ewidencja Obiektów Zabytkowych.

Stanowiska archeologiczne.

Według ewidencji Zabytków Archeologicznych znajdujące się zasobach Wojewódzkiego Mazowieckiego Konserwatora Zabytków Delegatura w Ciechanowie na terenie Gminy Regimin zarejestrowano 60 stanowisk archeologicznych. W dużej części są to ślady osadnictwa z różnych epok (żelaza, brązu) i okresów (lateński, halsztadzki, rzymski) oraz czasów

późniejszych – średniowiecza i nowożytności. Rzadsze, ale bardzo interesujące, są znaleziska pozostałości po osadach oraz cmentarzyskach, także z różnych okresów i epok.

Najlepiej przebadanym pod względem archeologicznym obszarem gminy jest rejom miejscowości Targonie. Szczegółowe badania i wykopaliska prowadzone były w związku z budową Gazociągu Jamalskiego. W ich trakcie dokonano bardzo istotnych odkryć, w tym ślady osadnictwa kultury wielbarskiej z okresu późnorzymskiego, a szczególnie dowody na istnienie w tym rejonie osadnictwa z przełomu neolitu i wczesnej epoki brązu. Odnalezione zabytki pozwoliły określić, że osadnicy z tego okresu reprezentowali kulturę narewską. Jest to najbardziej na południe wysunięty obszar, na którym udokumentowano istnienie tego typu kultury.

Kolejnym z najcenniejszych obiektów archeologicznych znajdujących się na terenie gminy jest grodzisko położone w miejscowości Karniewo. Według badaczy zostało ono założone przez osadników reprezentujących kulturę kurhanów zachodniobałtyjskich (ok. V w. pne.) z przełomu epok brązu i żelaza. Obiekt ten został w 1993 r. wpisany do rejestru zabytków.

Budownictwo wiejskie.

Na terenie gminy zachowały się nieliczne przykłady dawnego budownictwa mieszkalnego. Najczęściej są to domy pochodzące z okresu 1920 – 1930, stanowiące typowe przykłady drewnianej architektury wiejskiej z tych lat. Rzadko spotkać można budynki murowane z tego okresu (Lekowo, Karniewo, Regimin, Targonie).

Tab. 45: *Obiekty budownictwa wiejskiego wpisane do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków:*

Lp.	Miejscowość	Obiekt
1.	Jarluty Małe	Spichlerz drewniany z XIX w.
2.	Pawłowo	Dom nr 39, dawny czworak drewniany z pocz. XX w.
3.		Obora murowana z pocz. XX w.
4.		Obora murowana z [pocz. XX w.
5.		Chlewnia murowana z pocz. XX w.
6.		Kuźnia murowana z pocz. XX w.
7.	Pniewo Czeruchy	Dom dróżnika kolejowego z ok. 1877 r.
8.	Szulmierz	Dom nr 32a, drewniany z ok. 1890 r.
9.		Dom nr 36, drewniany z 1917 r.
10.		Chlew przy domu nr 10.
11.	Zerńbok	Wiatrak drewniany z przełomu XIX i XX w.
12.	Pniewo Wielkie	Dom nr 14, drewniany z pocz. XX w.

Źródło: *Gminna Ewidencja Obiektów Zabytkowych.*

Jedynym przykładem dawnych obiektów techniki jest na terenie gminy wiatrak drewniany z przełomu XIX i XX wieku stojący w m. Zerńbok. Przekształcony na młyn z

urządzeniami elektrycznymi zachował jedynie część elementów dawnej architektury (zdemontowane zostały skrzydła wiatraka).

Znacząca część zachowanych przykładów budownictwa wiejskiego wpisana została do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

Cenne z punktu widzenia kulturowego są miejscowości o dobrze zachowanych historycznych układach przestrzennych. W prawie nienaruszonym stanie zachowały się one w Kaliszu, Karniewie, Pawłowie, Targoniach, Zeńboku oraz Pniewie Wielkim. Działania inwestycyjne w tych miejscowościach nie mogą zmieniać ich układu komunikacyjnego oraz charakteru zabudowy.

Cmentarze.

Niezwykle ciekawymi elementami dziedzictwa kulturowego gminy są niewątpliwie cmentarze, zarówno te, które swoją funkcję pełnią do dzisiaj, jak i te, które nie są wykorzystywane do grzebania zmarłych.

Do pierwszych zaliczyć należy cmentarz parafialny w Lekowie, którego początki sięgają XIX wieku. Z tego też okresu pochodzą najstarsze istniejące na nim nagrobki, wykonane najczęściej z żeliwa i kamienia.

Cmentarz ten jest miejscem spoczynku wielu osób, które na trwale zapisały się w historii regionu i kraju, m.in. rodziny Bojanowskich, Walentego i Jana Mościckich, wielu miejscowych ziemian i ich rodzin.

Bardzo ciekawy pod względem kulturowym i historycznym jest dawny przykościelny cmentarz grzebalny w Koziczynku. Przy przenoszeniu go w II poł. XIX w. na nowe miejsce poza obręb przykościelny część płyt nagrobnych, pochodzących z grobów najznacniejszych rodzin, wmurowano w kamienny parkan otaczający świątynię. Dzięki temu przetrwały one do dzisiaj w dość dobrym stanie.

Podobnie jak w Koziczynku, także cmentarz grzebalny w Zeńboku zlokalizowano na nowym miejscu w II poł. XIX wieku. Nie zachowały się jednak na nim pomniki i nagrobki z XIX i pocz. XX wieku.

W obrębie Lasów Lekowskich, na granicy wsi Pniewo Czeruchy zachował się cmentarz założony w czasie I wojny światowej, na których pochowano żołnierzy niemieckich poległych w walkach 1915 roku. Uległ on bardzo poważnemu zniszczeniu, gdyż nie prowadzono na nim żadnych prac konserwatorskich i renowacyjnych.

Ze względu na swoją wartość historyczną i kulturową cmentarze parafialne w Lekowie, Koziczynku i Zeńboku oraz cmentarz wojenny z 1915 r. wpisane zostały do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

Panująca w II poł. XIX w. epidemia cholery zostawiła swój ślad także na terenie gminy Regimin. W pobliżu miejscowości Lekówiec znajdował się cmentarz choleryczny, którego lokalizację potwierdzają relacje najstarszych mieszkańców okolicy. Obecnie znajduje się tutaj krzyż oznaczający miejsce pochówku ofiar epidemii.

Na cmentarzach w Lekowie, Koziczynku i Zeńboku znajdują się groby nieznanym żołnierzom poległym w czasie wojny bolszewickiej 1920 roku oraz II wojny światowej. Opiekę nad nimi sprawuje młodzież szkolna oraz Urząd Gminy w Regiminie.

Figurki i kapliczki przydrożne.

Charakterystycznym elementem krajobrazu wsi polskiej są niewątpliwie figurki i kapliczki przydrożne. Te spotykane na terenie gminy Regimin są ciekawe w formie, czasami w sposób szczególny wyróżniające się na terenie województwa. Przykładem jest tutaj pochodząca z końca XIX wieku kapliczka w Regiminie. Powstała ona jako wotum dziękczynne za uratowanie mieszkańców okolicy od zarazy. Zbudowana z cegły, otoczona kamiennym parkanem znajduje się w bardzo dobrym stanie.

Innym przykładem jest figura Matki Boskiej usytuowana na przykościelnym placu w Lekowie. Powstała jako wotum dziękczynne za uratowanie ks. Antoniego Gutkowskiego, proboszcza parafii Lekowo z niewoli bolszewickiej w 1920 roku. Pięknie wykonana kapliczka z kamienia polnego, znajdująca się w otoczeniu drzew, stanowi jeden z najbardziej charakterystycznych elementów krajobrazu miejscowości.

Najstarszą istniejącą kapliczką jest zbudowana z cegły kapliczka w m. Karniewo, pochodząca z XVIII wieku. Jej fundatorem był prawdopodobnie miejscowy ziemianin. Otoczona opieką mieszkańców znajduje się ona w bardzo dobrym stanie. Jej znaczenie dla historii gminy podkreśla fakt, że została ona wpisana do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków.

We wsiach, przy drogach i na skrzyżowaniach dróg spotkać można jeszcze kilkadziesiąt dobrze zachowanych i utrzymanych kapliczek oraz krzyży pochodzących z okresu od połowy XIX wieku do końca XX w.

Niezwykłe bogactwo i specyfikę dziedzictwa kulturowego zawdzięcza gmina Regimin w ogromnej części ogromnemu wpływowi warstwy ziemiańskiej na wszystkie dziedziny życia społecznego. Ta nietypowa dla Mazowsza struktura społeczna kształtowała się w obszarze Regimina już od XII wieku, gdy warstwa rycerska otrzymywała nadania książęcej ziemi. Proces tworzenia się majątków ziemskich toczył się w następnych stuleciach w wyniku czego na terenie dzisiejszej gminy Regimin prawie nie występowała własność drobnoszlachecka, tak charakterystyczna dla całego Mazowsza. Jedynym wyjątkiem było tu Pniewo Wielkie, gdzie dominowała drobna szlachta zagrodowa.

Gminę Regimin cechuje niezwykajnie duża ilość zespołów podworskich, które w przeszłości były siedzibami znaczących rodów ziemiańskich. Nie były to okazałe rezydencje i pałace, ale stanowiły centra życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego okolicy. Z szeregów ziemiaństwa wywodzi się wiele wybitnych postaci, znaczących w historii nie tylko regionu, ale i całego kraju.

Najstarszymi rodami związanymi z terenem dzisiejszej gminy byli Dunin Wąsowicze i Lekowscy, pełniący już od średniowiecza ważne urzędy w hierarchii świeckiej i kościelnej dawnej Rzeczypospolitej.

Z dziejami majątku w Klicach jest ściśle związana rodzina Mościckich, która władała nim do końca XIX wieku. Jej wybitnym przedstawicielem był Walenty Mościcki, uczestnik Powstania Styczniowego, dziadek Ignacego Mościckiego późniejszego Prezydenta RP. Syn Walentego – Jan – zginął w wieku 18 lat w bitwie pod Rydzewem w sierpniu 1863 r. dowodząc oddziałem „Złotych ułanów”. Obaj – ojciec i syn, pochowani są na cmentarzu parafialnym w Lekowie.

Właścicielami Klic po Mościckich była spokrewniona z nimi rodzina Bojanowskich. Najśłynniejszy z nich – Michał Bojanowski – był wybitną postacią początków XX wieku. Poseł do rosyjskiej Dumy, później zaś Senator RP, należał do czołowych działaczy Narodowej Demokracji w Polsce i wchodził do najwyższych władz Endecji w okresie międzywojennym. Położył ogromne zasługi dla rozwoju spółdzielczości, rozwoju oświaty i rolnictwa na terenie gminy. Spoczywa na cmentarzu w Lekowie.

Właścicielami majątku Grzybowo była od pocz. XX wieku rodzina Zawadzkich. Tadeusz Zawadzki, władający tymi dobrami do 1939 roku, był znanym działaczem społecznym i inicjatorem wielu działań modernizujących rolnictwo (m.in. melioracji gruntów na terenie gminy). Był bratem Józefa, profesora fizyki na Politechnice Warszawskiej i stryjem słynnego Tadeusza Zawadzkiego „Zośki”, bohatera Szarych Szeregów. To we dworze w Grzybowie mały „Zośka” spędzał przez kilka lat wakacje w towarzystwie swoich krewniaków. Tadeusz Zawadzki został w swoisty sposób „doceniony” przez Niemców: aresztowany w pocz. 1940 roku zginął prawdopodobnie w którymś z obozów.

Właścicielami znacznego obszaru ziemi, w tym majątku Lekowo, byli Krasińscy z Opinogóry. Pełnili przez wiele lat rolę kolatorów kościoła w Lekowie, ufundowali dla niego piękną klasycystyczną monstrancję (gen. Wincenty Krasiński), ofiarowali też ziemię pod cmentarz parafialny w tej miejscowości.

Właścicielami mająteczku Maliniak k. Pawłowa byli Rzewuscy, potomkowie słynnego rodu magnackiego. Z dziejami gminy Regimin wiązała ich tragedia z okresu II wojny światowej, gdy w Lasach Lekowskich Niemcy zranili, a później zamordowali Adasia Rzewuskiego, 15-letniego partyzanta AK ps. „Burza”. Za działalność w Armii Krajowej rodzina zapłaciła nie tylko śmiercią syna, ale też utratą domu, ziemi i tułaczką, także po 1945 roku.

Wybitne postacie związane z gminą nie wychodziły tylko z kręgów ziemiaństwa. W Koziczynie, w rodzinie ubogiego chłopca urodził się Bolesław Biegas – jeden z najśłynniejszych polskich rzeźbiarzy XIX-XX wieku. Swoją karierę zawdzięczał w dużej mierze opiece miejscowego proboszcza i wsparciu innej wybitnej postaci pochodzącej z terenu gminy – dr Franciszka Rajkowskiego. Ten wybitny społecznik i lekarz urodził się w Jarlutach Dużych w rodzinie chłopskiej. Pomoc proboszcza lekowskiego pozwoliła mu na zdobycie wykształcenia i wykorzystanie swojego talentu do rozwinięcia działalności lekarskiej.

Z Szulmierzem i dworem Cyprysińskich związana jest też postać Stefana Żeromskiego. To tutaj w okresie studiów pracował jako nauczyciel zarabiając na swoje kształcenie. W swoich „Dziennikach” zawarł wspaniały opis pobytu w Szulmierzu, obejmujący także barwną charakterystykę ludzi, z jakimi się spotkał.

5. WNIOSKI WYIKAJĄCE Z ANALIZY AKTUALNEJ SYTUACJI SPOŁECZNO – GOSPODARCZEJ GMINY.

5.1. Uwarunkowania ekologiczno-przestrzenne.

Gminę Regimin cechuje bardzo dobre położenie pod względem krajobrazowo – przyrodniczym oraz wysoki wskaźnik lesistości. Mając na uwadze lokalizację w bezpośrednim sąsiedztwie miasta powiatowego oraz bliskość ogromnej aglomeracji miejskiej (Warszawa) walory przyrodnicze, bogactwo lasów, czystość środowiska, zróżnicowanie krajobrazu oraz brak zainwestowania ciężkiego i uciążliwego przemysłu wskazana byłoby zwrócenie uwagi na wykorzystanie tych aspektów na rzecz rozwoju turystyki (szczególnie rowerowej), gospodarstw agroturystycznych i ośrodków rekreacyjnych. Z takim wnioskiem przemawia także planowana budowa zbiornika retencyjnego na rzece Łydyni, ogromnie zwiększająca potencjał i atrakcyjność gminy w tej dziedzinie gospodarki. Konieczna wydaje się też większa aktywność marketingowa gminy, reklamująca atuty położenia i docierająca ze swoją ofertą do szerszego grona odbiorców. Takie działania mogą skutkować wzrostem zainteresowania Gminą Regimin jako miejscem letniego i weekendowego odpoczynku dla mieszkańców Ciechanowa i Aglomeracji Warszawskiej.

Czynnikami sprzyjającymi rozwojowi gminy są także dobrze rozwinięta sieć dróg oraz linia kolejowa Warszawa – Gdynia z przystankiem w Pniewie Czeruchach. Atrakcyjność gminy zwiększa także czyste i niezdegradowane środowisko przyrodnicze, bogactwo flory i fauny oraz brak źródeł znaczącego zanieczyszczenia powietrza i hałasu.

W zakresie gospodarki przestrzennej Gmina prowadzi zagospodarowanie w kierunku budownictwa jednorodzinnego oraz usługowego. W obliczu proponowanych działań, zmierzających w stronę większego zainteresowania Gminy turystyką, jest to kierunek prawidłowy. Newralgiczne dla planowania rozwoju gminy są uwarunkowania środowiskowe wynikające z licznych form ochrony środowiska przyrodniczego występujących na jej terenie. Należy także uwzględnić fakt, że gmina położona jest nad Głównym Zbiornikiem Wód Podziemnych „Górna Łydynia”, będącego strategicznym rezerwuarem wody pitnej na obszarze o głębokim jej deficycie. Wpływ na planowanie przestrzenne mają także ograniczenia wynikające z funkcjonowania na terenie gminy Tłoczni gazu „Ciechanów” oraz gazociągu tranzytowego „Jamał – Europa Zachodnia” wraz z towarzyszącą mu infrastrukturą. Istotnym argumentem ułatwiającym rozwój gminy jest objęcie terenów zabudowanych aktualnym Planem zagospodarowania przestrzennego oraz aktualnego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Regimin.

Przy tworzeniu wizji i określaniu kierunków rozwoju należy uwzględnić zidentyfikowane w trakcie analizy problemy. Należą do nich przede wszystkim:

- konieczność zachowania walorów środowiska naturalnego oraz przestrzeganie obowiązujących przepisów w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego,
- konieczność poprawy stanu czystości wód rzek Łydyni, Pławnicy oraz drobniejszych cieków wodnych,
- zwiększanie poziomu lesistości gminy, zwłaszcza na glebach słabszych,

- likwidację zagrożenia wyrobami azbestowymi i zawierającymi azbest (w szczególności pokrycia dachowe),
- wdrażanie dyrektywy azotanowej na dużej części obszaru gminy,
- umiejętne powiązanie walorów środowiska i zasobów przyrodniczych gminy z planami rozwoju gospodarczego,
- brak kompletnego Planu zagospodarowania przestrzennego gminy,
- likwidacja ważnych dla środowiska zakrzaczeń i zadrzewień śródpolnych,

5.2. Uwarunkowania społeczne.

Jak wynika z przeprowadzonych analiz liczba mieszkańców Gminy Regimin nie ulega istotnemu zmniejszeniu, a wynika to z przede wszystkim z osiedlania się na jej terenie mieszkańców miast, pragnących korzystać z atrakcyjności gminy. Martwic musi jednak odnotowywany w ostatnich 10 latach ujemny przyrost naturalny w Gminie. W długofalowej perspektywie należałoby uwzględnić przyrost migracyjny i dostosować warunki do wzrastających potrzeb i wymogów potencjalnych mieszkańców. Rozwinąć należy system opieki przedszkolnej, bazę infrastruktury społecznej, poszerzyć ofertę kulturalną i rekreacyjną oraz bazę sportową. W zakresie oświaty warto byłoby zwrócić się w kierunku zwiększenia oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.

Systematycznej poprawie ulega stan infrastruktury społecznej. Większość obiektów świetlic wiejskich znajduje się w dobrym stanie technicznym, co jest efektem ich remontów i modernizacji. Bardzo dobry jest także stan ich wyposażenia. Wraz z bardzo dobrze działającą Gminną Biblioteką Publiczną i szkołami świetlice tworzą bazę do organizacji życia społeczno – kulturalnego mieszkańców gminy. Na podkreślenie zasługuje wysoki poziom sportu dzieci i młodzieży, reprezentowanego przede wszystkim przez MUKS „Czarni” Regimin oraz dobry stan bazy sportowo-rekreacyjnej. Tworzą go m.in. kompleks hali sportowej w Regiminie, system wiejskich i przyszkolnych placów zabaw dla dzieci, wytyczone na terenie gminy szlaki rowerowe wraz z miejscami odpoczynku dla rowerzystów. Coraz bogatszy jest także gminny kalendarz imprez sportowych, kulturalnych, okolicznościowych oraz uroczystości i świąt lokalnych dający, wraz ze sportem, szansę na zagospodarowanie wolnego czasu.

Poziom opieki zdrowotnej na terenie gminy można określić jako dobry, ale zaznacza się problem dostępu do usług i leczenia specjalistycznego. Obniżeniu uległ natomiast poziom bezpieczeństwa publicznego, co spowodowane jest likwidacją posterunku policji w Regiminie. Dobrze funkcjonuje i spełnia swoje zadania system opieki społecznej, borykający się ze zwiększającym się ubóstwem, bezrobociem oraz zjawiskami patologii społecznej.

Najważniejszymi problemami występującymi na terenie gminy w sferze społecznej określić należy:

- pogłębiający się niż demograficzny i proces starzenia się społeczeństwa,
- zagrożenie emigracją ludzi młodych i wykształconych,
- brak mieszkań socjalnych i komunalnych,
- słabe wyposażenie mieszkań w instalacje sanitarne (łazienki, wc),
- utrzymujący się poziom bezrobocia i duży odsetek długotrwale bezrobotnych,

- niski poziom wykształcenia i przygotowania zawodowego,
- ubożenie społeczeństwa i wzrastający poziom wydatków na pomoc społeczną,
- mała aktywność mieszkańców w sferze gospodarczej,
- niedostateczna oferta zagospodarowania czasu wolnego,
- niezadowolający poziom bezpieczeństwa publicznego w zakresie działalności policji,
- ograniczona oferta spędzania czasu wolnego,
- niewystarczająca baza infrastrukturalna w zakresie rekreacji i wypoczynku mieszkańców,
- brak świetlic wiejskich w części mniejszych miejscowości.

5.3. Uwarunkowania gospodarcze.

Uwidacznia się sukcesywnie malejące znaczenie rolnictwa w procesach rozwoju gospodarczego gminy. Likwidacji ulegają małe, niskotowarowe gospodarstwa rolne oraz spada zatrudnienie w tej gałęzi gospodarki. Dominującą pozycję zajmują gospodarstwa wielkoobszarowe, wyposażone w nowoczesny sprzęt i maszyny, posiadające specjalistyczny kierunek produkcji. Ze względu na stosunkowo wysoką jakość użytków rolnych rolnictwo będzie jednak w dalszym ciągu dominującą dziedziną życia gospodarczego na terenie gminy. W okresie perspektywicznym należy więc wspierać rozwój tego typu gospodarstw, z jednoczesnym propagowaniem uprawy warzyw i sadownictwa. Koniecznym do wdrażania kierunkiem jest dywersyfikacja źródeł dochodów, co sprzyjać będzie tak rozwojowi gospodarczemu, jak też przeciwdziałaniu bezrobociu i pogłębianiu się ubóstwa. Należy więc rozwijać m.in. działalność agroturystyczną na bazie czystego ekologicznie rolnictwa.

Poważną szansą na zmianę struktury gospodarczej gminy jest rozwój sektora usług i handlu. Obecnie jest on zbyt słaby, rozproszony pod względem specjalizacji oraz będący źródłem utrzymania niewielkiej ilości mieszkańców. Rozwoju wymaga działalność usługowa na rzecz obsługi rolnictwa, gastronomi oraz turystyki i rekreacji. Uwarunkowania środowiskowe i gospodarcze pozwalają perspektywicznie planować powstawanie małych i średnich zakładów z dziedziny przetwórstwa i przechowywania produktów rolnych, których obecnie brak na terenie gminy. Możliwym jest także powstanie mniejszych zakładów o innych profilach produkcji, jednakże charakteryzujących się brakiem uciążliwości oraz negatywnego wpływu na środowisko naturalne.

Bardzo poważnym „kołem napędowym” lokalnej gospodarki może być mieszkalnictwo oraz indywidualne budownictwo letniskowe i rekreacyjne. Ważne jest stwarzanie przez gminę korzystnych warunków dla tej działalności, wyznaczanie pod te cele terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Z punktu widzenia rozwoju gospodarki gminy newralgicznym elementem jest projekt budowy zbiornika retencyjnego na rzece Łydyni. Realizacja tej inwestycji daje szansę na wielokierunkowe jej wykorzystanie, w tym w zakresie gospodarczym, ekologicznym, rekreacyjno-wypoczynkowym, jak i rozwoju alternatywnych źródeł energii (niewielka hydroelektrownia na zaporze).

Plan rozwoju Gminy Regimin winien uwzględniać wyartykułowane w trakcie analizy zagadnienia problemy:

- słabość sektora usług pozarolniczych,
- brak zakładów przetwórstwa rolno – spożywczego,
- niewielka liczba inwestorów zewnętrznych,
- brak dywersyfikacji źródeł dochodów,
- „głód ziemi” ograniczający możliwość powiększania areału gospodarstw rolnych,
- bardzo zły stan systemu melioracyjnego,
- słaby rozwój sektora agroturystyki,
- brak bazy noclegowej i gastronomicznej na obszarze gminy,
- ograniczenia rozwoju gospodarczego wynikające z uwarunkowań środowiskowych,
- brak zakładów przetwórstwa rolno – spożywczego w sąsiedztwie gminy utrudniający korzystny zbyt produktów rolnych,

5.4. Infrastruktura techniczna.

Obecnie wykorzystywane na terenie gminy ujęcia wody oraz stacje jej uzdatniania zapewniają pełne pokrycie bieżących potrzeb. Sieć wodociągowa obejmuje prawie 99 % gospodarstw domowych. Zakładając rozwój gminy w kierunku mieszkalnictwa i zagospodarowania wypoczynkowego należy uwzględnić uzbrajanie terenów przeznaczanych na te cele.

Dla poprawienia stanu środowiska przyrodniczego oraz zapewnienia warunków do rozwoju gospodarczego i poprawy jakości życia mieszkańców niezbędne jest uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenie gminy poprzez systematyczną rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej i ograniczenie niekontrolowanych wycieków do gruntów.

Na obszarze gminy funkcjonuje sieć gazowa średniego i niskiego ciśnienia wraz ze stacją redukcyjną I-go stopnia. Stwarza to warunki do zintensyfikowania rozbudowy gazociągów umożliwiających korzystanie z tego źródła energii przez większą liczbę nieruchomości. Działania te nie tylko wpłyną na wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy, staną się czynnikiem sprzyjającym rozwojowi osadnictwa, ale także pozwolą na ograniczenie emisji szkodliwych substancji do atmosfery poprzez likwidację kotłowni opalanych węglem.

Warunki klimatyczne i terenowe umożliwiły powstanie na terenie sołectwa Targonie pierwszej elektrowni wiatrowej o moc ok. 3, MW. Uwzględniając uwarunkowania środowiskowe (obszar chronionego krajobrazu) oraz opinie mieszkańców planować należy lokalizację kolejnych turbin wiatrowych. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych stać się może kolejnym elementem strategii rozwoju gospodarczego gminy.

W związku z zakładanym przyrostem terenów zainwestowanych, głównie zabudowy jednorodzinnej i usługowej, nastąpi znaczny wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną. Obecny stan linii przesyłowych, szczególnie niskiego napięcia, wymaga niezbędnej modernizacji. Konieczna jest więc przebudowa i rozbudowa tego typu infrastruktury (linie elektroenergetyczne o napięciu 20 kV, niskiego napięcia – 0,4 kV oraz stacji transformatorowych 20/04 kV).

Stan systemu łączności i sieci telekomunikacyjnych na terenie gminy określić można jako zadowalający. Doinwestowania i rozbudowy wymaga natomiast system dostępu do internetu szerokopasmowego. Działania w tym zakresie są już wdrażane, ale wymagają intensyfikacji.

Znacznej poprawie, rozbudowie i unowocześnieniu uległ w ostatnich latach system komunikacyjny funkcjonujący na terenie Gminy Regimin. Należy jednak kontynuować proces poprawy komunikacji pomiędzy poszczególnymi wsiami, przebudowy i podwyższenia parametrów technicznych dróg, także w porozumieniu z samorządem powiatowym i wojewódzkim. W celu poprawy warunków prowadzenia działalności rolniczej systematycznych i ciągłych działań wymaga poprawa i przebudowa nawierzchni dróg lokalnych i dojazdowych. W większości są to drogi gruntowe lub o nawierzchni ulepszonej tłucznem lub żwirem. Szczególnej troski władz gminnych wymaga także zwiększenie niewystarczającej obecnie ilości chodników dla pieszych oraz elementów infrastruktury towarzyszącej (zatoki autobusowe, oznaczenia pionowe i poziome). Niewielkiej poprawy wymaga zadowalający obecnie stan techniczny, ilościowy i estetyczny wiat autobusowych.

Analiza stanu dróg pozwala także stwierdzić, że najpilniejszym zadaniem w tym zakresie jest poprawa odwodnienia dróg poprzez renowację rowów przydrożnych, przepustów drogowych oraz poprawa stanu dużej części poboczy.

W trakcie analizy zagadnienia „Infrastruktura techniczna” zidentyfikowano następujące najpoważniejsze problemy:

- brak całościowego skanalizowania obszaru gminy,
- konieczność rozbudowy sieci zaopatrującej mieszkańców w gaz,
- niezadowalający stan i zbyt mała długość chodników dla pieszych przy wszystkich kategoriach dróg na terenie gminy,
- zły stan systemu odwadniającego drogi,
- konieczność poprawy stanu technicznego i nawierzchni gminnych dróg dojazdowych i lokalnych,
- konieczność poszerzenia dostępu do szerokopasmowego internetu,
- zły stan i konieczność rozbudowy części sieci elektroenergetycznych,
- brak działań zmierzających do korzystania z „czystej energii”,

5.5. Uwarunkowania kulturowe.

Gmina Regimin charakteryzuje się specyficznym dziedzictwem kulturowym wynikającym z faktu, iż na jej terenie dominowała własność szlachecka a później ziemiańska. Z dziejami regionu związane są liczne znane i zasłużone w historii Mazowsza i kraju rody – Mościccy, Bojanowscy, Zawadzcy, Lekowscy, czy Druccy Lubeccy. Warstwa ziemian miała ogromny wpływ na rozwój gospodarczy, społeczny i kulturalny terenów dzisiejszej gminy Regimin aż po 1939 rok. Stąd też na jej obszarze liczne pozostałości założeń podworskich w postaci obiektów mieszkalnych (pałace, dwory), parków czy stawów. Dzieje Regimina są też nierozdzielnie związane z historią Kościoła, gdyż miał on poważny wpływ na kształtowanie świadomości i rozwoju społecznego mieszkańców. Kościół i parafia w Lekowie są jednym z najstarszych ośrodków kultu religijnego w regionie ciechanowskim, ale także do poł. XIX w. był

faktycznym właścicielem wsi Regimin. Świątynie w Koziczynku i Lekowie są pięknymi przykładami drewnianej architektury sakralnej. Duchowieństwo spełniało zaś rolę nie tylko duszpasterską, ale także mecenasu uzdolnionej młodzieży chłopskiej czy, podobnie jak ziemiaństwo, organizatora życia społeczno – gospodarczego wsi.

Znacznie mniejszą rolę w budowaniu bogactwa kulturowego gminy odgrywała warstwa włościan, stąd też w obecnej rzeczywistości brak na terenie gminy ukształtowanych i odmiennych tradycji i zwyczajów lokalnych, specyficznych strojów, potraw czy wyrobów rzemiosła.

Rozwojowi życia społeczno – kulturalnego i kultywowaniu tradycji sprzyja natomiast rozbudowana sieć świetlic wiejskich, które zostały zmodernizowane i wyposażone w okresie ostatnich 10 lat. Stają się one lokalnymi ośrodkami kulturalno-społecznymi, czemu sprzyja funkcjonowanie na terenie gminy silnej struktury prężnych jednostek OSP, tworzenie organizacji społeczno-zawodowych mieszkańców wsi oraz odradzanie się pamięci historycznej. Zjawisku temu sprzyja organizacja wielu uroczystości rocznicowych, obchodów i świąt lokalnych, a także wspieranie publikacji ciekawych wydawnictw o tematyce historycznej. Są to m.in. książki o historii Gminy Regimin czy też okolicznościowe kalendarze ścienne.

Brak na terenie gminy Regimin typowego ośrodka kultury, gdyż uwarunkowania przestrzenne powodują, że gmina leży w zasięgu kulturalnego oddziaływania miasta Ciechanowa. Pozytywnym aspektem tej sytuacji jest fakt, że mieszkańcy korzystać mogą z bogatej oferty powiatowych i miejskich instytucji kultury. W sposób negatywny wpływa to jednakże na kształtowanie się odmienności, hamuje inicjatywę w zakresie inicjowania lokalnych wydarzeń kulturalnych i udziału w ich przygotowaniu.

Plan rozwoju Gminy Regimin winien uwzględniać wyartykułowane w trakcie analizy zagadnienia problemy:

- zły stan obiektów dziedzictwa kulturowego,
- brak elementów małej infrastruktury turystycznej,
- brak inwestorów zainteresowanych zagospodarowaniem obiektów dziedzictwa kulturowego,
- zanik tradycji i specyfiki kulturowej Gminy Regimin,
- brak instytucji i organizacji pozarządowych o charakterze historyczno –kulturalnym,
- zanik organizacji o charakterze lokalnym kultywujących obyczaje i tradycje lokalne,
- brak inicjatyw w zakresie organizacji lokalnego życia kulturalnego i społecznego,
- dominacja nowoczesnego stylu życia nad kultywowaniem tradycji i obyczajów,
- niedostateczny poziom promocji walorów kulturowych gminy,

6. ANALIZA SWOT.

Konstruowanie wizji i planowanie przyszłych działań wymaga dogłębnej analizy aktualnej sytuacji lokalnej. Funkcjonowanie gminy, tak jak każdej organizacji, odbywa się w kontekście silnych relacji z otoczeniem, które w znacznym stopniu determinuje warunki jej działania. Czynniki warunkujące rozwój występują zarówno wewnątrz samej gminy, jak i na zewnątrz. Dopiero rzetelna ich analiza połączona z wnioskowaniem przynosi pełny obraz

wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy i może stanowić podstawę do identyfikowania celów strategicznych.

Klasycznym narzędziem, stosowanym od wielu lat w analizie strategicznej, jest zestawienie mocnych i słabych stron analizowanego podmiotu, w tym przypadku gminy, oraz określenie szans i zagrożeń rozwojowych. Nazwa SWOT pochodzi z języka angielskiego i oznacza:

S – Strengths (silne strony)

W – Weaknesses (słabości)

O – Opportunities (możliwości)

T – Threats (zagrożenia).

Przyjęta metoda pozwala na zebranie i uszeregowanie informacji o potencjale rozwojowym gminy oraz o dostrzeganych barierach. Zwraca jednocześnie uwagę na pojawiające się zewnętrzne zagrożenia oraz szanse.

Przedstawioną poniżej analizę SWOT oparto o zamieszczoną w rozdziale 4 diagnozę obecnego stanu obszaru Gminy Regimin i charakterystyki elementów decydujących o jego spójności i odmienności od regionów sąsiednich. Na tej podstawie powstał obraz stanu obecnego terenu objętego Strategią obrazujący jego zalety w postaci silnych stron, które powinny stać się podstawą rozwoju gminy oraz stron słabych, związanych z występowaniem głównych niedogodności w rozwoju gminy. Na podstawie dokonanej analizy stanu obecnego oraz uwarunkowań zewnętrznych związanych z pozycją gminy w regionie oraz przemianami społeczno – gospodarczymi, jakie dokonują się w skali makro, zidentyfikowano także wynikające z uwarunkowań niezależnych od gminy – podstawowe szanse i zagrożenia dla jej rozwoju.

Z uwagi na znaczny zakres przeprowadzonej analizy, obejmujący wszystkie sfery funkcjonowania obszaru gminy i jej mieszkańców, w celu zapewnienia przejrzystości wyników zaprezentowanej poniżej analizy SWOT, wydzielono w ramach niej 7 obszarów związanych z 3 sferami życia społeczno – gospodarczego: społeczną, gospodarczą oraz środowiskiem i infrastrukturą społeczną:

- położenie i warunki naturalne,
- dziedzictwo kulturowe,
- społeczność i jego aktywność,
- jakość życia,
- infrastruktura techniczna,
- gospodarka i jej konkurencyjność,
- zarządzanie rozwojem.

Taki sposób dokonania analizy pozwoli na szczegółowe określenie mocnych i słabych stron Gminy Regimin. Pozwala to także na wyodrębnienie i sprecyzowanie także szans, jakie należy wykorzystać oraz zagrożeń, na jakie gmina może napotkać w trakcie realizacji założeń rozwojowych Strategii. W rezultacie umożliwi precyzyjne sformułowanie koniecznych do realizacji celów strategicznych i operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy.

Wyniki analizy SWOT przedstawiają poniższe tabele:

POŁOŻENIE I WARUNKI NATURALNE	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
- Położenie na obszarze cennym przyrodniczo. - Dwa rezerваты przyrody. - Bogate zasoby przyrodnicze gminy. - Duży poziom lesistości i duże kompleksy leśne. - Czyste środowisko naturalne. - Urozmaicony krajobraz. - Dobre i niezdegradowane gleby. - Wysoka jakość użytków zielonych. - Korzystne warunki do rozwoju nowoczesnego rolnictwa. - Dobra dostępność komunikacyjna gminy. - Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie miasta powiatowego. - Dobrze rozwinięty system komunikacyjny łączący gminę Regimin z gminami sąsiednimi. - Brak zagrożenia powodziowego.	- Położenie poza głównymi szlakami komunikacyjnymi. - Zagrożenie suszą ze względu na niskie roczne sumy opadów. - Ograniczenia inwestycyjne wynikające z dużej powierzchni obszarów leśnych i chronionych. - Objęcie części gminy Dyrektywą azotanową UE. - Brak jezior, zbiorników wodnych i rzek o dużym przepływie wód.
DZIEDZICTWO KULTUROWE	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
- Bogata i urozmaicona przeszłość historyczna. - Występowanie licznych obiektów zabytkowych i cennych kulturowo. - Pomniki i miejsca pamięci. - System informacji wizualnej (tablice informacyjne) o zabytkach. - Liczne parki podworskie. - Powiązanie z postaciami znanymi i zasłużonymi w historii Polski.	- Zły stan większości obiektów zabytkowych. - Nieuregulowany stan prawny części obiektów dziedzictwa kulturowego. - Niedostateczna promocja walorów kulturowych gminy. - Niedostateczne oznakowanie obiektów turystycznych i zabytkowych. - Brak lokalnych stowarzyszeń o charakterze historyczno-kulturalnym.

7. Duże nagromadzenie stanowisk archeologicznych. 8. Wzrastająca liczba imprez i uroczystości o charakterze historycznym. 9. Publikacje książkowe i okazjonalne (np. kalendarze) poświęcone historii gminy. 10. Utrzymywanie kontaktów z osobami związanymi z przeszłością gminy. 11. Promocja dziedzictwa kulturowego gminy w mediach.	6. Brak produktu lokalnego będącego symbolem gminy. 7. Zanik tradycji lokalnych i specyfiki kulturowej gminy. 8. Brak herbu i sztandaru gminy.
---	--

SPOŁECZEŃSTWO I JEGO AKTYWNOŚĆ

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Wzrastający poziom aktywności społecznej w zakresie powstawania organizacji pozarządowych. 2. Zmodernizowane i wyposażone obiekty świetlic wiejskich. 3. Rozbudowujący się system obiektów służących zagospodarowaniu czasu wolnego. 4. Aktywne i dobrze funkcjonujące środowisko strażaków – ochotników. 5. Nowoczesny obiekt hali sportowej w Regiminie. 6. Rozwinięty system szkolenia sportowego dzieci i młodzieży. 7. Aktywnie działający klub sportowy, odnoszący sukcesy w skali województwa i kraju. 8. Zaangażowana w organizację życia społecznego grupa nauczycieli i pracowników administracji. 9. Doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na działalność oświatową i sportową. 10. Dobrze zorganizowana i działająca społeczność AA.	1. Wzrastająca liczba osób bezrobotnych. 2. Ubożenie społeczeństwa. 3. Wzrastający poziom wydatków na pomoc społeczną. 4. Pogłębiający się niż demograficzny. 5. Postępujący proces starzenia się społeczeństwa. 6. Niewielka liczba i mała aktywność organizacji pozarządowych. 7. Niewystarczające zaangażowanie społeczeństwa w działalność samorządów sołeckich. 8. Wyjazdy osób młodych i wykształconych do miast i krajów UE. 9. Ukryte bezrobocie w rolnictwie. 10. Niska aktywność gospodarcza mieszkańców. 11. Niskie kwalifikacje zawodowe dużej grupy mieszkańców. 12. Ograniczona oferta zagospodarowania czasu wolnego. 13. Zagrożenie patologiami społecznymi (głównie alkoholizm).

JAKOŚĆ ŻYCIA	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Zadowolająca pod względem jakości i dostępności infrastrukturalna baza oświatowa. 2. Dobrze rozwinięta i wyposażona baza nauczania przedszkolnego. 3. Wysoka aktywność społeczna w zakresie sportu i rekreacji. 4. Dobrze rozwinięta sieć zmodernizowanych i wyposażonych świetlic wiejskich. 5. Wysoki poziom bezpieczeństwa pożarowego. 6. Duża liczba ogólnodostępnych placów zabaw dla dzieci. 7. Rosnąca liczba imprez kulturalno-sportowych i rekreacyjnych organizowanych na poziomie gminy i poszczególnych sołectw. 8. Wysoki odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej. 9. Bardzo dobrze funkcjonująca Gminna Biblioteka Publiczna. 10. Łatwy dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej. 11. Funkcjonująca w miejscowości gminnej przychodnia stomatologiczna. 12. Sprawnie działający system bezpieczeństwa przeciwpożarowego. 13. Dobre wyposażenie jednostek OSP w sprzęt ratowniczy i techniczny. 14. Rozwinięta sieć handlu detalicznego. 15. Funkcjonujący punkt apteczny i sieć aptek w Ciechanowie. 16. Wysoka estetyka posesji i nieruchomości w większości miejscowości.	1. Niewystarczająca liczba mieszkań komunalnych i socjalnych. 2. Zbyt niskie nakłady na modernizację infrastruktury społecznej w stosunku do potrzeb. 3. Pogłębiające się problemy społeczne związane z korzystaniem z opieki społecznej (wysoki odsetek rodzin korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej). 4. Niski odsetek osób korzystających z kanalizacji sanitarnej. 5. Brak miejsc spotkań społeczności lokalnej w kilku miejscowościach (brak świetlic wiejskich). 6. Niewystarczający poziom zgazyfikowania gminy. 7. Niewystarczająca ilość chodników wzdłuż dróg wszystkich kategorii. 8. Słaby system komunikacji publicznej. 9. Brak posterunku policji w miejscowości gminnej. 10. Ograniczona oferta spędzania czasu wolnego. 11. Niewystarczająca baza infrastrukturalna w zakresie rekreacji i wypoczynku. 12. Brak Gminnego Ośrodka Kultury.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Dobrze rozwinięta sieć dróg gminnych i powiatowych. 2. Drogi wojewódzkie zapewniające dostępność komunikacyjną do głównych szlaków drogowych. 3. Kompleksowe zwodociągowanie gminy. 4. Funkcjonowanie nowoczesnej oczyszczalni ścieków. 5. Sieć kanalizacji sanitarnej w miejscowości gminnej. 6. Funkcjonująca w Regiminie i Lekowie sieć gazowa ze stacją redukcyjną. 7. Uporządkowana gospodarka odpadami. 8. Dobrze funkcjonujący system oświetlenia ulicznego. 9. Magistrala kolejowa Warszawa-Gdynia wraz z przystankiem kolejowym w Pniewie Czeruchach. 10. Rozwinięta sieć telefonii stacjonarnej i bezprzewodowej. 11. Rozbudowany system dostępu do szerokopasmowego internetu. 12. Warunki sprzyjające wytwarzaniu energii ze źródeł odnawialnych.	1. Duży odsetek dróg gminnych, szczególnie dojazdowych i lokalnych, posiadających nieutwardzoną nawierzchnię. 2. Brak dróg krajowych. 3. Zbyt mała ilość chodników dla pieszych. 4. Słabo rozwinięta sieć kanalizacji sanitarnej. 5. Słabo rozbudowana sieć zaopatrzenia w gaz. 6. Oświetlenie uliczne nie wykorzystujące alternatywnych źródeł energii. 7. Wymagający modernizacji system dostawy energii elektrycznej (sieć niskiego i średniego napięcia). 8. Źle działający system odwodnienia dróg. 9. Zły stan nawierzchni dróg lokalnych i dojazdowych. 10. Brak wykorzystania alternatywnych źródeł energii.
GOSPODARKA I JEJ KONKURENCYJNOŚĆ	
SILNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Wysoka jakość środowiska umożliwiająca rozwój produkcji ekologicznej. 2. Możliwość wykorzystania słabych gleb do produkcji surowców bioenergetycznych. 3. Duże zasoby siły roboczej.	1. Małe zróżnicowanie działalności gospodarczej nie wykorzystujące potencjału gminy.

4. Przewaga nowoczesnego rolnictwa indywidualnego. 5. Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna sprzyjająca inwestorom. 6. Wyznaczone w MPZP tereny przeznaczone na działalność usługową i przemysłową. 7. Dobrze rozwinięty system komunikacyjny. 8. Dobrze rozwinięty sektor usług z zakresu obsługi rolnictwa. 9. Dobrze rozwinięty sektor transportu i usług budowlanych. 10. Rozwijający się sektor usług specjalistycznych. 11. Wyjątkowo sprzyjające warunki do rozwoju agroturystyki i turystyki rowerowej. 12. Wyznaczone szlaki rowerowe i infrastruktura im towarzysząca.	2. Niskie zatrudnienie i niskie kapitały własne lokalnych podmiotów gospodarczych. 3. Brak mocnych powiązań kooperacyjnych z partnerami w kraju i za granicą. 4. Brak preferencji oraz ulg dla nowo powstających podmiotów gospodarczych. 5. Brak organizacji rolniczych, np. grup producenckich. 6. Brak zainteresowania gminą przez inwestorów zewnętrznych. 7. Mało zróżnicowana działalność gospodarcza. 8. Słabość sektora usług pozarolniczych. 9. Brak zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego. 10. Słabo rozwinięty sektor agroturystyki. 11. Słabo rozwinięty sektor usług gastronomicznych.
---	---

ZARZĄDZANIE ROZWOJEM

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Wysoki poziom wydatków inwestycyjnych z budżetu gminy. 2. Aktualne Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. 3. Aktualne Plany zagospodarowania przestrzennego dla większości miejscowości leżących w gminie. 4. Sprawny system komunikacji społecznej funkcjonujący w gminie (strona internetowa, nowe sołeckie tablice ogłoszeniowe). 5. Promocja Gminy Regimin w różnych projektach przy współpracy z Lokalną Grupą Działania „Ciuchcia Krasińskich”.	1. Brak planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego cały obszar Gminy Regimin. 2. Niewystarczająca baza lokalowa dla instytucji publicznych (m.in. GBP) oraz organizacji pozarządowych. 3. Niski poziom zaangażowania obywatelskiego w wyborach na szczeblu ponadlokalnym. 4. Słaby poziom cyfryzacji usług publicznych.

6. Sprawnie działająca struktura Ochotniczych Straży Pożarnych.	
7. Kapitał społeczny – powstawanie organizacji pozarządowych (fundacje) i stowarzyszeń (w tym klubu sportowego).	
8. Współpraca władz lokalnych z pozostałymi szczeblami samorządu w realizacji zadań związanych z infrastrukturą drogową.	
9. Wysoki poziom frekwencji w wyborach samorządowych.	

Określony na podstawie analizy aktualnej sytuacji społeczno – gospodarczej gminy Regimin obraz stanu jej obszaru pozwolił na wytypowanie tych elementów, które sprzyjają jej rozwojowi, określonych jako „silne strony” oraz „słabych stron”, stwarzających niedogodności w planach rozwojowych. Są to czynniki odnoszące się do uwarunkowań wewnętrznych, na które władze samorządowe gminy mają wpływa bezpośredni. Istnieją jednak czynniki zewnętrzne, na które władze te nie mają wpływu, a które stanowią istotny element oddziałujący na plany rozwojowe gminy. W kilku przypadkach odnoszą się one wyłącznie do terenu gminy, ale ich wykorzystanie lub eliminacja zależne są w dużej mierze od czynników zewnętrznych. Zostały one określone w poniższym zestawieniu jako szanse i zagrożenia:

SZANSE	ZAGROŻENIA
<i>czynniki o silnym wpływie na rozwój Gminy Regimin</i>	
1. Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, w tym m.in. nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej.	1. Rozrost biurokracji, w tym związanej z pozyskiwaniem środków zewnętrznych na inwestycje.
2. Rozwój regionalnej sieci szlaków rowerowych.	2. Niestabilność prawa.
3. Rozwój turystyki w regionie, szczególnie agroturystyki i turystyki rowerowej.	3. Słabość regionalnego i lokalnego rynku pracy.
4. Budowa zbiornika retencyjnego wraz z hydroelektrownią na rzece Łydyni.	4. Polityka rolna państwa.
5. Powstanie terenów turystycznych w wyrobiskach po-żwirowych na terenie gminy.	5. Pogłębiający się niż demograficzny.
6. Wzrost popytu na usługi turystyczne.	6. Odptyw ludności, w szczególności migracja młodych i wykształconych.
	7. Ubożenie społeczeństwa.
	8. Niepewna sytuacja gospodarcza kraju.
	9. Niska opłacalność produkcji rolnej.

7. Inwestycje w odnawialne źródła energii. 8. Rozwój usług i przetwórstwa rolno - spożywczego. 9. Wzrost aktywności gospodarczej mieszkańców. 10. Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej i gazowej na terenie gminy. 11. Modernizacja sieci dróg lokalnych. 12. Rozwój i modernizacja bazy sportowo – rekreacyjnej. 13. Migracja ludności miejskiej na obszary wiejskie. 14. Rozwój budownictwa mieszkaniowego – przyciąganie nowych mieszkańców spoza terenu gminy. 15. Wzrost aktywności społecznej w zakresie działań na rzecz rozwoju gminy (stowarzyszenia, fundacje, organizacje pozarządowe). 16. Zaangażowanie w prace Lokalnych Grup Działania. 17. Aktywna polityka na rynku pracy w zakresie wsparcia osób bezrobotnych. 18. Rozwój gospodarczy kraju.	10. Zaniedbana infrastruktura melioracji wodnych. 11. Wzrastające koszty inwestycji infrastrukturalnych. 12. Rozluźnienie więzi społecznych i kryzys tradycyjnego modelu rodziny. 13. Zmiany klimatyczne – narastające susze. 14. Ograniczenia budowlane, inwestorskie wynikające z objęcia znacznej części gminy prawną ochroną przyrodniczą i konserwatorską.
<i>czynniki o umiarkowanym wpływie na rozwój Gminy Regimin</i>	
1. Rozwój współpracy między samorządami różnych szczebli. 2. Inicjowanie i rozwój współpracy międzysektorowej, terytorialnej i międzyorganizacyjnej. 3. Modernizacja systemu komunikacyjnego na terenie powiatu i województwa. 4. Procesy imigracyjne i powroty ludności z emigracji. 5. Rozwój sektora ekonomii społecznej (dotacje na rozwój spółdzielczości socjalnej, bezpłatne szkolenia profesjonalizujące dla PES).	1. Zanik tradycji lokalnych i rzemiosła. 2. Mało efektywna polityka prorodzinna państwa. 3. Rozdrobnienie gruntów rolnych i budowlanych. 4. Rozwój handlu wielko powierzchniowego zagrażającego lokalnej drobnej przedsiębiorczości. 5. Zwiększająca się populacja zwierzyny dzikiej – wzrastające straty w rolnictwie.

7. MISJA I WIZJA ROZWOJU GMINY REGIMIN.

Zamierzenia rozwojowe gminy Regimin

Spójny układ zamierzeń rozwojowych gminy Regimin tworzą w odpowiedniej hierarchii: wizja rozwoju gminy, misja i cel nadrzędny, a następnie urzeczywistniające je cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań.

Wizja jest ujęciem koncepcyjnym przyszłego stanu gminy. Wizja w myśl definicji to wyraz aspiracji społecznych i wyobrażeń przyszłości określających: rangę, atrakcyjność, efekty wykorzystania atutów i szans rozwojowych oraz eliminację problemów i zagrożeń. Wizja powinna określić ton przyszłych celów strategicznych, przedstawić gminę naszych marzeń. Dzięki ustalonej przez uczestników procesu planowania strategicznego spójnej wizji swojej Gminy zyskujemy czynnik jednoczący społeczność lokalną, która od tej pory za swoją podstawową aspirację uważa realizację wspólnego dobra. Zadaniem wizji jest przekonanie mieszkańców do podjęcia wysiłku kreowania własnego losu. Dobrze sformułowana wizja strategiczna posiada długofalową perspektywę, co pozwala na zmianę podejścia związanego z rozwiązywaniem jedynie bieżących spraw na podejście uwzględniające dbałość o przyszły stan i rozwój wspólnoty gminnej.

Poprzez stworzenie spójnego dokumentu wyznaczającego długofalowy rozwój gminy uzyskujemy większą aktywność władz lokalnych i społeczności w ramach teraźniejszych i przyszłych wysiłków na rzecz wspólnoty lokalnej. Aktywność ta ma być podejmowana pod szyldem wspólnej misji, a jej sformułowanie jest swoistą deklaracją intencji władz w odniesieniu do skali podejmowanych działań. Misja jest szerokim opisem sposobu realizacji wizji przez władze lokalne. Opisuje nadrzędne wartości (zasady), jakimi gmina będzie się kierować podejmując działania na rzecz realizacji wizji. Tak zdefiniowana misja rozwoju spełnia funkcję wyznacznika podstawowych kierunków prac nad określeniem celów strategicznych rozwoju gminy oraz celów szczegółowych i zadań realizacyjnych.

Dobrze sformułowana misja musi posiadać cechy, które będą uwzględniały konkretne kierunki rozwoju, marzenia i wyzwania całej społeczności lokalnej oraz w jasny sposób wyrażały to, jaki jest nasz cel i co będziemy robić, aby ten cel osiągnąć.

8. PLAN OPERACYJNY STRATEGII.

Priorytety wyszczególnione w Strategii wynikają z przyjętej wizji rozwoju Gminy Regimin do 2021 roku i zdefiniowanych wyzwań rozwojowych. Ze względu na stwarzanie w perspektywie długookresowej największych możliwości wzrostu, uznane one zostały za najważniejsze. Wyodrębniono więc cztery priorytetowe kierunki rozwoju, które są względem siebie równoważne i uzupełniające się. Dla każdego z kierunków rozwoju sformułowany został cel strategiczny (w perspektywie do 2021 roku).

KIERUNKI ROZWOJU	CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE
Konkurencyjna gospodarka	I. Rozwój lokalnej gospodarki na terenie gminy Regimin.	I.1. Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości
		I.2. Różnicowanie działalności gospodarczej.
		I.3. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego.
		I.4. Promowanie potencjału inwestycyjnego i turystycznego gminy.
Rozwój kapitału ludzkiego	II. Wzrost jakości i poziomu życia mieszkańców gminy.	II.1. Poprawa warunków i jakości usług świadczonych na rzecz mieszkańców.
		II.2. Rozszerzenie oferty zagospodarowania czasu wolnego.
		II.3. Odnowa i rozwój wsi.
		II.4. Poprawa bezpieczeństwa publicznego.
Inwestycje w zasoby	III. Poprawa stanu infrastruktury technicznej gminy.	III.1. Poprawa stanu infrastruktury sieciowej.
		III.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury transportowej.
		III.3. Rozwój infrastruktury społecznej.

Współpraca z otoczeniem	IV. Wzmacnianie potencjału administracji.	IV.1. Wzrost dostępności i jakości świadczenia usług publicznych.
		IV.2. Kreowanie społeczeństwa obywatelskiego.
		IV.3. Udoskonalony ład przestrzenny gminy.

Źródło; opracowanie własne.

Z każdego z celów strategicznych wynikają szczegółowe cele operacyjne. Dla ich urzeczywistnienia wyodrębniona natomiast kierunki działań, określające kluczowe zadania. Należy je traktować jako pewną propozycję, otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej całej wspólnoty Gminy Regimin w perspektywie długofalowej.

CELE OPERACYJNE w ramach celu strategicznego I.			
CEL I.1.	CEL I.2.	CEL I.3.	CEL I.4.
Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości	Różnicowanie działalności gospodarczej	Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego	Promowanie potencjału inwestycyjnego i turystycznego gminy

KIERUNKI DZIAŁAŃ

- Wspieranie powstawania grup producentów rolnych, - Wsparcie terenów inwestycyjnych poprzez ich dozbrajanie w infrastrukturę techniczną	- Rozwój instytucji i sektora usług otoczenia rolnictwa - Wspieranie inicjatyw okołorolniczych jako dodatkowego źródła dochodów - Popularyzacja ekologicznych metod gospodarowania.	- Budowa zbiornika retencyjnego na rzece Łydyni, wraz z hydroelektrownią. - Zagospodarowanie zbiornika i jego otoczenia na cele wypoczynku, rekreacyjne i turystyczne.	- Opracowanie, druk i dystrybucja materiałów promocyjnych. - Wdrożenie systemu współpracy z mediami. - Rozbudowa i oznakowanie szlaków oraz atrakcji
---	---	---	--

▪ Podejmowanie działań mających na celu pozyskanie inwestorów zewnętrznych ▪ Opracowanie oferty inwestycyjnej gminy. ▪ Rozwój sektora usług specjalistycznych. ▪ Działania na rzecz rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego. ▪ Rozwój sektora usług z zakresu obsługi rolnictwa. ▪ Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości poprzez organizację szkoleń. ▪ Udoskonalenie systemu promocji gospodarczej gminy. ▪ Wspieranie wykorzystania funduszy unijnych na rozwój przedsiębiorczości.	▪ Wspieranie rozwoju przetwórstwa i przechowalnictwa produktów rolnych i ogrodnich. ▪ Propagowanie rozwoju sadownictwa i uprawy warzyw. ▪ Tworzenie warunków do powstania i rozwoju sektora usług i obsługi ruchu turystycznego. ▪ Promocja agroturystyki jako alternatywnego źródła dochodów. ▪ Prowadzenie szkoleń dla rolników i pomoc w uzyskiwaniu środków z UE na różnicowanie działalności gospodarczej.	▪ Ograniczanie źródeł niskiej emisji i innych zanieczyszczeń. ▪ Rozwój alternatywnych źródeł wytwarzania i wykorzystania energii ▪ Ochrona bioróżnorodności przyrodniczej na terenie gminy ▪ Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej. ▪ Wdrożenie systemu kontroli wywozu nieczystości płynnych. ▪ Doskonalenie systemu zbiórki i zagospodarowania odpadów. ▪ Kształtowanie postaw proekologicznych mieszkańców i podmiotów gospodarczych. ▪ Przygotowanie i wdrożenie programu poprawy stanu systemu melioracji. ▪ Wyznaczanie i urządzenie szlaków i tras rowerowych na terenie gminy. ▪ Budowa i rozbudowa małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na terenie gminy. ▪ Wdrażanie programu oszczędnej gospodarki zasobami wodnymi.	turystycznych i kulturowych. ▪ Organizacja cyklicznej imprezy tematycznej promującej gminę. ▪ Stała współpraca z organizacjami turystycznymi. ▪ Nawiązanie współpracy z organizacjami gospodarczymi i biznesowymi. ▪ Zacieśnienie współpracy z organizacjami pozarządowymi promującymi rozwój turystyki.
--	---	--	--

CELE OPERACYJNE w ramach celu strategicznego II.			
CEL II.1.	CEL II.2.	CEL II.3.	CEL II.4.
Poprawa warunków usług świadczonych na rzecz mieszkańców.	Rozszerzenie oferty zagospodarowania czasu wolnego.	Odnowa i rozwój wsi	Poprawa bezpieczeństwa publicznego

KIERUNKI DZIAŁAŃ

			
▪ Działania na rzecz rozwiązania problemów opieki przedszkolnej. ▪ Poprawa oferty edukacyjnej poprzez modernizację bazy lokalowej szkół ▪ Doposażanie szkół w pomoce dydaktyczne i nowoczesne technologie ▪ Rozbudowa i modernizacja zaplecza sportowego ▪ Organizacja zajęć pozalekcyjnych, wychowawczych i opiekuńczych ▪ Wspieranie działań Gminnej Biblioteki Publicznej. ▪ Promocja zdrowego stylu życia. ▪ Wspieranie działalności placówek pomocy społecznej.	▪ Wspieranie inicjatyw mieszkańców w zakresie tworzenia miejsc służących lokalnej integracji i rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego. ▪ Rozwinięcie oferty kulturalnej i sportowej w istniejących obiektach na terenie gminy. ▪ Dążenie do maksymalnego wykorzystania istniejącej bazy sportowej i kulturalnej. ▪ Przygotowanie kalendarza imprez gminnych i lokalnych. ▪ Wspieranie organizacji lokalnych imprez okolicznościowych. ▪ Współpraca ze szkołami, samorządem	▪ Kształtowanie przestrzeni publicznej w centrach wsi (małe tereny zielone, skwery, place). ▪ Budowa, modernizacja i doposażanie obiektów pełniących funkcje publiczne o charakterze społeczno-kulturalnym, w szczególności świetlic wiejskich. ▪ Dostosowanie obiektów publicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych. ▪ Budowa, rozbudowa i modernizacja placów zabaw ▪ Budowa, rozbudowa i modernizacja wiejskich obiektów sportowo-rekreacyjnych	▪ Doposażanie jednostek OSP w nowy sprzęt ratowniczo-gaśniczy. ▪ Tworzenie warunków do poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym. ▪ Rozbudowa i modernizacja (lampy solarne) systemu oświetlenia drogowego. ▪ Dostosowanie organizacji ruchu do potrzeb mieszkańców gminy. ▪ Wspieranie rozwiązań w zakresie poprawy bezpieczeństwa mieszkańców w miejscach publicznych. ▪ Przeciwdziałanie patologiom społecznym.

- Przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego. - Stworzenie oferty wsparcia i aktywizacji osób starszych.	wiejskim, fundacjami, stowarzyszeniami, klubami sportowymi działającymi na terenie gminy i poza nią. Wspieranie tworzenia organizacji o charakterze społeczno-kulturalnym i sportowym.	- Odnawianie lub konserwacja lokalnych pomników historii i miejsc pamięci. - Tworzenie lub odnowa wiejskich parków i terenów zielonych.	Intensyfikacja współpracy z Komendą Powiatową Policji.
---	---	--	--

CELE OPERACYJNE w ramach celu strategicznego III.		
CEL III.1.	CEL III.2.	CEL III.3.
Poprawa stanu infrastruktury sieciowej.	Zrównoważony rozwój infrastruktury transportowej.	Rozwój infrastruktury społecznej.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

- Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej na obszarze gminy. - Budowa sieci wodociągowych na terenach inwestycyjnych i budowlanych. - Rozbudowa sieci gazowej niskiego ciśnienia. - Doprowadzenie szerokopasmowej sieci Internetu do wszystkich mieszkańców i firm na terenie gminy. - Przygotowanie projektu budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na	- Rozbudowa i modernizacja sieci dróg gminnych. - Współpraca z powiatem ciechanowskim w zakresie wspólnych inwestycji drogowych. - Prowadzenie działań na rzecz modernizacji dróg wojewódzkich nr 615 i 616. - Modernizacja dróg dojazdowych i lokalnych na terenie gminy. - Przebudowa przepustów drogowych. - Rozbudowa systemu odwodnienia dróg.	- Modernizacja obiektów komunalnych wykorzystywanych na cele opieki zdrowotnej. - Budowa wiejskich centrów sportowo-rekreacyjnych. - Rozbudowa i modernizacja istniejących obiektów i sal sportowych. - Budowa boisk wielofunkcyjnych. - Modernizacja obiektów oświatowych.
--	--	---

terenach rozproszonej zabudowy. ▪ Podjęcie działań zmierzających do modernizacji sieci elektroenergetycznych.	▪ Budowa chodników dla pieszych przy drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich. ▪ Działania na rzecz utrzymania w należytym stanie poboczy i drzew w granicach pasów drogowych.	▪ Doposażanie i rozbudowa miejsc służących lokalnej integracji. ▪ Rozbudowa bazy lokalowej i materialnej Gminnej Biblioteki Publicznej. ▪ Przekształcanie świetlic wiejskich w centra kulturalno-sportowe. ▪ Tworzenie wiejskich parków wypoczynku. ▪ Utworzenie parku edukacyjno-przyrodniczego.
--	---	---

CELE OPERACYJNE w ramach celu strategicznego IV.		
CEL IV.1.	CEL IV.2.	CEL IV.3.
Wzrost dostępności i jakości świadczenia usług publicznych.	Kreowanie społeczeństwa obywatelskiego.	Udoskonalony ład przestrzenny gminy.

KIERUNKI DZIAŁAŃ

▪ Usprawnienie przepływu informacji Urząd – Obywatel. ▪ Cyfryzacja usług publicznych. ▪ Zwiększenie efektywności pozyskiwania środków zewnętrznych. ▪ Współpraca z innymi samorządami dotycząca wymiany doświadczeń. ▪ Zacieśnienie współpracy z podmiotami ekonomii społecznej i przedsiębiorcami.	▪ Podejmowanie działań zmierzających do wzmocnienia partycypacji obywatelskiej w kreowaniu lokalnej polityki rozwoju. ▪ Aktywizacja i zwiększanie roli samorządów wiejskich w podejmowaniu działań na rzecz rozwoju gminy. ▪ Wspieranie tworzenia i działalności organizacji pozarządowych na terenie gminy.	▪ Uchwalenie Planu zagospodarowania przestrzennego gminy. ▪ Stworzenie programu wspierającego powstawanie nowych terenów leśnych we współpracy z Nadleśnictwem Ciechanów. ▪ Wyznaczenie nowych terenów zieleni na obszarach zamieszkałych. ▪ Wyznaczenie obszarów przeznaczonych na
---	--	--

▪ Dostosowanie obiektów administracji samorządowej do potrzeb osób niepełnosprawnych. ▪ Monitorowanie jakości i dostępności usług publicznych.	▪ Współpraca z fundacjami i stowarzyszeniami działającymi na terenie gminy na rzecz budowy społeczeństwa obywatelskiego. ▪ Organizacja szkoleń i innych form wsparcia dla funkcjonujących na terenie gminy podmiotów ekonomii społecznej. ▪ Wspieranie zakładania organizacji działających na terenach wiejskich (Koła Gospodyń Wiejskich, OSP). ▪ Działania na rzecz zwiększenia aktywności mieszkańców w wyborach i referendach.	- budownictwo wielorodzinne i szeregowe. ▪ Stworzenie i stosowanie systemu zachęt promujących ład i porządek na posesjach prywatnych. ▪ Podniesienie estetyki przestrzeni publicznej.
---	---	---

9. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ REALIZACJI STRATEGII.

Podstawowym celem systemu monitorowania Strategii jest weryfikacja skuteczności działań, określonych w ramach celów strategicznych i operacyjnych ujętych w dokumencie. Tym samym postępy i efekty opracowanej Strategii Rozwoju Gminy Regimin będą wyrażane za pomocą wskaźników obrazujących produkty i rezultaty osiąmane w ramach poszczególnych projektów. Przy czym pojęcia produktu i rezultatu oznaczają:

- Produkt – bezpośredni, materialny efekt realizacji przedsięwzięcia mierzony konkretnymi wielkościami,
- Rezultat - bezpośredni wpływ zrealizowanego przedsięwzięcia na otoczenie społeczno – ekonomiczne uzyskany natychmiast po zakończeniu realizacji projektu.

Wybrane przez beneficjenta końcowego wskaźniki powinny jak najtrafniej oddawać cele realizacji projektu. Dla zobrazowania osiągnięć Strategii Rozwoju Gminy Regimin w kontekście zaplanowanych działań zostaną wybrane wskaźniki produktu i rezultatu z przedstawionej poniżej listy:

Typ wskaźnika	Nazwa wskaźnika
Produkt	Długość wybudowanej drogi
Produkt	Długość zmodernizowanej drogi
Produkt	Liczba wybudowanych skrzyżowań
Produkt	Liczba zmodernizowanych skrzyżowań
Produkt	Długość wybudowanych utwardzonych poboczy
Produkt	Długość zmodernizowanych utwardzonych poboczy
Produkt	Liczba wybudowanych miejsc postojowych
Produkt	Liczba zmodernizowanych miejsc postojowych

Produkt	Liczba wybudowanych zatok autobusowych
Produkt	Liczba zmodernizowanych zatok autobusowych
Produkt	Długość wybudowanych chodników
Produkt	Długość zmodernizowanych chodników
Produkt	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych
Produkt	Długość zmodernizowanych ścieżek rowerowych
Produkt	Długość wybudowanych ciągów pieszo-rowerowych
Produkt	Długość zmodernizowanych ciągów pieszo-rowerowych
Produkt	Liczba wybudowanych punktów oświetleniowych
Produkt	Liczba zmodernizowanych punktów oświetleniowych
Produkt	Liczba zmodernizowanych przejść dla pieszych
Produkt	Liczba wybudowanych przejść dla pieszych
Produkt	Liczba wybudowanych zbiorników retencyjnych
Produkt	Pojemność wybudowanych zbiorników retencyjnych
Produkt	Liczba zmodernizowanych zbiorników retencyjnych
Produkt	Pojemność zmodernizowanych zbiorników retencyjnych
Produkt	Długość wybudowanej sieci kanalizacji deszczowej
Produkt	Długość zmodernizowanej sieci kanalizacji deszczowej
Produkt	Długość wybudowanych obiektów infrastruktury ochrony środowiska
Produkt	Długość zmodernizowanych obiektów infrastruktury ochrony środowiska
Rezultat	Powierzchnia terenów inwestycyjnych, które stały się dostępne w wyniku realizacji projektów
Rezultat	Natężenie ruchu na drodze
Rezultat	Średni czas przejazdu między dwoma punktami sieci
Rezultat	Liczba mieszkańców obsługiwanych przez transport zbiorowy
Rezultat	Liczba wypadków drogowych
Rezultat	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury drogowej
Produkt	Długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej
Produkt	Długość zmodernizowanej sieci kanalizacji sanitarnej
Produkt	Długość wybudowanej sieci kanalizacji deszczowej
Produkt	Długość zmodernizowanej sieci kanalizacji deszczowej
Produkt	Liczba wybudowanych przyłączy (przykanalików) kanalizacji deszczowej
Produkt	Liczba zmodernizowanych przyłączy (przykanalików) kanalizacji deszczowej
Produkt	Długość wybudowanych przyłączy (przykanalików) kanalizacji deszczowej
Produkt	Długość zmodernizowanych przyłączy (przykanalików) kanalizacji deszczowej
Produkt	Liczba wybudowanych separatorów
Produkt	Liczba wybudowanych przepompowni ścieków
Produkt	Liczba zmodernizowanych przepompowni ścieków
Produkt	Liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków
Produkt	Liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków
Produkt	Długość sieci kanalizacyjnych z towarzyszącą kanalizacją teletechniczną
Produkt	Liczba wybudowanych składowisk odpadów
Produkt	Powierzchnia wybudowanych składowisk odpadów
Produkt	Objętość wybudowanych składowisk odpadów
Produkt	Liczba zmodernizowanych składowisk odpadów
Produkt	Powierzchnia zmodernizowanych składowisk odpadów
Produkt	Objętość zmodernizowanych składowisk odpadów
Produkt	Liczba zrekultywowanych składowisk odpadów komunalnych
Produkt	Powierzchnia zrekultywowanych składowisk odpadów komunalnych
Produkt	Liczba zlikwidowanych składowisk odpadów

Produkt	Powierzchnia zlikwidowanych składowisk odpadów
Produkt	Objętość zlikwidowanych składowisk odpadów
Produkt	Liczba projektów organizacji i wdrażania systemów selektywnej zbiórki odpadów i recyklingu
Produkt	Liczba wybudowanych innych obiektów z zakresu gospodarki odpadami
Produkt	Liczba zmodernizowanych innych obiektów z zakresu gospodarki odpadami
Produkt	Powierzchnia wybudowanych innych obiektów z zakresu gospodarki odpadami
Produkt	Powierzchnia zmodernizowanych innych obiektów z zakresu gospodarki odpadami
Produkt	Liczba zakupionych pojemników do selektywnej zbiórki odpadów
Produkt	Długość wybudowanych elementów zapobiegających powodziom
Produkt	Długość zmodernizowanych elementów zapobiegających powodziom
Produkt	Liczba wybudowanych elementów zapobiegających powodziom
Produkt	Liczba zmodernizowanych elementów zapobiegających powodziom
Produkt	Liczba wybudowanych zbiorników małej retencji
Produkt	Liczba zmodernizowanych zbiorników małej retencji
Produkt	Pojemność wybudowanych zbiorników małej retencji
Produkt	Pojemność zmodernizowanych zbiorników małej retencji
Rezultat	Długość sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy/powiatu
Rezultat	Przepustowość sieci kanalizacyjnej
Rezultat	Liczba osób korzystających z kanalizacji
Rezultat	Liczba gospodarstw domowych/budynków podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej
Rezultat	Stosunek ilości budynków podłączonych do kanalizacji do wszystkich budynków w mieście/gminie
Rezultat	Powierzchnia terenów inwestycyjnych z dostępem do sieci kanalizacji sanitarnej
Rezultat	Liczba gospodarstw domowych/budynków obsługiwanych przez oczyszczalnię ścieków
Rezultat	Powierzchnia terenów inwestycyjnych objęta działaniem oczyszczalni ścieków
Rezultat	Wykorzystywana moc przerobowa zmodernizowanej oczyszczalni ścieków
Rezultat	Przepustowość wybudowanej oczyszczalni ścieków
Rezultat	Przepustowość zmodernizowanej oczyszczalni ścieków
Rezultat	Ilość oczyszczonych ścieków
Rezultat	Poziom wskaźników fizykochemicznych oczyszczanych ścieków
Rezultat	Liczba gospodarstw domowych obsługiwanych przez składowisko odpadów
Rezultat	Powierzchnia terenów inwestycyjnych objęta działaniem składowiska śmieci
Rezultat	Liczba gospodarstw domowych objętych programem selektywnej zbiórki odpadów
Rezultat	Ilości odpadów poddawanych segregacji
Rezultat	Ilości odpadów poddawanych recyklingowi
Rezultat	Ilości odpadów poddawanych składowaniu w kompostowni
Rezultat	Liczba gospodarstw domowych obsługiwanych przez zakład utylizacji
Rezultat	Przepustowość wybudowanego składowiska odpadów
Rezultat	Przepustowość zmodernizowanego składowiska odpadów
Rezultat	Przepustowość sortowni odpadów komunalnych
Rezultat	Przepustowość kompostowni
Rezultat	Przepustowość zakładów utylizacji odpadów
Rezultat	Przepustowość spalarni odpadów niebezpiecznych
Rezultat	Powierzchnia terenu zabezpieczona przed powodzią
Rezultat	Liczba miejscowości zabezpieczonych przed powodzią
Rezultat	Liczba pojemników stosowanych do selektywnej zbiórki odpadów
Rezultat	Liczba mieszkańców objętych selektywną zbiórką odpadów
Rezultat	Długość sieci kanalizacji deszczowej na terenie gminy/powiatu
Rezultat	Powierzchnia terenów inwestycyjnych z dostępem do sieci kanalizacji deszczowej

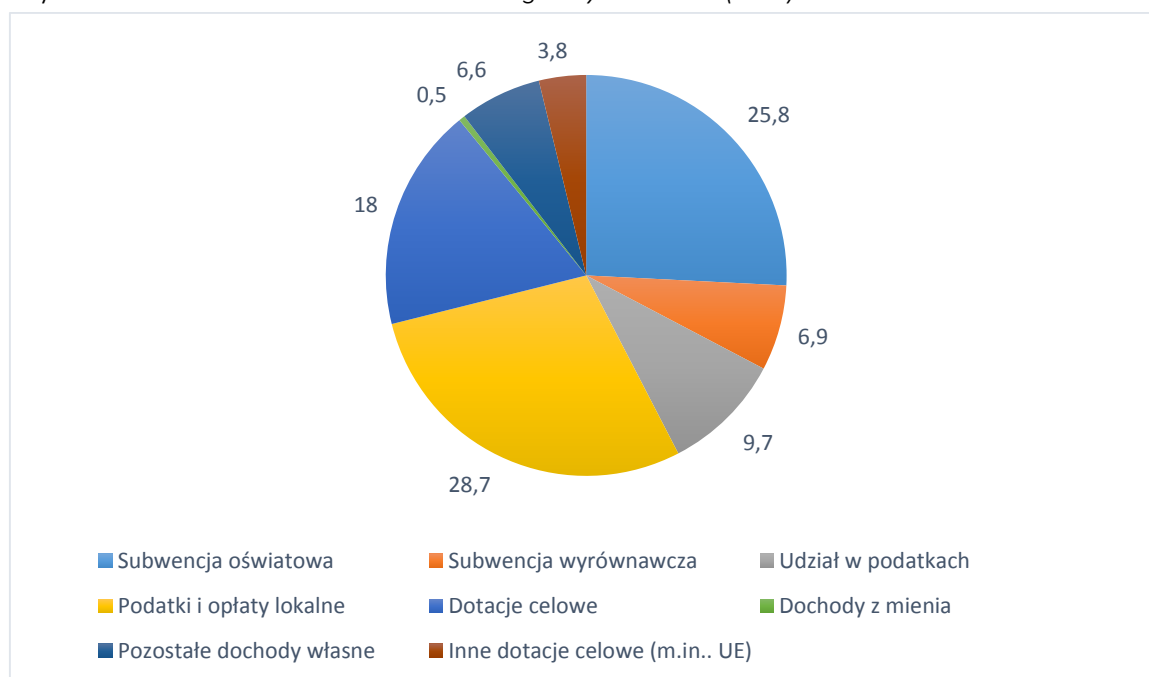
Rezultat	Liczba wybudowanych zbiorników małej retencji
Rezultat	Pojemność wybudowanych zbiorników małej retencji
Rezultat	Liczba zmodernizowanych zbiorników małej retencji
Rezultat	Pojemność zmodernizowanych zbiorników małej retencji
Produkt	Liczba wybudowanych obiektów sportowych
Produkt	Liczba zmodernizowanych obiektów sportowych
Produkt	Powierzchnia wybudowanych obiektów sportowych
Produkt	Powierzchnia zmodernizowanych obiektów sportowych
Produkt	Powierzchnia zmodernizowanych innych obiektów infrastruktury społeczno-edukacyjnej
Produkt	Powierzchnia zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalnej
Produkt	Liczba obiektów zabytkowych zaadaptowanych na cele kulturalne i turystyczne
Produkt	Powierzchnia nowych obiektów infrastruktury turystycznej
Produkt	Powierzchnia zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej
Produkt	Liczba miejsc parkingowych powstałych przy obiektach adoptowanych na cele kulturalne lub turystyczne
Produkt	Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej/sportowej/aktywnego wypoczynku
Produkt	Powierzchnia terenów zagospodarowanych na cele turystyczne i kulturalne

10. PLAN FINANSOWY NA LATA 2015 – 2021.

10.1. Finanse Gminy Regimin.

Budżet Gminy Regimin w roku 2014 zamknął się w dziedzinie dochodów kwotą 16 697 375 zł., zaś po stronie wydatków – 18 820 476 zł., co oznacza deficyt budżetowy w wysokości 2 123 092 zł. Został on pokryty pożyczką z WFOŚiGW w Warszawie, skierowaną na budowę oczyszczalni ścieków.

Wykres 8: Struktura dochodów budżetu gminy z 2014 r. (w %):

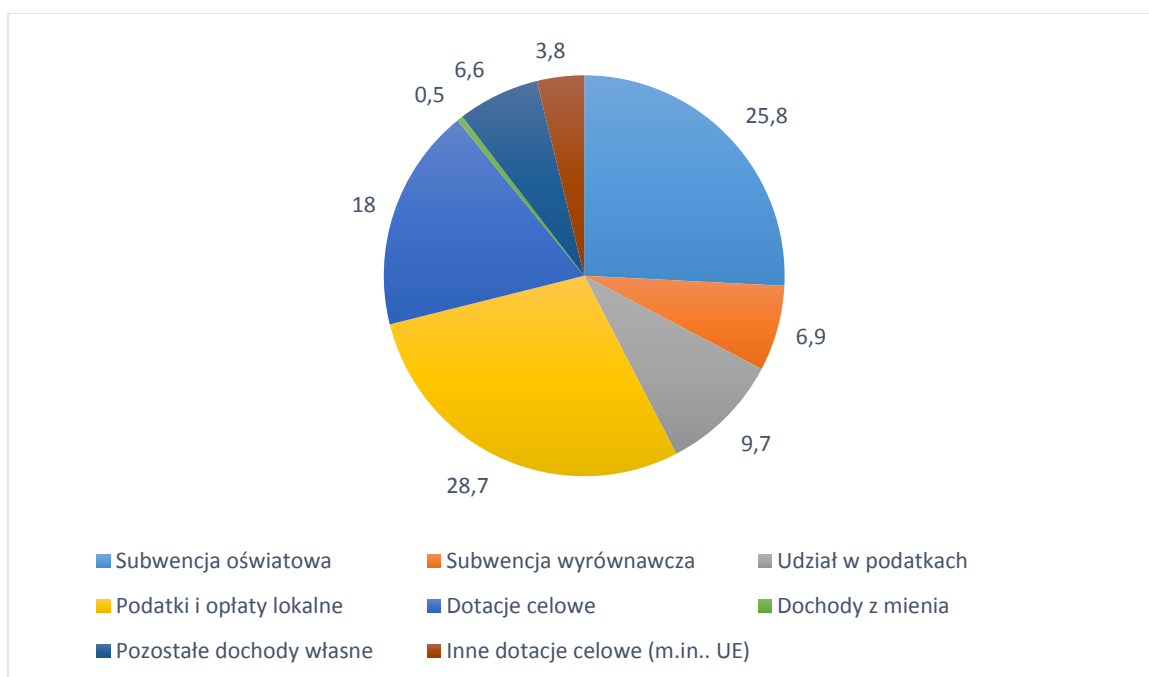

Źródło: dane własne Urzędu Gminy.

Analiza wykresu pozwala stwierdzić, że w budżecie gminy najpoważniejszym źródłem dochodów są dochody własne Gminy, które łącznie wynoszą 7 577 333 zł., co stanowi 45,4 % łącznej kwoty dochodów.

W zakresie wydatków budżetowych najpoważniejszą pozycję stanowią koszty realizacji zadań z zakresu oświaty i wychowania, zamykające się w kwocie ponad 6 267 tys. zł. oraz pomocy społecznej – 2 795 tys. zł. Znaczącą pozycję w wydatkach budżetu Gminy w 2014 r. stanowiły także nakłady na rolnictwo i łowiectwo (3,82 mln zł.) oraz budowę i bieżące utrzymanie dróg (2,22 mln zł.).

Wykres 9: *Struktura dochodów budżetu gminy z 2014 r. (w %):*

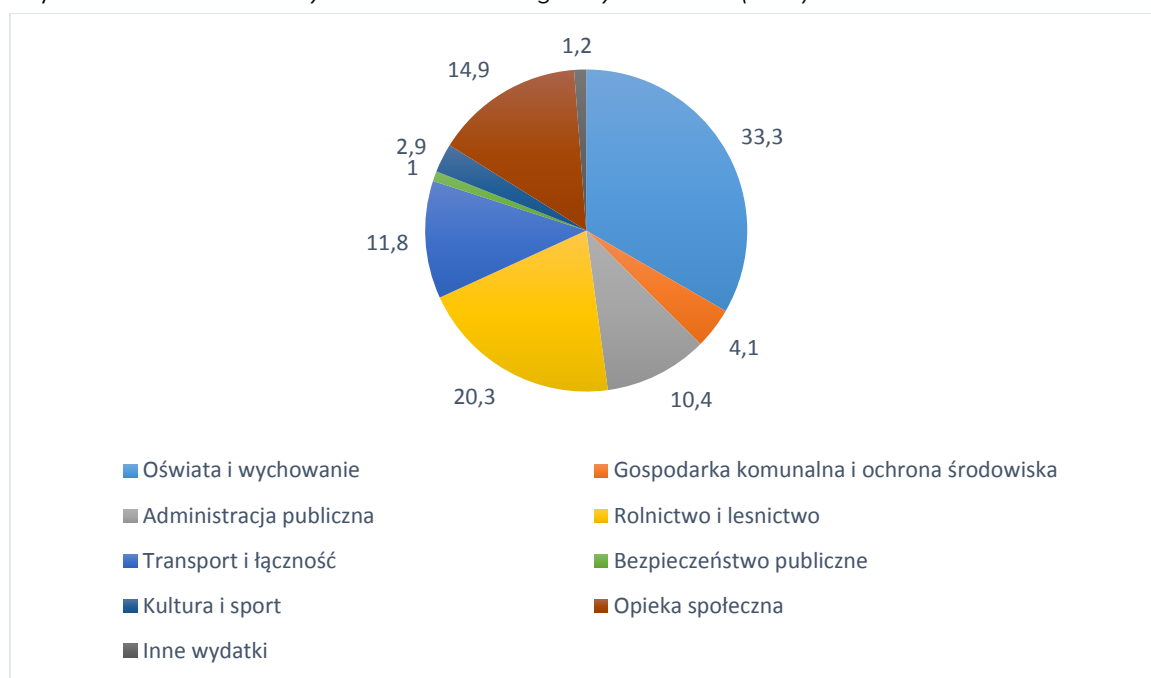

Źródło: dane własne Urzędu Gminy.

Analiza wykresu pozwala stwierdzić, że w budżecie gminy najpoważniejszym źródłem dochodów są dochody własne Gminy, które łącznie wynoszą 7 577 333 zł., co stanowi 45,4 % łącznej kwoty dochodów. Znaczącą pozycją są także subwencje otrzymywane z budżetu państwa – oświatowa i wyrównawcza, zamykające się łącznie w kwocie 5,46 miliona zł. Należy jednak stwierdzić, że otrzymywane środki nie pokrywają całości wydatków, jakie samorząd gminny przeznacza na cele związane z realizacją zadań oświatowych. Ponad 1 milion zł. ze środków własnych przeznacza corocznie Gmina na prowadzenie szkół publicznych. Znaczne kwoty na utrzymanie szkół (szczególnie ich wyposażenie) pochodzą z programów dofinansowywanych z funduszy unijnych, a pozyskiwanych przez Gminę Regimin.

W zakresie wydatków budżetowych najpoważniejszą pozycję stanowią koszty realizacji zadań z zakresu oświaty i wychowania, zamykające się w kwocie ponad 6 267 tys. zł. oraz pomocy społecznej – 2 795 tys. zł. Znaczącą pozycję w wydatkach budżetu Gminy w 2014 r. stanowiły także nakłady na rolnictwo i łowiectwo (3,82 mln zł.) oraz budowę i bieżące utrzymanie dróg (2,22 mln zł.).

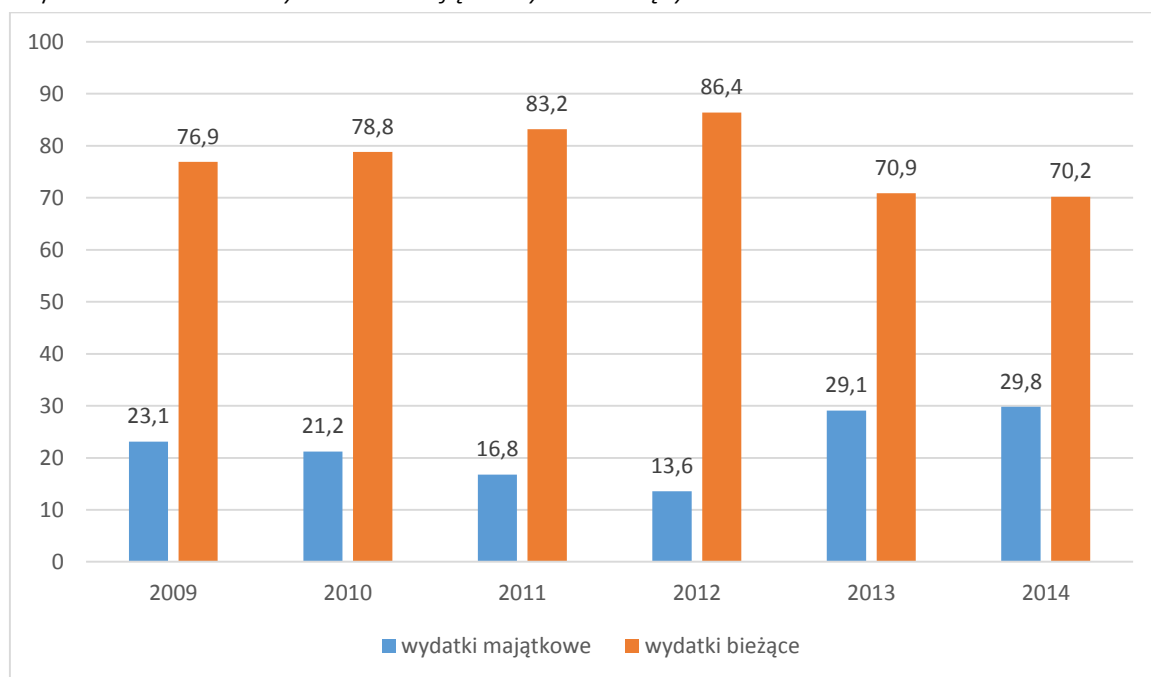
Wykres 10: *Struktura wydatków budżetu gminy z 2014 r. (w %):*

Źródło: dane własne Urzędu Gminy.

Jednym z najlepiej charakteryzujących sytuację finansową gminy wskaźników jest procentowy udział wydatków majątkowych w wydatkach dokonanych ogółem. Wyższa wartość tego wskaźnika świadczy o rozwojowym charakterze gminy. Z analizy danych zawartych w wykresie nr Wynika, że w latach 2009-2012 nakłady majątkowe z budżetu Gminy Regimin ulegały zmniejszeniu o około 9,5% całości wydatków. Trend ten zmienił się radykalnie w roku 2013, gdy nastąpił radykalny wzrost wydatków majątkowych.

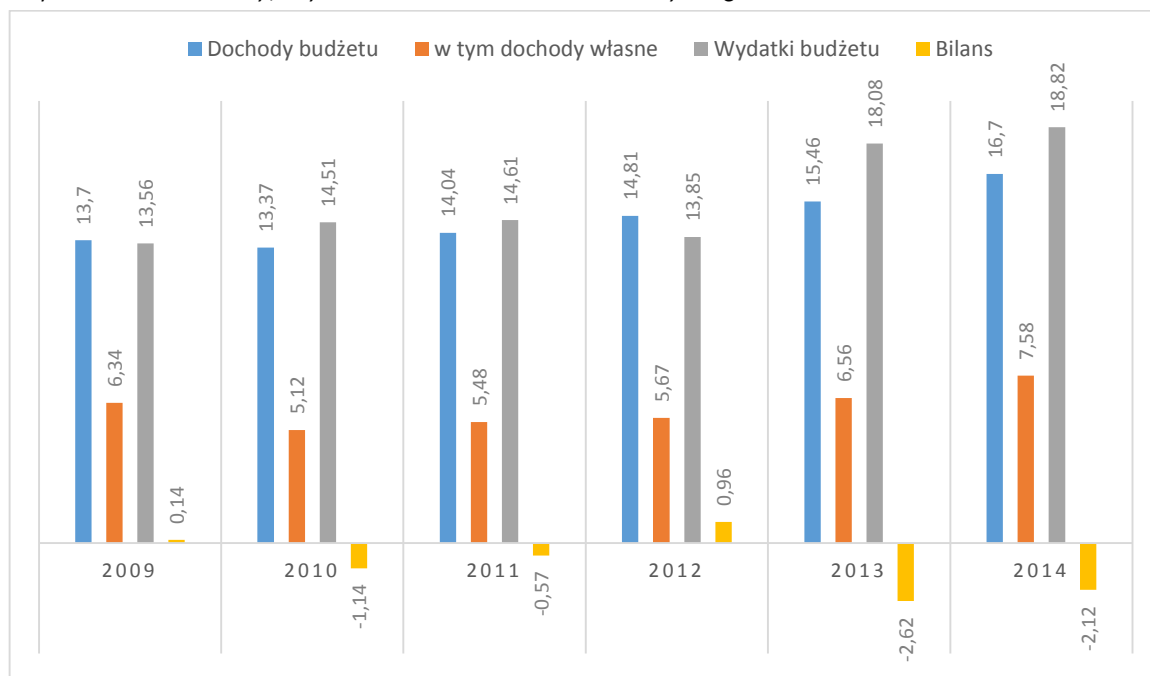
Wykres 11: *Poziom wydatków majątkowych i bieżących w latach 2009-2014:*

Źródło: dane własne Urzędu Gminy.

Fakt ten należy wiązać z zakończeniem poważnych zadań infrastrukturalnych – sieci kanalizacji sanitarnej (2013) i oczyszczalni ścieków (2014) z jednoczesnym utrzymaniem wydatków majątkowych na inne rodzaje zadań m.in. (budowa i modernizacja dróg, przebudowa i wyposażanie świetlic).

Wykres 12: Dochody, wydatki i bilans budżetu Gminy Regimin w latach 2009-2014:

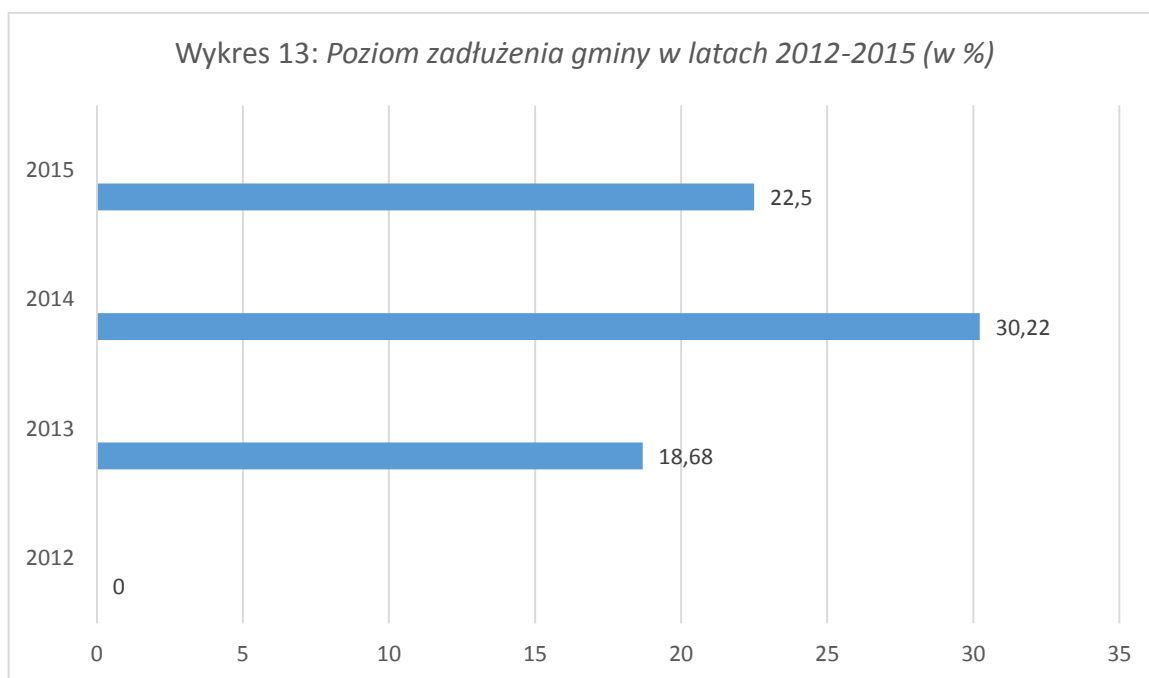

Źródło: dane własne Urzędu Gminy.

Bardzo pozytywnym przejawem sytuacji budżetu gminy jest stały wzrost dochodów, w tym przede wszystkim dochodów własnych. Z poziomu 38,3 % udziału w całości dochodów w 2010 roku w ciągu 4 lat wskaźnik ten osiągnął wartość ponad 45,3 %. Osiągnięta przed 2010 oraz w 2012 r. nadwyżka budżetowa wykorzystana została w okresie rozpoczęcia znaczących i kosztownych zadań inwestycyjnych, co skutkowało zmniejszeniem wysokości pożyczek i kredytów zaciąganych w latach 2013 -14 na sfinansowanie rozpoczętych inwestycji.

Jednym z podstawowych elementów planowania rozwoju gminy powinna być analiza poziomu jej zadłużenia, mierzona przede wszystkim relacją zadłużenia ogółem do dochodów ogółem. W przypadku Gminy Regimin sytuacja w tym względzie jest wyjątkowa, gdyż do 2012 roku nie posiadała ona żadnego zadłużenia. Występujący w 2010 i 2011 r. deficyt budżetowy pokrywany był w całości z tzw. nadwyżki budżetowej z lat ubiegłych. Wszystkie zadania inwestycyjne realizowane przez samorząd gminny realizowane były ze środków własnych.

W związku z rozpoczęciem realizacji kosztownych zadań inwestycyjnych typu oczyszczalnia ścieków i kanalizacja sanitarne na ich częściowe sfinansowanie zaciągnięte zostały kredyty, co spowodowało, że na koniec 2013 r. poziom zadłużenia gminy osiągnął 18,68 %. Budżetu gminy nie obciąża więc znaczący udział w wydatkach kwot przeznaczanych na spłatę rat oraz odsetek od zaciągniętych zobowiązań.

Źródło: dane własne Urzędu Gminy.

Podsumowując analizę stanu finansów Gminy Regimin stwierdzić należy, że znajduje się ona w bardzo dobrej kondycji finansowej. Systematycznie (za wyjątkiem 2012 r.) wzrasta poziom jej dochodów, w tym dochodów własnych, co zapewnia tym samym wzrost zdolności kredytowej. Poziom zadłużenia budżetu jest najniższy w całym powiecie ciechanowskim i jednym z najniższych w województwie mazowieckim. Na koniec 2014 r. wskaźnik ten wynosi jedynie 30,22 %, zaś planowany w budżecie na 2015 spada do poziomu 22,5 % dochodów.

Powyższe wskaźniki i parametry finansowe pozwalają stwierdzić, że taka sytuacja daje ogromną szansę zdynamizowania procesów rozwojowych gminy oraz realną możliwość wdrożenia planów ujętych w Strategii Rozwoju Gminy Regimin na lata 2015 -2021.

10.2. Finansowanie realizacji i wdrażania Strategii.

Bardzo dobra kondycja finansowa gminy, niski poziom jej zadłużenia i kosztów jego obsługi, rosnące dochody oraz duże możliwości kredytowe powodują, że Gmina Regimin jest w stanie zrealizować założenia przyjęte w niniejszej Strategii. Jednakże oszacowane nakłady na realizację inwestycji składających się na osiągnięcie strategicznych celów rozwojowych w gminie Regimin są większe niż własne możliwości finansowe gminy. Jest to spowodowane tym, że zaplanowane działania inwestycyjne mają być w założeniu realizowane nie tylko ze środków własnych, ale w dużej mierze przy współfinansowaniu zewnętrznym, przede wszystkim z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Mimo dużej samodzielności gminy i zrównoważonej gospodarki finansowej niezbędne jest wsparcie planowanych procesów rozwojowych środkami zewnętrznymi. Środki zabezpieczające realizację zadań zapisanych w poszczególnych celach operacyjnych pochodzić będą z następujących źródeł:

- z programów pomocowych Unii Europejskiej,

- z programów rządowych,
- z budżetu państwa,
- z budżetu Gminy Regimin,
- ze środków zaangażowanych przez inwestorów prywatnych,
- z budżetów organizacji pozarządowych,
- z programów pomocowych samorządu wojewódzkiego,
- od instytucji finansowych i funduszy,

Biorąc pod uwagę bieżący stan zadłużeni Gminy posiada ona dużą zdolność kredytową, co daje szansę na ubieganie się o preferencyjne kredyty i pożyczki. Ich źródłem może być m.in. Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie czy Bank Gospodarstwa Krajowego.

11. ZASADY ZARZĄDZANIA STRATEGIĄ.

Skuteczna realizacja Strategii popiera się na następujących zasadach:

1. Podejście całościowe (kompleksowe).
2. Posiadanie priorytetów.
3. Koncentrowanie środków na zadaniach o największych społecznych korzyściach.
4. Tworzenie planów i działań zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju.
5. Rozwijanie współpracy partnerów społecznych.
6. Prowadzenie otwartej komunikacji z mieszkańcami.
7. Współpraca z partnerami w otoczeniu.
8. Prowadzenie stałego monitoringu Strategii.
9. Konsekwencja w realizacji zadań dla długookresowych celów Strategii.

Zasady zrównoważonego rozwoju:

1. Zachowanie szansy dla przyszłych pokoleń na realizację ich potrzeb.
2. Poszanowanie zasobów ze względu na ich ograniczoność.
3. Harmonizowanie ekologicznych, społecznych i ekonomicznych celów rozwoju.
4. Długookresowe podejście do analizowania, planowania i urzeczywistniania celów rozwoju.

12. SYSTEM MONITOROWANIA I EWALUACJI STRATEGII ROZWOJU.

Monitoring i ewaluacja są immanentnymi elementami procesu planowania strategicznego. Gromadzenie danych, ich analiza i interpretacja pozwalają oceniać stopień realizacji Strategii oraz wprowadzać ewentualne zmiany i korekty.

Monitoring to kontrola (ocena) dynamiczna postępów i efektów dokonywana stale w czasie. Natomiast rolą ewaluacji jest kontrola statyczna, czyli ocena realizacji i efektów (rezultatów) dokonywana w określonych momentach czasu.

Podstawowym celem funkcjonowania systemu monitoringu jest gromadzenie i przetwarzanie informacji o stanie wdrażania Strategii oraz identyfikacja barier i problemów w tym zakresie (o ile będą takie występowały). Prowadzenie tej swoistej bazy danych jest też

istotne w kontekście barier informacyjnych, na jakie napotymano w procesie przygotowywania części diagnostycznej w gminie.

Istotą monitoringu jest gromadzenie, opracowywanie i przekazywanie informacji przydatnych w zarządzaniu rozwojem Gminy. Przedmiotem monitoringu będzie tu Gmina, pojmowana jako spójny system społeczno-ekonomiczno-ekologiczny. Oznacza to, że rozwój będący efektem wdrażania Strategii powinien być ujmowany w płaszczyznach: społeczność Gminy, gospodarka Gminy, środowisko przyrodnicze, infrastruktura techniczna.

Proces monitorowania polegał będzie na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych celów operacyjnych i składał się będzie z etapów zaprezentowanych w poniższej tabeli:

Tab. 47: *Etapy procesu monitorowania Strategii:*

Lp.	Etap	Zadania	Wyniki i procedury
1.	Zbieranie danych i informacji	Zbieranie danych	Materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen
2.	Analiza danych i informacji	Uporządkowanie, przetworzenie i analiza danych oraz ich archiwizacja	Materiał służący przygotowaniu raportów
3.	Przygotowywanie raportów	Zestawienie otrzymanych danych w raporty	Roczne raporty
4.	Ocena wyników (porównanie z normami)	Ocena porównawcza osiągniętych wyników z założeniami	Określenie stopnia wykonania przyjętych zapisów Strategii
5.	Identyfikacja odchyłeń	Ocena rozbieżności pomiędzy założeniami a rezultatami	Przygotowanie materiału dla dalszych działań
6.	Analiza przyczyn odchyłeń	Poszukiwanie i określenie przyczyn zaistniałej sytuacji	Przygotowanie materiałów dla dalszych działań o charakterze korygującym
7.	Planowanie korekty	Zmiana dotychczasowych metod realizacji bądź wprowadzenie nowych	Określenie i akceptacja działań korygujących

Podstawowym celem monitoringu jest uzyskanie mierzalnych wyników progresji osiągniętych celów Strategii. Konieczne będzie więc opracowanie zestawu wskaźników agregujących wyniki działań podejmowanych na rzecz rozwoju Gminy. Ich opracowanie będzie jednym z pierwszych zadań podmiotu realizującego proces monitoringu.

Poza stałym monitoringiem zaleca się również dokonywanie ewaluacji dokumentu na podstawie rocznych sprawozdań, tj. stopnia oceny

W efekcie analiz przeprowadzonych w procesie monitoringu uzasadnione może okazać się korygowanie Strategii – zawartych w niej zadań, a w dalszej kolejności również celów operacyjnych. Jest to proces naturalny, gdyż każda strategia jest dokumentem „żywym”. Oznacza to, że jednostki samorządu terytorialnego funkcjonują w określonych warunkach wewnętrznych, a przede wszystkim zewnętrznych, które ulegają zmianom. Również realizacja jednych zadań będzie rodziła konieczność wytyczania sobie nowych. Organem władnym do przyjęcia nowych zadań (mieszczących się jednak w ramach wytycznych celów i misji) będzie organ stanowiący Gminy.

